

1. *Enchiridion theologicum* Joh. *Calvini*
Geneva 1540
2. *Tractatus theologicus* Joh. *Calvini* Parisys 1540
3. *De doctrina christi responsio* Joh. *Calvini*
Henrici de Ant. Christo Apologus Parisys
1543

v

00/11

arte Nr. 360.

Danaeus,

M. VI. 70.

EPISTOLÆ
ARNVLPHI
EPISCOPI LEXO-
VIENSIS, NVNQVAM
antehac in lucem
editæ,

Ex Bibliotheca ODONIS TVRNEBI
HADRIANI F.

P A R I S I I S,

Apud Ioannem Richerium, via D. Ioannis
Lateranensis, sub signo Arboris
Virescentis.

1585.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

AR. N. VI. PH. I.

EPISCOPALIS TEXO.

VIRGILIS, IN V. D. V. M.

Interpretatione

edita.

Ex Bibliotheca Odovici Tynni.

Harvard.

AR. N. VI. PH. I.

Ex Bibliotheca Odovici Tynni.

Harvard.

Interpretatione

edita.

1782

Ex Bibliotheca

ORNATISS. VIRO
IACOBO GIL-
LOTE IN SVPREMO
SENATV PARISIENSI
Regio Consiliario

Claud. Minos S.P.D.

AMo te plurimum, ornatissi-
me GILLOTE, & tuo &
virtutis nomine, qui natura
quadam bonitate, parique iudicio res sci-
tu dignas, sed maximè veteres amplexa-
ris. cuius quidem rei fidem fecisti mihi
non semel, cum ultro citroque de veterū
quibusdam monumentis domi tuæ nu-
per verba faceremus. statim enim percepi
quis tuus esset animus, quātāque rerum
meliorum cupiditas, ut eius nempe, si
benè te novi, qui non contentus vulga-
ribus,

Transuoles in medio posita, &
fugientia captes.

ā ij

Tuos verò sermones nō minus eruditos,
quàm lepidos cū haurirē avidē, nescio
quo casu mihi Arnulphi Lexovienſis epi-
ſtolas legendas ultro dederis, quas tibi à
Stephano Turnebo, Regio ſenatore, col-
lega tuo, commiſſas & creditas, te valdē
cupere dixiſti nūquam antehac in lucem
editas, aliis tamen multis nihilo inferio-
res, in publicū hominū noſtrorum uſum
emittere. De tua in rempubl. certē præ-
clara & egregia voluntate ne quid dicā
amplius, me partim meus pudor, alienus
ab omni aſſentandi ſtudio; partim etiam
tua dignitas hoc tempore prohibet. Tur-
nebi tamen, ſenatoris integerrimi virtu-
tem non poſſum tacitus prætermittere,
qui cum innata quadam modestia & in-
nocentia inſignem doctrinam coniunxe-
rit: quibus eximiis, ſanēque non vulga-
ribus animi & ingenij dotibus ille, ut
propriis & hereditariis, ad exemplum
Hadriani Turnebi patris, clariffimi viri

suam in omnes fidem, studium, religionē
mirificè probat. Eum itaque auctore pa-
rum hæctenus, aut nunquam cognitum,
vel tandiu sepultum, celerrimè perlegi: in
quo multa pietatis & doctrinæ vestigia,
multas sinceri & cordati animi, easque
non pœnitendas opes animaduerti. Ni-
hil enim habeo necesse dicere de hominis
eloquētia nō mediocri (si tempora quibus
ille vixit, æstimamus) deque Romani iu-
ris peritia, cuius formulis nō rarò utitur
adeò cōmodè & opportunè, ut ausim as-
seuerare eū atate sua fuisse iuris vtriuf-
que diuini & humani scientissimum. Ea
maximè causa, ut opinor, in Regum au-
lis sæpe coactus interesse, multa fidi &
vfu docti consultoris pignora suis princi-
pibus edidit. In quo id mihi mirum, quod
in Demetriade virgine miratur Hiero-
nymus, eum quanquam aulicæ vitæ as-
suetum, sancti tamen propositi tenacissi-

mū, multos annos ita Ecclesie sue præ-
fuisse, ut nesciam an ea tempora parem
episcopum habuerint. Hoc etiam miror
magis, virum ita sincerum eo seculo, &
cum hominibus quibuscum vixit, incultis,
& pænè ab omni iustitia, nedum reli-
gionis cultu abhorrentibus, tam sobriè,
purèque vixisse, ut ad maiorem lauda-
tionem accedere videatur, quod Plato
dixit, eum insigniter probum censerì, qui
Athenis probus esset: ita videri Arnul-
phum in primis commendatione dignissi-
mum, qui sua ætate inculta & barbara,
multis reclamantibus, tanquam in me-
diis tenebris faculam accenderit. Et hæc
ut vera sint, non dubito tamen quin ple-
rique delicatuli mussent in duriorè Ar-
nulphe, minimèque polito dicendi chara-
ctere: quibus non ero molestus, si gemmas
luto, cæno ve oblitus colligere mihi ubi-
uis annuerint, ut qui nullius seculi do-
ctrinam aspernari debeam. At ij, si quid

longa lectione consecuti sunt, facile
agnoscent non esse teres, adeoque nume-
rosus in multis dicendi genus Hierony-
mi, Ambrosij, sanctissimorum hominū,
ut neque Sulpicii Severi, Sidonij Apol-
linaris, Bernardi, aliorumque, à quibus
ut non abest elegantia omnis, sic temere
& imperite faciat qui eos violata Lati-
nitatis arguerit. nihil enim hic Latinita-
tem moramur vel Tullij, vel Caesaris,
quæ aliis in rebus, & alio tempore suum
precium obtinet. Et quidem, ut non om-
nis fert omnia tellus, ita verborum deli-
cias ex quolibet auctore aucupari, eius est
qui rerum nullum discrimen faciat. Sed
quid tandem? inter veteres is auctor me-
rito numerandus, quem constat quatuor
retrò seculis ante nos floruisse, ut intelli-
gamus, quanquam virtutē non solis an-
nis æstimemus, vetustatis huius aliquam
esse habendam rationem, & ut Plato in
Philebo docuit, τοὺς παλαιὸς εἶναι καὶ ἴσο-

πας ἡμῶν : quod non ita ieiunè accipiendū
putamus, ut qui sine delectu omnibus as-
sensum præbēt, sed ut in Ephesorum lit-
teris olim præcipiebatur, σωεχῶς ὑπομι-
μνήσκου τῶν παλαιῶν πινὸς τῶν ἀρετῶν χρη-
σιμῶν. Sed non est mihi ocij satis ut in
Arnulphi laudes excurram pluribus: te-
stes proferre malo epistolas, quas ex fide
manuscriptorum aliquot codicum Odo
Turnebus Hadriani F. diligenter exa-
ratas, immatura morte raptus paulò
antè reliquerat : eas inquam iam ty-
pis cusas, & tuis maxime auspiciis, in
manus hominum venire iussas remitto
ad te, ornatiss. Vir, quas cum sumes in
manus, facile tibi persuaseris in iis esse
multa tum cādoris & pietatis, tum etiā
doctrinæ non obscura monumenta, quæ
oculatos, tuique imprimis similes mini-
mè unquam fugient. Vale, Lutetia, pri-
die Kalend. Maias. M. D. XXCV.

ELENCHVS EPISTOLARVM,
Concionum, Epigrammatum ARNVL-
PHI, Lexouienſis epiſcopi.

E gidio Rothomagenſi Archiepiſcopo.	pa-
gina 1.60	
Roberto Linconienſi epiſcopo.	2.b
Ernaldo Boneuallenſi abbati	3.b.19.b.59
Henrico Piſano, legato Rom.Eccleſiæ.	5
ad G.Monialem.	6.b
ad D.Papam Hadrianum.	8.b
ad eundem.	9.10.11.55.b
Magiſtro Petro Helia.	12.b
ad D.Papam Alexandrũ, cùm eſſet cancellarius,	
12.b.21.b.39.b.41.b.44.48.b.49.b.50.51.81.	
ad eundem, pro Ioſcelo Salisberiẽſi epiſco-	
po, 88.89.94.96.98.111.b.115.117.	
Abbati S.Ebrulſi.	13.b.15.b.109
Vvillelmo Cenomanenſi epiſcopo.	17
Hugoni Rothomagenſi.	18
Danieli Priori S.Barbaræ.	18.b
Rad.Dediceio Lond.archidiacono.	20
reſcriptum D.Papæ Alexandri.	24.b
ad epiſcopos Angliæ.	28
Ioan.Neapolitano, & Vvillelmo Papienſi Car-	
dinalib.	32.b
Cardinalib. Rom.Eccleſiæ, de electione D.Pa-	
pæ Alexandri.	34
Gilleberto Londonienſi epiſcopo.	52
Abbati Griſtemenſi.	53.97

Henrico Pisano Cardinali.	53.b
Ernaldo Pictaviensi archidiacono.	55
Valt. Albanensi episcopo.	56.b
Episcopo Engolismensi.	58
Ricardo de alm. præcentori Lincol.	78.b
Abbati Cist. & fratribus eius.	79.b.110
Ricardo Pictaviensi archidiacono.	84.106
Laurentio Vvesmonasterio abbati.	85
Ioan. & Vvillmo cardinalib. pro Rogo Ebo-	
racensi Archiepiscopo.	86
Egidio Ebroicensi electo. 93. Episcopo.	94
Bald. Nouien. Episcopo.	93.b
Monachis Bernacensibus.	97.b
Henrico Fiscanensi Abbati.	98.b.111
ad Legatos Alberto & Theodino.	106.113.b
Nicolao monacho de monasterio Arramato.	
106	
Bartolomeo Exoniensi episcopo.	108
Abbati de-curia-Dei.	109.b
Vvillmo de Papia Cardinal.	113
Henrico Remensi Archiepiscopo.	118
Henrico Baiocensi episcopo.	119
<i>Sermones seu conciones eiusd. Arnulphi.</i>	
Sermo habitus in concilio Turonensi.	61
Sermo in synodo.	72
<i>Epigrammata varia eiusd.</i>	
De natiuitate Domini.	100.b
Henrico Vvintonien. episcopo.	101
De innouatione vernali.	101.b
De alterna temporum successione.	102
Pœtæ mendico.	102.b

Ad iuuenem & puellam vehemēti se effectū in-
tuentes. 103

Ad lasciuos sodales. 103.b

In tumulum Henrici regis, in quo cor & cere-
brum eius condita sunt. 104

Quomodo pauperi, vel diuiti dandum. 104

Tumulus Matildis Imperatricis. 104.b

De eadem. ibid.

Sub cruce, ex crucifixi persona, 105

Ad nepotem suum. ibid.

Epitaphium Algari Constantiensis episcopi. 105

Epitaphium Hugonis Rothomag. archiep. 105.

FINIS.

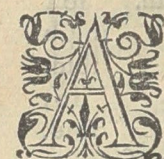
no. 51
56.b
58
78.b
79.b.110
acono. 14106
bbau. 14
b. pro Rog. Ebo.
Episcopo. 94
91.b
97.b
98.b.111
no. 106.113.b
io Arramato.
108
109.b
113
118
119
rnulphi.
mensi. 61
72
100.b
101
101.b
nt. 101
101.b

R E R V M M E M O R A B I L I V M

quæ hoc libro continentur

Index.

A primam paginam: b, verò secundam denotat.

Bbas à Cultu- ra. 98.a	Amicorum colloquia. 19.b
Abbas Episco- po inobe- diens. 117.b	Amicorum mutuus affectus. 93.a
Abbas incōti- nens, & sui muneris immemor. 82.a	Amicorum vitia non ferens, ob- noxius inuidiæ. 103.b
Abbas litigiosus & vagus. 53.a	Amicus, animæ dimidium. 10.b
Abbas nihili faciēs Episcopi mo- nitiones. 82.b	Amor corporeus. 8.a
Abbas S. Ebrulfi. 117.b	Amor incorruptus. 8.a
Abbati crimina obiecta. 11.a	Amor successionis iure. 21.a
Abbatis incōtinentia quibus te- stibus reprehensa. 11.b	Amoris reciproci descriptio. 103.a
Abrincensis Episcopus. 114.a	Animarum cura. 53.a
Acris reprehensio vitæ Episco- porum. 70.b	Animorum affectiones plurimū auferre vel conferre corpori- bus. 56.a
Actio iniuriarum. 58.b	Animo volenti nihil satis festi- natur. 56.a
Actio subsidiaria. 56.b	Annus in se reuoluitur. 101.a
Accusatus Arnulphus apud Pon- tificem maximum. 40.b	An prædecessor possit legem suo dicere successori. 44.b
Accusatus temerè Londoniensis Episcopus. 89.b	Anus formam ornata intempesti- uè & frustra. 102.b
Adolescentis continentia. 13.a	Apostolica Cathedra non fit sine scabello. 23.a
Adolescentis regij prompta na- tura & sagacitas. 13.a	Apostolicum nomen reuerentiæ & terroris. 8.b
Aestas. 102.a	Apostoli, epistolæ. 12.a
Affectata rapina. 52.b	Appellatio admissa. 112.b
A fidei vnitate dissidentes. 37.a	Appellationis obstaculum. 52.b
Algari Episcopi tumultus. 105.b	Aqua de latere Christi fluxa. 76.a
Ambitiosi scismatici gestus, ad cathedram currentis. 35.a	Arguitur Abbas à suo mona- sterio absentia. 97.a
Amici fortunæ. 2.b	Arguitur ingrati tudinis Abbas S. Ebrulfi. 14.a
Amicitia tenax. 3.a	Arnulphus Angliæ Regi addi- ctissimus. 33.a
Amicitia vera solo affectu con- tenta. 20.b	Arnulphus laborans certiana, 5.a
Amicitiam obsequium parit. 1.b	

I N D E X.

- Arnulphi merita in Ecclesiam.** uerat. 68.b
 116.a
Arnulphus poeticę primum studeat. 105.a
Arnulphus primum Archidiaconus Ecclesię Sagiensis. 43.a
Ascensus in ruinam. 35.b
Auctoris animus attendendus, nō apices verborum. 45.a
Autumnus. 101.b. & 102.a
- B.**
- B**enefaciendum iis qui ceciderunt
 a suis Ecclesiis oberrare coguntur. 71.a
Beneficentia nunquam senescit. 113.a
Beneficiis odia conquiescunt. 79.a
Beneficiorum memor acceptorū. 113.a
Beneficium digno impensum. 85.b
Beneficium non simplex. 85.a
Bona Ecclesię sunt bona pauperum. 70.b
Brutus brutum legit. 34.b
- C.**
- C**allidus actor. 113.b
Calumnia in monachum. 16.a
Canonicę regulares. 83.b
Canonum ignarus Episcopus 34.b
Canorus adolescens in Ecclesia. 108.a
Catholica Ecclesia. 72.a
Cauendi qui scismatico iuncti. 32.a
Causa vnius, multorū perniciēs. 96.b
Certamen Pauli. 69.a
Christiana Ecclesia. 72.a
Christus ad dexteram Dei. 75.b
Christus mundū vicit quę creauerat. 68.b
Christus nūquam deserit Ecclesiam. 68.a
Ciratur Abbas ad Episcopum. 15.b
Collectę. 93.b
Collegium Cardinalium. 36.b
Commendatitia Pictauiensis Archidiaconi. 48.b
Cōmendatoria adolefcētis, cuius erratis ignoscendum arguit. 12.b
Commendatrix epistola. 78.b
Communicatio Sacramēti. 59.b
Communis causa praponderat priuata. 9.a
Corona nulla sine victoria. 69.b
Conciliat Meschinum Ernaldo. 55.a
Condicitur Abbas ad Episcopalem conuentum. 109.b
Confirmatio Ecclesię Romanę. 44.b
Confirmatio summorum Pontificum. 42.b
Conscientię testimonium. 100.a
Consolatio ad Ernaldum. 4.a
Contemptum Apostolicę sedis ob impunitatem. 8.b
Contentio de Archipresbyteri electione. 49.a
Contractus non de iure. 58.a
Controuersia de possessione Ecclesię. 112.a
Contumaces puniendi. 90.a
Conuictus fidelium cum infidelibus. 87.a
Corporalis presentia vbi non exigitur. 106.a
Cur suas edi sit epistolas passus Arnulphus. 1.a
- D.**
- D**amnati scismatici ab Ecclesia Romana. 34.a
Damnatus innocens Episcopus. 90.b

INDEX.

Debitoris inopia excludit actio- nē.	107.b	natum puramus.	85.b
Delatorum artes quibus apud Pontificem detrahunt ab- sentibus.	51.a	Duobus modis bene de defuncto mereri.	21.a
De monachis in regulares Ca- nonicos transformandis.	83.b	Duplex culpa non tam facile ve- niam meretur.	54.b
		Duplicatus amor.	21.a
		E.	
Depravati iudicij est omnia me- tiri affectibus.	1.b	Ecclesia à dextris Christi.	75.b
De quodam electo Episcopo nō ritē, neque decenter.	18.a	Ecclesia Baiocensis petit sibi suum Episcopum reddi.	9.b
Desponsa fratri Arnulphi facta monialis.	7.a	Ecclesia commissa Episcopis.	77.a
De stirpe maledictionis non po- test benedictio propagari.	35.b	Ecclesia congregatio fidelium.	72.a
Detrimēta præsensium, sunt in- dicia futurorum.	37.b	Ecclesia cunctis dominata Prin- cipibus.	36.a
Deus à dēos.	66.b	Ecclesia debet esse seuera.	46.b
Deus & homo, Christus.	100.b	Ecclesia de Brulsum.	98.a
Deus exactor quo modo.	65.b	Ecclesia, dilecta 74.a. sponsa 74. b. regina 75.a. regina celo- rum.	76.b
Deus homo factus.	100.b	Ecclesia olim terribilis Principi- bus.	46.b
Deus in carne.	100.b	Ecclesia Romana de Teutonicis triumphavit.	31.a
Dies conditus ab benedictionē Abbatis electi.	98.a	Ecclesia S. Viētoris Parisiensis.	42.a
Difficile est in aula versari piē. 79.b	37.a	Ecclesia viātrix.	28.a
Digitus Dei.	37.a	Ecclesiæ concordia.	37.a
Dignitati sacrificij personarum obstitit indignitas.	59.a	Ecclesiæ dotes, 72.b. Ecclesiæ li- bertas.	63.a
Dignitatis Regiæ & Ecclesiasti- cæ consensus & discrimen.	96.b	Ecclesiæ multa nomina.	73.a
Diplomata Pōtificis pro Sagie- si Ecclesia.	44.b	Ecclesiæ Romanæ addictissimus Arnulphus.	32.b
Disimulatio Episcopi.	91.b	Ecclesiæ Romanæ auctoritas.	91.a
Disimulatio ne præstet audaciā prauitati.	32.b	Ecclesiæ Sagiensis laudatio, 42.a	63.a
Disimulatio amicus quatenus.	103.b	Ecclesiæ unitas.	63.a
D. Agathesagon.	70.a	Ecclesiam vexari patitur Deus, cur.	21.b
Diuisiones gratiarum.	65.a	Eius est incommodum, cuius cō- modum.	14.a
Diuitiarum non indigentia, sed contemptus requiritur.	70.b	Electa, Ecclesia dicitur.	73.a
D. Laurentij craticula.	70.a	Electio facta à monachis appro-	
D. Vincentij martyrium.	70.a		
Donatum amico, nobis etiā do-			

INDEX.

bat. 97.b
 Electio scismatici, est execratio. 55.b
 Electus ab Hostiensis Episcopo conferatus. 29.b
 Ennodij liber, qualis. 53.b
 Episcopi genus dicēdi non affectum. 2.a
 Episcopi, Principes. 65.a
 Episcopi quatenus teneantur Regia maiestati. 66.a
 Episcopi Sagienſis cura impenſa Eccleſiæ. 41.b
 Episcopi Sagienſis laus in Eccleſia ſua locupletanda. 44.a
 Episcopi, ſucceſſores Apoſtolorum. 65.a
 Episcoporum officium & onus. 64.b
 Epistola præſentiæ perſonæ ſupplet. 53.b
 Equi duo donati Arnulpho, ab eodem laudati impēſſimē. 84.b
 Erranti medicina, conſeſſio. 119.b
 Ernaldi Boneuallensis ſacundia. 3.b
 Excommunicat Papa Imperatorem. 27.b
 Excurrit feſtiuē in equi donationem. 99.a

F.

Facile est animos occupare vacantes. 23.b
 Fautor ſcismatici, cōſanguinitatis gratiā. 34.b
 Fautor religionis. 42.b
 Fidei conſeruatio, quibus animarum cura commiſſa. 14.b
 Fidei virtus. 72.a
 Fidei vnitās. 67.a
 Fideiſſores. 14.a
 Fideles, qui. 72.a
 Fides Procuratoris. 77.a
 Filius Dei, imago patris. 100.b

Filius ſacerdotis. 114.a
 Frater, animæ dimidium. 6.b
 Frater Arnulphi deceſſit, parta ſibi ſponſa. 7.a
 Fratritates. 93.b
 Frequenter Regiæ aderat Arnulphus. 79.b
 Fridericus Imperator Eccleſiæ Romanæ hoſtis. 26.a
 Fuga clauſteſtina ſacerdotū quorundam. 94.a

G.

Gallicana incontinencia. 13.a
 Gaufridus Antiſiodorēſis. 95.a
 Genere & moribus nobilis. 118.a
 Griſtani monaſterij ſumma diſſolutio. 81.a
 Gulæ addiſtus Episcopus. 34.b

H.

Hæreſes cur excitantur. 25.a
 Hæretica prauitas deteſtata. 37.b
 Hæretici Eccleſiam impugnant. 28.a
 Hæreticus deieſtus ab Innocētio Papa. 22.a
 Henricus Angliæ Rex. 25.b
 Henrici Anglorum Regis Epitaphium. 104.a
 Henricus Syluaneſenſis Episcopus. 94.b
 Hominibus placentes. 47.a
 Honeſtas & æquitas ſupplicem commendant. 49.a
 Honores mutant mores. 2.b
 Honor inanis. 104.a
 Honos Episcopis deditus. 64.b
 Hoſtes Eccleſiæ Romanæ. 29.b
 Hugonis Rothomagenſis Archiepiscopi tumulus. 105.b

I

Littera f
Littera
 preg
 fam
Litigij
Locoru
Locus
London
 ma.
Lux ve

M
Ma
Ma
Ma
Mo
Mo
Mo
Mo
Mo
Mi
Mo
Mo
Mo
Mo
Mo
Mo

I N D E X.

- Litteræ falsi suspectæ 106.a.
 Litteræ supplices pro amico,
 præcatoria dignitate ob cau-
 sam priuato 50.a.
 Litigij quies 114.a.
 Locorum occasio 93.b.
 Locus Mortui-maris 80.a.
 Londoniensis Episcopi laus sum-
 ma. 89.b.
 Lux vera. 73.b.

M.

- M**agnificentiâ Episcoporum.
 70.a.
 Malæ fidei possessor. 52.b
 Malefica superstitio monacho-
 rum. 81.b.
 Malè sibi conscius non sustinet
 viri boni præsentiam. 107.a.
 Matildis epitaphium. 104.b.
 Medicamenta mali aliquid ad-
 mistum habent 5.a.
 Medici imperitia culpæ adscri-
 bitur agri. 5.b.
 Medicorum fastus & arrogantia.
 5.b.
 Medicorum paulò actis reprehen-
 sio. 5.b.
 Memoriam sui nominis offerri
 vult Deus pro retributione.
 66.a.
 Meritum præueniæ animi ma-
 gnitudine. 57.a.
 Minatur suspensionem ab altari
 Abbati. 15.a.
 Modica coëctio. 107.b.
 Molestè ferens se postponi alij
 dignitate Cancellariæ. 34.b.
 Monachi conquesti de suo de-
 menso vel præbenda. 11.a.
 Monachi criminosi cædes 81.b.
 Monachi se ab Episcopi obedi-
 tia subtrahentes. 117.a.
 Monachi si quid peccent, in Ab-
 batem conferendum. 14.b.
 Monachorum defectio à prima
 regula. 11.a.

- Monachorum Gristanensium per-
 diti mores. 97.a.
 Monachorum rixas Abbas non
 sustinet 82.b.
 Monachorum peccandi libertas.
 82.a.
 Monachorum rapacitas & vsur-
 patio. 117.a.
 Monachus non admissus ab Ab-
 bate S. Ebrulfi. 15.b.
 Monasterij misera facies. 11.a.
 Monasterio pulsi monachi par-
 ricidæ. 83.a.
 Mora in grauioribus negotijs.
 32.a.

- Morbi reliquiæ. 5.a.
 Morbus recidiuus vt præcauen-
 dus. 5.a.
 Multa facta permittuntur, quæ
 non facta minimè permittentur.
 45.b.
 Multitudo nominum ad virtutū
 multitudinem 73.a.
 Mundus victus 68.b.
 Munera diuitibus data. 104.b.
 Murmur monachorum solenne.
 82.a.
 Musæ sint gratuitæ, non petra-
 ces. 102.b.
 Mysterium redemptionis. 76.a.

N.

- N**ecessitas quæ vitari non
 potest, excusat. 19.b.
 Negantis nulla probatio.
 78.a.
 Negasse satius fuit, quàm dona-
 re quod nocuit. 99.b.
 Nepos Arnulphi, poeta. 105.a.
 Nihil agendum religionis præiu-
 dicio. 45.a.
 Nimia humilitas. 18.b.
 Nimium seuerus Episcopus. 88.
 b.
 Nō beneficiū, sed mutuum. 57.a.
 Non facta, sed voluntas inspi-
 cienda. 55.a.

INDEX

Non impediendi qui ad maiorem perfectionem aspirant. 45. b.
 Non probatio, sed praesumptio. 12. a.
 Non puniri sed laudari dignus. 97. a.
 Non soluitur vniuersitas obligatione, vel reatu, vel depositio Abbatis. 14. b.
 Non sunt vitia rei donatae aperienda. 49. b.
 Non tollendum maius bonum occasione minoris boni. 45. b.
 Nulla redhibitio rei donatae. 100. a.

O

Obscura quibusdam placet. 54. b.
 Obscuritas fugienda. 54. b.
 Obsinata proteruitas. 83. b.
 Oculos amor esse non debet. 12. a.
 Occurrendum sceleribus. 8. b.
 Odia prouocantur iniuriis. 16. b.
 Officiorum communicatio. 3. b.
 Officium liberale amicitiam creat. 79. a.
 Omnia in perpetua varietate, solus Deus constans. 102. b.
 Operibus credendum. 79. a.
 Orandum pro iis qui Ecclesiam oppugnant. 64. a.
 Oratio sit perspicua. 60. b.
 Ordinatio sine Episcopi dimissio-
 riis. 108. a.

P

Pacis Ecclesiae studiosus Arnulphus. 115. b.
 Palea de area Domini auolantes. 63. b.
 Papiense Conciliabulum. 31. a.
 Papiense conuenticulum. 53. b.
 Parisius studiorum causa. 20. a.
 Pars vitij est dissimulare vitium.

103. b.
 Perditorum segregatio numerum non minuit electorum. 36. b.
 Per Ecclesiam scena quasi theatralis. 35. b.
 Petit equum sibi donari. 99. a.
 Petri & Andrea cruces. 70. a.
 Petri vicarius, vniuersalis Episcopus. 23. b.
 Philippus de Chaumont vult in gratiam redire Archiepiscopi Remensis. 118. b.
 Plagium clericum. 58. a.
 Plautale. 35. a.
 Poena vniuersi, multorum gratia. 90. a.
 Poeta indigus. 102. b.
 Pollicetur Rex Henricus se standum pro Alexandro Papa. 24. a.
 Pontifex Romanus, Alexander. 33. a.
 Pontificis maximi facilitas. 10. a.
 Pontificis Romani sententia lata pro Episcopo Londoniensi. 91. b.
 Potestas secularis subest Ecclesiae. 68. a.
 Praedecessorum errores quando corrigendi. 45. a.
 Praedicatoris virtutes tres. 61. b.
 sanctitas concionatoris, ead. pag. scientia eiusdem, & eloquentia. 62. a.
 Praemunitio ad Papam, ne audiat eos qui ex regularibus beneficiis conantur secularia facere. 43. b.
 Praerogativa dignitatis. 65. a.
 Presbyteratus ius ab Abbate imminutum. 98. b.
 Princeps, fautor scismatici Episcopi. 37. a.
 Principali obligatione sublata, non valet accessoria. 58. b.
 Priores epistola Arnulphi praetermissa cur. 2. a.

I N D E X.

Priori religionis standum voto 110.b.

Priuelegia Pontificum vt quædā testamenta 45.a.

Priuelegium ab Ecclesia. 68.a.

Priuelegium gratiæ. 65.a.

Priuelegium subreptum. 118.a.

Prodigi dispensationum. 46.a.

Pronuntiationis fauor 60.a.

Pronuntiationis ratio. 60.b.

Pro thesaurario Rothomagenfi. 17.a.

Prouocatio ad Pontificem. 95.b.

Publicè notum commendatione non eger. 89.a.

Puer clerico, nomine pignoris obligatus. 58.a.

Pulcher animus in vegeto corpore. 101.a.

Pulchritudo Ecclesiæ. 72.b.

Puniendi excessus illiciti. 46.a.

Q.

Qvæ scripta potissimùm legenda. 62.b.

Quæsitum in vitam & mores monachi. 16.a.

Querela de mortuo fratre Arnulphi. 6.b.

Queritur de nuncio ad se misso, nulla morum grauitate, superbo, & audaci. 97.b.

Queritur statum Ecclesiæ regulæ immutari permissum à Pontifice Romano. 47.b.

Questus Anglorum Rex de Pontifice Romano. 51.a.

Qui antevertit vocationem, & qui recusat, in pari culpa est 23.a.

Quid est quantum dandum egeno. 104.a.

Quid ijs accidat qui fauores humanos affectant. 47.a.

Qui offerunt pro alijs, pro se etiam offerunt. 59.a.

Qui petit, molestus, 102.b.

Qui sponsum Christum confite-
tur, idem debet Ecclesiam

sponfam confiteri. 68.a.

Quod sit in commodum cuius-
dam, non cedat in alterius

damnum. 17.b.

Quod initio non valuit, ex post-
facto non conualescit. 31.a.

R.

Ragialdus Archidiaconus. 88.b.

Rebus iudicatis standum. 41.a.

Regi à consilijs Arnulphus. 40.

Regiæ maiestatis auctoritas in
quibus sita. 75.a.

Regis liberalitas in Arnulphum. 6.a.

Regis non est aliquid de electio-
ne statuere, inconsulta Ec-
clesia. 31.b.

Regnum mundi, satanz, celorum
67.a.

Regularia regularibus. 78.b.

Regum Christianorum deuotio
& cum Ecclesia consensus. 67.b.

Reis pœnalis remedium. 78.a.

Religiosè instituta non pereunt
morte personarum quæ in-
stituerunt. 45.a.

Repentinos emptores sepe cir-
cumuenit altitus venditor. 56.b.

Restitutus Ecclesiæ suæ Cantua-
riensis Episcopus. 96.a.

Rex Anglorum legatis summi
Pontificis reconciliatus. 115
b.

Rex Catholicus. 31.b.

Rex Francorum legatis summi
Pontificis insensus. 38.a.

Rex Francorum Regis Angliæ
consilium petit de Romanæ
Ecclesiæ negotio. 39.a.

Rex tenuit epistolas legere scis-
6 11

I N D E X.

matici.

32.a.

i. hereticos.

31.a

Spiritus sancti, domum lingue
4.a.

Sponsalia Ecclesie. 74.b.

Stilus humilis Arnulphi .1.b.

Studiofi stilum exerceant. 21.a.

Studiofus Ecclesie Romanę Ar-
nulphus. 38.a, b. 39. b. & 52. a

Suasio quorundam aulicorum in
Romanam Ecclesiam 38. b.

Successor Episcopus alius ab eo
qui antecessit. 42. b.

Summa libri Ennodij, & eius er-
rata. 54. a.

Suspicio ad sinistram partem. 51.
b.

T

T Emeritas & impudentia e-
lecti per vim Episcopi.
29. a.

Temporis assignati breuitas 113.
b.

Temporum vicissitudo. 102. a.

Tertius Ecclesie status. 76. b.

Testes concordēs 95. a.

Testes singulares. 11. b.

Testium numerus & veritas. 51.
b.

Testium refutatio. 95. a.

Timor Dei. 66. b.

Thomas Cantuariensis Archie-
piscopus. 116. b.

Thronus Altissimi. 73. a.

Thronus in nube. 73. a.

Transactiōni standum. 111. a.

Transit obligatio ab Abbate in
Abbatem. 13. b.

Tres de Ecclesia seducti elegerūt
scismaticum. 34. a.

Tribulationum & consolationū
participes. 66. b.

Triplex Ecclesie status. 75. b.

primus. ead. pag.

Triumphus Ecclesie. 34. a.

Tyranni directores Ecclesie 63.
b.

S

Sacerdotes medij inter Deū
& populum constituti. 65.
a.

Sacerdotes studia suo digna pro-
posito sequi debent. 106. a.

Sacra vñtio Episcoporum. 64.
b.

Sacrificium medullatum. 59. a.

Salua gloria testimonium con-
scientiæ. 33. b.

Saluamur in fide passionis, &
ablutione baptismatis 76. a.

Sapientem fallere non tutum. 13.
b.

Scismata Ecclesie Romanę. 22. b

Scismaticum Episcopatu deie-
ctum, & damnatum gaudet.
36. b.

Scismaticus. 25. a.

Scismaticus Pontifex factus. 27.
a.

Scripta omnium subiecta iudi-
ciis. 60. b.

Seculari personæ attributus Ar-
chidiaconatus regularis. 48. a.

Secularis astutia. 38. b.

Secundus Ecclesie status. 76. a.

Segregari monachi consortio
improbi. 83. a.

Semina rerum. 102. a.

Seniles epistolę excusantur. 2. a.

Sententię & verba concionato-
ris. 62. a.

Sermo in Turonensi Concilio.
60. a.

Si Ecclesia vna non est, nulla est
63. a.

Simoniaca prauitas. 36. a.

Simplici delatione nemo con-
demnandus. 16. b.

Siscennensis dominus occupa-
tor bonorum quorundā Ec-
clesie Lexouienfis. 18. a.

Sola Gallia monstra non aluit,

INDEX.

V	AE foli.	67.b.	lorum.	69.b.
	Valerudo nō est laboribus		Victoria non est sine pugna.	47.a
	infestanda.	84.a.	Videmus per speculum.	73.b
	Vbi amor, ibi vita.	103.a.	Violenta electio.	28.b.
	Velle non habet monachus	19.a.	Violenta possessio neminem iu-	
	Ver. 102. a. ipsius descriptio.		stificat.	29.a
	101.b.		Vindicię.	95.b
	Vera amicitia locis non sciungi-		Vnitas fidei.	37.b
	tur.	2.b.	Vniuersitas fidelium, Ecclesia.	66.
	Vera fraternitas.	6.b	b	
	Verba Christi ad doctrinam, ope		Virgo mater. 100.b. incorrupta.	
	ra ad vitam.	69.a	ead. pag.	
	Verbum, caro factum.	100.b	Viris bonis inuidetur.	10.a
	Verē beneficium	57.a.	Vir sanguinis appetens.	90.a.
	Veri amici condolēt amicis.	4.b	Virtus & vitium non conueniūt.	
	Veteris & noui testamenti my-		103.b.	
	sterium.	66.a	Virtutum congeries.	101. a.
	Veterum institutiones sacre non		Voluntarium non est, quod co-	
	sunt in deterius mutandę.	45.	gitur	30.b.
	b.		Votum Arnulphi de sua Eccle-	
	Vignati breuitas		sia.	116.a.
	Victoria Martyrum & Aposto-		Vsurę remissę.	14.a.

INDICIS FINIS.

si, domum lingue
clesie. 74b.
Arnulphi 11b.
exerceant. 21a.
solent Romane Ar.
Arnulphi 13.b. & 51.a
coram milicorum in
Arnulphi 11. b.
Episcopo iuncta ea
recedit. 64b.
bri Arnulphi 11. a.
ad sinistram partem. 11.

T
vitas & impudentie
ti per vim Episcopi
a.
signati breuitas
viciis. 102a
clesie status. 76b.
rdes 95a
ares. 110.
erus & veritas. 51.

ratio. 95a
66b.
uarientis Archie-
116.b.
ssimi. 73.a.
be. 73.a.
standum. 111.a.
gatio ab Abbate in
13.b.
esia seducti elegerunt.
um. 34a.
um & consolationem
s. 66b.
clesie status. 71.b.
ead. pag.
Ecclesie. 34a.
reprores Ecclesie 61.

EX CHRONICO SIGE-
BERTI GEMBLACENSIS,
ad annum D. 1181.

Arnulphus Lexouiensis episcopus, cum per 40. annos eandem ecclesiam rexisset, & in aedificando ecclesiam, & pulcherrimas domos elaborasset, renunciavit episcopatu, & perrexit Parisios, suos dies dimidiaturus apud sanctū Victorem, in domibus pulcherrimis, quas ibi ad opus suum construxerat.

SIGE.

CENS.

181.

oniensis episcopus
annos eandem
, & in adifi-
rimas domos
iscopatu, &
limidiaturus
lomibus pul-
um constru-

EPISTOLÆ
ARNVLPHI
EPISCOPI
LEXOVIENSIS.

*Arnulphus Dei gratia Lexouiensis Ec-
clesiæ humilis minister dilecto suo
Egidio Rothomagensi Ar-
chiepiscopo, Salutem.*

PISTOLAS quæ ali-
quādo diuersis à me sunt
destinatæ personis in li-
bellum redigi, tuoque de-
siderio postulas exhiberi:
Adquieuissem libentius,
si scirem quod eas esses quasi furtiuum ali-
quid habiturus, quia in lucem prodire pro-
pria imperfectiōis conscientia non præ-

A

ARNVLPHI EPISCOPI

sumunt. Timeo enim si publicis exponen-
tur aspectibus, ne lectorem ieiunæ macies
orationis offendat, mihiq̃ue ad iactantiam
reputetur editio, quam tamen non fastus
ostentationis elicit, sed instantia tuæ cha-
ritatis extorsit. Decreueram eas futuris nō
reseruare temporibus, sed omni protinus
abdicare memoria, quia non satis de cultu
sermonis, vel sententiarum peritia confi-
debam. Mallem siquidē eas tenebris dam-
nasse perennibus, quām ridendi materiam
inuidiæ præstitisse, quæ eo securius aliena
subsannat, quia sua simili periculo non ex-
ponit. Non enim cæteri nos vel nostra tuis
oculis intuentur, à quo si quid in nobis bo-
num est, magnificatur attentius & imper-
fectioni venia facilis indulgetur. Animi
siquidem eorum quos odij sibi vel inuidiæ
vendicauit affectio, sicut benignitatem in-
dulgentiæ nesciunt, sic rationis iudicium
non attingunt, sed omnia metiuntur affe-
ctibus, nihil sua meritorum æstimatione
taxantes. Ego itaque voluntati tuæ deesse
non audeo, ne fortè verecundiam negli-
gentiam putes, quia sicut alternis amicitia
conualefcit obsequiis, sic alterutrius incu-
ria procedēte laxatur. Summo itaque stu-

dio congregaui quas potui, quia nulla earum apud me exemplaria residebant, sed ab his à quibus aliquo casu seruatae fuerat, velut emendicatas accepi. Et antiquiores quidem studia scilicet melioris ætatis elapsæ sunt, quæ recentius exercitia scholastica redolebant, quia ibi & sententiæ præptiore tractabantur ingenio, & vsus accurati sermonis copiam ministrabat. Tunc enim læta festiuo quodam schemate decurrebat oratio, cum ingenio doctrina concurrere rerum inuentiones commoda fecundi sermonis elocutione formabat. Quæ verò nouissime scripta sunt, quendam trahunt de præsentis senectute defectum, quia præiectior ætas memoria iam segniore torpescit, & occupationes necessaria studiis spatia non indulgent: quoniam instantia Pontificalis officij non tam figuris elocutionum, quam salutis prospicit animarum. Veruntamen si quandoque me vel reuerentia personæ, vel negotij quantitas protrahit ad scribendum, omnia mihi cum difficultate proueniunt, cum & hebetiorem senectus reddat, & insolentia tardiores. Mitto itaque quod postulanti negare non audeo, sciasque non exhiberi iudici, sed amico, apud quem gratia potius

ARNVLPHI EPISCOPI
patrocinetur ad veniam, quàm exactio pe-
ritia reducat ad formam.

Ad ROBERTVM Linconienſem
Episcopum.

LITERAS vestrę dilectionis ac-
cepi, quas tanta charitate com-
plexus sum, quāta tanti viri gra-
tiam decuit gratulatione com-
plecti. Timueram sanè ne memoriam mei
apud vos diuturnitas temporis, vel distan-
tia regionū, vel ipsa nouissimè vestra pro-
motio deleuisset, quoniam nouæ dignita-
tes veteris solēt amicitias immutare. Creat
enim cor nouum & nouos affectus, nouæ
conscientia dignitatis: diuitēsque facti pau-
pertatis amicos, cum ipsa paupertate fasti-
diunt, ne quid penes eos de veteri videat-
ur inopia resedisse. Solos autem veneran-
tur & diligunt quos fortuna conducit, so-
līsq̃ue gaudent sublimibus inhærere, ne
maiestas dignitatis inferiorum frequentia,
vel humili mediocrium grauetur accessu.
At verò constantia vestra veterem ami-
cum recenti memoria continens, absen-
tem præsenti charitate complectitur, ip-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 3

ſumque ſpiritualibus oculis frequētius in-
 tuens, Episcopalis nūc fastigij diuitias, gra-
 tiam & obſequium non minus liberaliter
 offert, quā mediocres olim primitias iu-
 uentutis. Retinendos creditis quos ad di-
 ligendum liberalis inuitauit affectio, quos
 fidei veritas, non dolus cupiditatis illexit,
 qui fidi perſonæ comites, nō fortunæ om-
 nes vobis compartientur euentus. Et ego
 quidem quantū ad me ſpectat, quem eiuf-
 dem ordinis & ſimilis, licet non tantæ di-
 gnitatis gratia ſublimauit, hanc in vobis
 virtutē longanimitatis admiror, quæ ſcilicet
 ibi tāto admirabilior eſt, vbi minorib⁹
 eundē exhibetis affectum. Viuebat autē
 vobis nihilominus apud me vetus, ſed nō
 inueterata dilectio, quæ licet ab adoleſcē-
 tia prima proceſſerit, nullam adhuc potuit
 incurrere ſenectutē, ſed me ad omnia quæ
 vobis placita forent paratum tota deuotio-
 ne ſeruabat. Quia igitur ocioſus amor eſſe
 non debet, ſed alternis inuicem paſcitur, &
 reuireſcit obſequiis, id interim à dilectio-
 ne veſtra petendum cenſui, vt ducem no-
 ſtrum, cui ius ſucceſſionis hæreditariæ, re-
 gni veſtri gubernacula debet, quantum ho-
 neſtate veſtra poteritis, diligatis, mihi que,

A iij

ARNVLPHI EPISCOPI

cū occasio suggesserit, quod placuerit in-
iungatis, vt mutuae dilectionis affectus mu-
tua semper operis exhibitione concreascit.
Vale.

Ad Ernaldum Boneuallensem Abbatem.

Venerabilis frater & amicus no-
ster Philippus Abbas infirm-
tatem vestram, cum magna no-
bis amaritudine nunciauit, af-
fectū animi lachrymarū testimonio prose-
cutus. quod verbū primo statim auditu tā-
tō nobis acerbius extitit, quātō proximē de
vestra fueramus praesentia gratulati. Cœ-
perunt igitur occurrere mihi quæ de vestra
dilectione iocunda prouenerant, & si quid
simile in futurum sperabatur, semp̄rque
discurrens inter vtrumque consideratio
vim mœroris augebat. Occurrebat mihi
siquidem charitatis vestrae sanctum illud
dulcēque colloquium, quo praualetis au-
ditorum mentes rerum erudire solertia, &
aures iocūdi sermonis suauitate mulcere.
Recordabar quantam vobis scribēdi gra-
tiam bonitas diuina contulerat, in qua ne-
scio an magis quis sententiarum fructum,
an dicēdi peritiam debeat ammirari. Hæc

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 4

enim apud vos tanta sibi inuicem paritate
respondent, vt neque rerum maiestas ver-
borum coartari videatur angustiiis, nec ser-
monis dignitas aliqua sententiarum excel-
lencia prægrauari, in his sanè quæ vel intel-
lectus cōcipere, vel humana facundia suf-
ficere explanare. Palam est de illius hoc pro-
cessisse doctrina, cuius spiritus familiariū
mentes & linguas tam noticia veritatis,
quàm affluentia sermonis illustrat. Deni-
que dolor in miserationem conuersus est,
dum incommoda vestra laborésque con-
templor, quibus innocentiam vestram so-
licitudo domestica, & persecutoris imma-
nitas incessanter affligunt. Sed & de pro-
ximo sperata tranquillitas, quasi de mani-
bus videbatur erepta, vt omnem vobis de
præsenti crederetur fortuna requiem inui-
disse. Potiorem tamen requiem, sicut præ-
sumitur vobis, resolutio cōtulisset, quia re-
gem in decore suo viderent oculi vestri, vt
adimpleret vos læticia cum vultu suo, quē
propter se tot ad præsens tribulationibus
passus est infestari. Nobis autem iocūdu-
m est vestra vel ad modicum tēpus frui præ-
sentia, vestro recreari colloquio, vestro cō-
silio releuari, quoniam vestra si dilata est

A iiij

ARNVLPHI EPISCOPI

vobis retributio, non auferitur, sed reposita vobis est in tuto corona iustitiæ, depositumque fidele quod suum est, suo tempore qui commisit, agnoscet. Dum igitur his super statu vestro considerationibus mea mens compassione debita raptaretur, subitus tanquam ex insperato morbus obrepfit, vt faciliè credi posset vestræ partem infirmitatis in me cõpassionis affectio trãfudisse. Hæc tamen est priuata passione sublata compassio, sed vtrique prospiciens animus duplici cœpit statim incommodo laborare. Visitauit igitur vtrumque misericors & miserator Dominus, & vtrique earatione beneficium sanitatis indulsit, quia alter sine altero perfectiè sanari minimè potuisset. Vobis ergo seruatus sum, vestra mihi nihilominus sapientia reseruata, vt secundum legem Christi alter alterius onera inuicem supportemus, & secundum exuberantem charitatem alter alterius se totum gaudeat vtilitatibus impendisse.

mi
pe
di
m
fe
m
ri
&
da
tū
co
pa
gr
pe
ris
re
te
ua
bi

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 5

Ad Henricum Pisanum Legatum

Rom Ecclesiæ.

Ost discessum vestrum im-
portunū tertianæ quater pas-
sus accessum, tandem ad me-
dicinæ remedium salutare cō-
fugi, quod tamē paulò minus
mihi molestum extirrit, quā calor is intem-
perantia quæ præcessit. Habent enim me-
dicinæ remedia nescio quid abominandæ
malignitatis admixtum, & ne gratis con-
ferant omne beneficium, semper adiūcto
maleficio recōpensant, vt etiam cū profue-
rint, indignius vlciscantur. Conualui tamē,
& per gratiam Dei & merita vestra, iocū-
da mihi spes optatæ sanitatis arridet, por-
tūmque salutis nostra creditur anchora
continere. Aliquæ tamen adhuc præteritæ
passionis inhaerere reliquiæ, macies, & æ-
gritudinis cognata debilitas, delicatus ap-
petitus, cuius fastidio nulla copia, nulla sa-
tisfacere potest industria ministrorum. Ad
recidiuam medicus paratam dicit esse ma-
teriam, ideóque studium subtilioris obser-
uantix scrupulosus imponit, ruprisque la-
biis & lingua palpitante tanta potum tri-

ARNVLPHI EPISCOPI

buit parcitate, vt sitim poti⁹ irritare, quàm
compscere velle credatur. Illud enim ho-
minum genus quadam austeritate semper
notabile arti suæ reuerentiam, sola seueri-
tatis exhibitione conquirat, & quasi de be-
nignitate vilesceret, infamat omnia quæ-
cunque miser patientis appetitus exposcit.
Vtinā quod ad victualia pertinet idem no-
bis vsus & abstinentia præberetur, vt suspi-
tionem communicatio tolleret, & fidem
pietas compassionis augeret. Ad hæc defe-
ctum imperitiæ suæ culpæ semper ægotā-
tis ascribunt, vt æger & inedia pereat, &
calumniæ contumelia crucietur. Denique
ad mercedis augmentum sententiosis ser-
monibus incedentes, gratiam sibi miseri-
cordiæ diuinæ præripiunt, vt quod mise-
ratio diuina contulit, de eorum videatur di-
ligentia prouenisse. Hæc ad præsens apud
celsitudinem vestram incommoda nos ex-
cusent, quia si personam corporalis impo-
tentia detinet, maiestati tamen vestræ de-
uotio charitatis occurrit. Causas quoque
nostrorum, quæ interim in vestro sunt au-
ditorio ventilandæ, commendamus attē-
tius, vt in eis apud vos & amici diligētiam,
& iudicis inueniant æquitatem. Domino

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 6

quoque Regi supplices pro nobis gratias exhibete, quòd infirmitati nostræ tanta liberalitate cõpassus est, & æs alienum quod tam ipsius, quàm alia qualibet occasione contraxeram, si secus accideret, regali suscepit munificentia persoluendum, fidemque deuotionis nostræ, & sedulitatem laudauit obsequij, eaque sibi sæpius extitisse fructuosa cognouit. Dulcius & efficacius inter omnia medicamē accepi gratiā Domini mei, in oportunitate copiosius affluētē, cuius alacritas omnē protinus iniuriā passionis exclusit: felicem me, inquā, si vnquam inueniar accepisse nō ingratē, quod tanta tamque facili mihi bonitate collatū est, si vtilitatibus eius & gloriæ datum mihi fuerit, totis facultatibus, toto studio, totis semper viribus inseruire. Licet autē maiestas beneficij modulum nostræ paruitatis excedat, dignissimus profectò dicēdus est quisquis totum quod potest ad gratiarum congerit actionem.

ARNVLPHI EPISCOPI

Ad. G. Monialem.

Voties literas tuæ deuotionis accipio, causam mihi mœroris afferunt, & ad te semper amplius diligendam sinceræ flammam charitatis accedunt. Et causam quidem mœroris afferunt, quoniam representatur mēti meæ frater ille meus, quē viuentem speciali præ cæteris amore dilexi, cuius quanto vita mihi iocundior extitit, tanto defuncti lachrymosa recordatio plus doloris importat. Requiescebat in eo spiritus meus, quia ipsum verè me alterum poteram reputare, cui me & ipsum mihi non carnis identitas, licet ex eadem stirpe procederet, sed inseparabilis consentientium vnitas asciuerat animorum, semper alteri collibuit, quod alteri collibebat: nec tam suum alter, quàm alterius attendebat affectum, vt illius magis quàm suo semper afficeretur incommodo, vel commodo lætaretur. Sublata est mihi animæ meæ eo decedēte pars altera, & intra secretum pectoris inane quiddam præcordia sentiunt, quoniā spiritus integritas, potiore sui parte deminuta, languescit. At verò ad te sicut di-

L
etum e
charita
sociam
agnosco
huc el
contr
humi
der
sob
næ
lib
in
bo
la
m
bi
de
tas
pa
de
tre
pr
in
da
ag
du
da

ctum est ampliùs diligendam flammam
charitatis accendit, quòd huius te doloris
sociam & vicariam fraternæ dilectionis
agnosco. Inter te enim & ipsum, cùm ad-
huc esses septennis, parentum interuentu
contracta fuere sponsalia, dum illi sibi de
humano coniugio noua amicitiarum fœ-
dera compromittunt, & grata prouenturæ
sobolis pignora contemplantur, & huma-
næ quidem cogitationes ad humanos
liberè disponuntur affectus, sed omnis est
inanis affectio, cui non desideratos diuina
bonitas largitur effectus. Dum enim tha-
lamus illi nuptialis, & coniugalis puellæ
maritales destinantur amplexus, quam no-
bilitas generis, quam formæ gratia, quam
denique virginalis commendabat integri-
tas, diuina sepulchrum illi depositio præ-
parabat, vt de flore iuuetutis in puluerem,
de gloria pulchritudinis & virtutis in pu-
tredinem solueretur. Felix tamen ille, si
prior, immò quia prior celestem thalamũ
ingressus est, vt adeptam mansionem dile-
ctæ suæ quandoque communicet, & ad
agni nuptias pariter introducti, in conspe-
ctu eius copulari valeatis, & in lætitia dele-
ctari. Felix tu, quæ corporales aliquando

ARNVLPHI EPISCOPI

superasti lasciuia voluntatis illecebras,
quam ab eiusmodi contactu zelus diuinae
bonitatis conseruauit intactam, ut munere
tibi perpetuae uirginitatis indulto, agnum
sequi quocunque ierit, & spirituale illud
canticum possis cum assignatis milibus
decantare. Non ergo tibi sublata sunt,
sed immutata sponsalia, ut iam non homini,
sed Deo spiritali copula coniungaris, cuius
desiderabilis te foueat & astringat amplexus,
ut sit laeua eius sub capite tuo, & dextera
eius amplexetur te. Tui itaque studij
erit apud hunc, ad quem toto corporis obsequio
tota animae deuotione conuersa es, deuotis
illum precibus commendare, quia zelum huius
habita pro illo supplicatio non offendet.
Nouit enim inter te & ipsum nihil carnalis
intercessisse commercij, nouit quia animus
tuus in illa aetate nulla potuit concupiscentiae
macula deformari. Non est ergo quod inuidear,
non est quod te minus reddat acceptam,
sed potius in te castum tam pia dilectionis
approbabit affectum. scio sane quam studiosè
id agas. Neque enim illius apud te potest
praeterisse memoria, quem defunctum non
minus spiritali contem-

L
plaris i
mirab
extitit
affectu
ruptar
ruptio
lius i
facili
uer
ne
risc
ch
sin
in
lig
tit
qu
pti
te p
res
cre
ne
co
pre
ple
qui
spe

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 8

plaris intuitu, quàm viuentem corporali
mirabar̃is aspectu. Porro quantò sincerior
exitit, tantò diuturnior sanctæ dilectionis
affectio permanebit. Amor enim quē cor-
ruptarum carnium generat passiones, cor-
ruptioni semper obnoxius, quantò diffici-
lius in principio regitur, tātò post modum
faciliùs euanesceit, adeo vt plerumque cō-
uertatur in odium, & voluptas amaritudi-
ne cōpensetur. Sed & imperfectus est, mul-
tisque declaratur indiciis ipsum ex vera
charitate non nasci, quoniam tantominus
singulos necesse est diligas, quanto hunc
in plures partieris affectum. Sed & qui di-
ligitur sine querela participem non admit-
tit, quoniam sibi derogatum reputat, quic-
quid alij senserit impertitum. Sed incorru-
ptibilis amor de ipsa sinceri spiritus verita-
te procedens, quantò fuerit dilatatus in plu-
res, tantò maius de effusione contrahit in-
crementum, nec inuidiam participatio ge-
nerat, sed insolubilem sanctæ inter omnes
concordiæ firmat amplexum. Hac igitur
presentem sponsum tuum charitate com-
plectere, eumque non oculis corporis in-
quire, sed cordis, vt speciem eius, quoniam
speciosus est, intueri, & suauitatem eius

ARNVLPHI EPISCOPI

possis, quoniam suavis est, degustare. Age etiam gratias incessanter, quoniam spiritui corpus seruauit intactum, ut puritas inuicē puritati respondeat, & tu ei perpetuum ualeas integritatis offerre.

Ad Dominum Papam Adrianum.

Ator præsentiū magister Simon miserabiles ad Apostolicam sedem portat iniurias, quarum si ille locus Episcopum habuisset, audita à vobis prius esse debuerat vindicta, quàm culpa. Audite eum, & iniurias eius immò vestras, seueritate debita vindicate, ne huiusmodi aduersus Apostolicam sedem insolēscat audacia, præsertim cū in partibus illis in contemptum eius plæraque iam incipiant germina pullulare. Occurrendum est igitur ne tractu temporis impunita malignitas conualescat, & vires iniquitati dissimulatio vestra, vel indulgentior gratia subministret. Iam enim nomen Apostolicum, quod hactenus in terra illa reuerentiæ fuerat & terroris, in causam scandali versum est, & contemptus: nec appellantem prouocatio liberat, sed in se potius

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 9

tius vehementiam iudicis exacerbat. Sensit hoc iste, qui propter appellationem reclusus in carcerem, ac miserabili tortus inedia, nec apud Tyrannum sine pecunia, nec apud Episcopum sine detrimento causæ potuit liberari. Et ego quidem pro causa ipsius obnoxius supplicare decreueram, sed apud misericordiam vestrā facile causam declarata perorabit afflictio, & apud gratiam vestram intercessio nostra solito cōgaudebit effectu. Verū priuatæ communis causa præpōderat, quoniam de Ecclesiæ Dei libertate tractatur, nec iam spes restat vlla refugij, si in irritū deducta fuerit Apostolicæ protectionis auctoritas. Vincite igitur, ne fortè, quod absit, procedat temeritas in exemplum, sed clarius audita correctio imperitiam doceat, & compescat audaciam.

Ad eundem.

Petitionem Baiocensis Ecclesiæ de reuocatione Episcopi sui debita deuotione prosequimur, preces nostras precibus eorum apud misericordiam vestram humiliter adiungentes. Supplicat cum eis quisquis antiqua Eccle-

B

ARNVLPHI EPISCOPI

sua detrimēta cognouit, quam ille de put-
uere paupertatis & deiectionis erectam,
de paupere diuitem, de contemptibili ve-
nerabilem, de ignobili reddidit gloriosam.
In quibus sanē perficiendis quisquis labo-
rem eius industriamque perspexerit, pro-
babit tum in executione prudētiā, tum
magnificentiam in effectu. Testatur hoc
ædificiorum reparatio, reuocatio posses-
sionum, & antiquæ restauratio dignitatis,
quam in conculcationem dederat mali-
gnitas & impotentia peruerforum. Exulta-
bunt igitur illi, si migrauerit is, quo debel-
lante deiecti sunt, iamque manus auidas
reparant ad rapinam, qui licentiū consue-
uerant in iura Ecclesiæ malignari. Quia
igitur filii & fideles Ecclesiæ imminētia
iam sibi detrimēta præsentunt, ad discre-
tionis & misericordiæ vestræ subsidiū sin-
gulare concurrunt, vt ad conseruanda quæ
collegit suum Episcopum eis remittatis.
Homo enim consilij & fortitudinis est, po-
tens in opere & sermone, in regalibus con-
siliis & negotiis Ecclesiasticis acceptus &
efficax, plurimūque tam ipsi Archiepis-
copo, quā omnibus prouincialibus Epis-
copis necessarius ad reprimendam & re-

LEXOVIENS. EPISTOLA. 10
pellendam ab Ecclesia Dei insolentiam
malignorum. Desideratur autem regressus
eius ab his qui in terra prudentiores sunt,
& si quis aduersus eum furtiua malignita-
te submurmurat, non tam charitate, quàm
inuidia, nec tantum delictis eius quantum
suspecta magnificētia commouetur. Do-
minus personam vestram Ecclesie suæ per
tempora multa conseruet incolumem.

Ad eundem.

Iteras iam dudum vestræ timi-
dus offero maiestati, quia diu
est quòd coram vestra non ap-
parui Sanctitate. Venturus au-
tem fuera iam tertio, nisi me fallax inui-
di casus importunitas impedisset, quo tri-
bus annis iam hoc propositum meum ad
contrarios rapuit violenter euentus. Pri-
mo siquidem per bella francorum, deinde
per insperatum Comitis Andegauensis in-
teritum, nouissimè per Regiam quæ in fi-
lium eius ira recrudiuit, ad quam non so-
lùm ciuitatis nostræ, sed ipsius etiam Ec-
clesiæ limina tremuerunt. Verùm nunc
respirandi fiduciam parant tum partis no-

B ij

ARNOULPHI EPISCOPI

stræ iustitia, tum Ducis nostri virtus illustrior, quæ gladios hostium quandoque perterrit, & ad pacis inclinavit affectum. Cùm igitur, Deo volente, sublata fuerit, vel dilata turbatio, nihil poterit incolumẽ retinere, quin me quam citiùs pedibus vestræ Sanctitatis aduoluam, gratissimẽ suscepturus omnia, quibus moram meam quantumcumque excusabilis appareat, vestra paternitas increpabit. Neque enim apud eum audeo desperare de venia, cuius benignitas manifestæ excusationis impotentiam non excludit. Iterum autem ex veteri procedit audacia, quòd venientem ad vos venerabilem & dilectum fratrem nostrum Episcopum Constantinum precibus commendare præsumo, quamvis pro eo plurimum facere videatur ad gratiam, quod inter initia noui Episcopatus nihil faciẽdum potius reputauit, quàm Romani Pontificis gratiam quærere, seque totum familiaritati Romanę Ecclesię eò deuotiùs, quòd velociùs mancipare.

Ad eundem.

Ro causa ex mandato vestro
 dirimenda, quæ inter Abba-
 tem Gemmeticanum, & mo-
 nachos vertebatur, ad ipsum
 monasterium vsque descēdimus, vt nobis
 facilius de proximo facies Ecclesiæ & re-
 rum veritas innotescere posset, ac sine sum-
 ptu & labore partium ipsa cōmodiùs con-
 trouersia terminari. Cæterùm in quācun-
 que partem debeat culpa conferri, certum
 est monasterium antiquum & nobile mi-
 serabiliter in spiritualibus & temporalibus
 defecisse, tantusque inter Abbatem & mo-
 nachos omnes, exceptis trib⁹ vel quatuor,
 zelus exarsit, vt in omne tempus de refor-
 manda inter eos cōcordia desperetur. Tot
 enim in ipsum turpitudines publicè protu-
 lerūt, vt necesse sit semper vtramq; partē
 de vera alterius gratia dubitare, quoniam
 quiescente fortasse litigio, odiosa probrorū
 memoria non quiescet. Proposuerunt si-
 quidem aduersus eum tria capitula, pri-
 mum de turpi & innaturali incontinentia,
 secundum de simonia, tertium de dilapi-
 datione, per quam non tantū ad inopiam,

B iij

ARNVLPHI EPISCOPI

sed & ad extremam inedia[m] se dicebant
esse deductos. Ne verò confusionem fa-
ceret multitudo, si de trib' promiscuè tra-
ctaretur, elegerūt primum illud de incon-
tinentia capitulum: super quo septem ac-
cusatores monachos sacerdotes, & nouem
post modum testes monachos itidem, sed
diuersorum ordinum produxerunt. Quo-
rum diligentius explorato testimonio, co-
gnouimus V. singulos de singulis actibus
singulare testimonium perhibere, nec ali-
quem eorum aliquid cum alio percepisse,
sed per se sigillatim vnumquemque quod
dixerat inuenisse. Duorum autem qui in
vnius actus attestatione producti sunt, re-
perimus alterum laicum nullius ordinis,
olim militem, ideóque ad exhibendam in
presbyterum criminis probationem minus
idoneum. Alter verò cum eo detracto so-
litaris remaneret, à nobis est minus suf-
ficiens reputatus. Porro de duobus nouis-
simis, qui similiter in vnius, sed alterius
actus testimonio processerunt, alter sudia-
conus & adolescens inuentus est, qui & ipse
cum ob vltiorē Abbatis familiaritatem
suspectus esse fratribus incepisset, se nihil
inhonestum de Abbate percepisse con-

stantissimè corā omnibus affirmavit. Unde pro minori ætate, & ordine, & instantia sermonis exclusus, socium nihilominus solitarium fecit. Licet illū quoque lasciuius se gessisse & pars aduersa diceret, & fama consentiens prædicaret. Quibus omnibus diligenter auditis & cognitis, visum est nobis ex sententia cuncta quæ processerant, non ad probationem, sed ad præsumptionem posse proficere, quia probationis priuilegiū solitaria testimonia non merentur. Quia igitur præsumptioni standum est, donec in contrarium probetur, Abbati est à nobis adiudicata purgatio, septima quidem manu, trium scilicet Abbatum, & trium monachorum sacerdotum notæ, opinionis, & nominis, quorum iuramentis vulneratæ famæ necessarium posset remedium comparare. Appellatum est ergo à monachis ad octauas Pentecostæ, Apostoli postulari & traditi, partibusque mandatum, ne interim ab eis appellati nominis Apostolici reuerentia læderetur.

B iiij

ARNVLPHI EPISCOPI

Ad magistrum Petrum Helye.

Sab adolescente nostro laudabilis indoles & industria sperata defecit, certus sum à magistro nec doctrinam nec diligentiam defecisse. Debueram vobis, si se tractabilem prabuisset, sed pluris me constituit fluxa eius & repugnans insolentia debitorum. Quanto enim in eo prosecutio vestra minus inuenit obsequij, tantò plus laboris impendi, plus molestiarum oportuit sustineri. Est igitur voluntas nostra, quòd redeat vt tam à nobis, quàm à patre fratribusque correptus, possit ad vos aliquando imputata in melius volūtate reuerti.

Ad Dominum Papam Alexandrum,
cū esset Cancellarius.

Bandinum vestrum ad Regem vsque perduxì, qui dignationi vestræ gratias agens, eum maiori Procuratori domus suæ tradidit informādum, vt idem ei & necessaria prouideret, & inter alios nobiles eum regalibus obsequiis familia-

LEX
rius adh
ligenter
quando
prompt
adoles
tur au
dius E
intē
lerio
tan
qui
tan
ob
reg
im
ribi
por
mo
om
mo
gale
emo
resp
ad o
ciem
bore
ad C

rius adhiberet. Et ille quidē imperata diligenter exequutus, sed etiam imperium quandoque eleganti præcurrit ingenio, promptus ad omnia, quibus debet ingenui adolescentis industria collaudari. Siue igitur aucupationi, seu venationi, quibus studiis Rex multus insistit, seu rebus bellicis intēderetur, regios discursus indefessa celeritate prosequēbatur: cæteri que pigritantibus non solū regi, sed & omnibus qui cum ipso erant vigilanter assistebat, tanquam si vniuscuiusque esset specialiter obsequio deputatus. Vnde plurimā apud regem & apud omnes laudem & gratiam impensa sedulitate promeruit. At si de moribus ducitis inquirendum, Gallicanam porosus incontinentiam seueritatis Italicæ modestiam cōseruauit, vestræ memor per omnia disciplinæ. Non eum reddidit sermo petulans, vel effusus infestum, non regales diuitiæ fortioris adolescentiæ robur emollierunt, non opinionem eius aliqua resperxit infamia, sed testis cōsciētiae pudor ad omnem aspectum & omne alloquiū faciem eius casto laudabilis verecundiæ rubore suffundit. Atque hæc mihi quādoque ad Curiam redeūti per plerosque cōperta

ARNVLPHI EPISCOPI

sunt, sed gratius habui quòd hæc & alia de ipsius ore Regis accepi. Adiunxit enim, nullum inter tot nobiles tantæ industriæ, tamque bonæ indolis puerum se habere, magisque ipsum in agnoscēda domus Regiæ disciplina paruo tempore profecisse, quàm alij triennio profecissent. Comper- tum se habere puerum nobilis esse prosa- piæ, cuius ingenuos mores vltro tam pru- dentia quàm benignitas innata formaret. Placere sibi si apud eum aliquandiu mo- raretur, vestro tamen remittendum arbi- trio, quàm primum æstiuales intemperan- tia præterisset. Existimabitis fortassis quæ scribo fallaces esse blandicias, sed nec sa- pientem fallere tutum est, nec mendacio conuenit labia pollui sacerdotis. Vale.

Ad Abbatem sancti Ebrulsi.

Cire debetis omnes obliga- tiones prædecessoris vestri in personam vestram recta via transisse, quibuscunque mo- nasterium vestrum in deces- su ipsius extitit obligatum: sed & eadem obligationes, si forte fuerāt, religione qua-

Lex
libet inter
lo vos
illius
lirates
Propte
camb
per p
vest
solu
rati
por
ren
mo
astr
uic
uen
dili
eos
bis
tem
cul
pol
con
fo
tam
hibe
tis m

libet interueniente firmatæ, eidem vinculo vos credatis obnoxium, quem in locum illius successisse constat, & omnes tam utilitates quàm onera monasterij suscepisse. Propter quod Hugonis & Drogonis de cambium grauius instātia nos infestat super pecunia, quam prædicto prædecessori vestro totique capitulo crediderit, cuius solutionem certum est ipsum & vniuersitatem totam fide per vicarias manus corporaliter interueniente firmasse. Ad maiorem quoque cautelam decem de fidelibus monasterij pari vinculo se nihilominus astrinxerunt, quos scilicet creditorum prouidentia magis idoneos credidit ad soluendum. Postmodum verò qua fide, qua diligentia negotium vestrum gesserim apud eos, vestra præsentia recognouit, cum vobis & vsuras remitti fecerim, & necessitatem solutionis in duorum annorum curricula prorogari. Cumque nulla inter vos posset, nisi me interueniente, prouenire concordia, obligavi me pro vobis, promisso scilicet quòd suo tempore fidem debitam facerem, placitis conventionibus exhiberi. Porro sanctitas vestra minorē meritis meis gratiam retulit, minorem Episco-

ARNVLPHI EPISCOPI

pali reuerentiam detulit dignitati, minus
opinionī suæ, minus fidei fratrum, salutiq;
prospexit. Quid enim si semel consensit
vniuersitas obligari, nunquid reatus Ab-
batis, aut depositio potuit eos ære alieno
quod contraxerant, fidēque super ipso præ-
stita, liberare? In vos tamen hæc potius
quàm in ipsos debet culpa conferri, cum
eis circa spiritualia propensius occupatis,
ipsi fidei & diligentiae vestrae suam & po-
testatem crediderint & salutem. Quod si
vos curam animarum suscepistis bona fide
gerendam, ad conseruandam fidem eo-
rum principaliter intendere debuistis, præ-
fertim cùm huiusmodi transgressio soleat
criminalis etiam in sæcularibus æstimari.
Super quod si ignorantiam eorum simpli-
citas fidelis excusat, in vos tã vestra quàm
ea quæ eorum futura esset si rescissent, iure
culpa transfertur, duplicisq; reatus du-
plex vos constituit negligentia transgresso-
rem. Accedit quod prudentiam vestram
semel iterumque commonui vt creditores
exorare, adhibita etiam nostra intercessio-
ne, velletis: quod facile fieri poterat, vt so-
lis precibus salua vobis adhuc esse posset
& vtilitas & honestas. Redite igitur ad

LE
cor, &
re depo
fratrum
luminia
mam e
& si f
purit
creu
pro
con
fort
que
fatis
con
tate
ea q
fam
relin
tare,
quib
mer

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 15

cor, & contemptum hunc consilio meliore deponite, fidem nostram & vestram & fratrum vestrorum ab hac, si etiam est calumnia, liberate, quoniam res ista plurimam opinioni vestræ iam intulit læsionē, & si fortassis non abstulerit conscientię puritatem. Quod si veteri proposito decreuistis insistere, me quidem mendacem promissionis existere non oportet, sed vbi consilij mansuetudo non proficit, manum fortitudinis conuenit adhibere. Studij itaque vestri sit infra proximum Pentecosten satisfacere, sicut in nostra fuit præsentia constitutum. Alioquin ex ea die fraternitatem vestram ab officio altaris noueritis, ea qua præminemus auctoritate, suspensam: fratrum verò vestrorum conscientię relinquo, quo modo munus offerant ad altare, si non fuerit creditoribus satisfactum, quibus ipsi se, etsi non propriis, vicariis tamen manibus astrinxerunt.

minus
saluti
conferre
us Ab-
alieno
ipso
ac potius
ferri, cum
occupatis,
iam & po-
. Quod si
bona fide
fidem eo-
uistis, pra-
ssio soleat
æstimari
in simpli-
tra quam
sent, iure
eatus du-
ansgresso-
n vestram
creditores
ntercessio-
terat, vt so-
esse posset
e igitur ad

ARNVLPHI EPISCOPI

Ad Abbatem sancti Ebrulfi.

Ro willmo monacho olim nos fraternitati tuæ semel & iterū scripsisse meminimus, vt eum in monasterio tuo in quo professus est, reciperes, & paratum ad omnem humilitatem & obedientiam benignitate debita confoueres. Quòd si aduersus eum fraternitas tua aliquid haberet, quominus recipiendum esse decerneres, id ipsum nobis, assignato tibi loco & tempore cōgruo demonstrares, ne aut ipse sine culpa, societate collegij priuaretur, aut quies fratrum importuno reprobandæ personæ turbaretur accessu. Ouis enim ad ouile potiùs humeris est reportanda pastoris, quàm luporum moribus exponēda, ad cuius salutem impreciable ille Christi sanguis effusus est, & institutionis Euangelicæ doctrina concurrit. Nos verò cū tu nec monachum iuxta mādāta reciperes, nec post secundā etiā vocationē nostro te conspectui præsentares, ne in contēptum Episcopalis reuerētia verteretur, ad veniendū te mandato seueriore cōpulimus, prædicto fratri de exclusionē, nobis de inobediētia respō-

LE
surum p
quolibet
iniuriar
& tu ex
diam m
inexor
rens f
capit
pro
cun
niam
mo
per
nio
cur
con
ipso
stra
quif
ritat
niur
te p
tulu
tur
reos
audi
ri. Su

furum post modum, tamen ne quid motu
 quolibet facere crederemur, nosti quanta
 iniuriam nostram facilitate remisimus, vt
 & tu exemplo nostro posses ad misericor-
 diam inuitari. Tu verò quàm durum te &
 inexorabilem præstiteris, meministi, asse-
 rens sæpe dictum fratrem publica totius
 capituli sententia condemnatum existisse,
 pro delicto quodam, quod, sicut aiebas, se-
 cundum priuatas institutiones vestras ve-
 niam non meretur. Ille verò cùm delictum
 modis omnibus, sententiàmque capituli
 pernegasset, innocentiam suam testimo-
 nio capituli cum omni, sicut visum est, se-
 curitate commisit. Placuit itaque nobis
 consilio magnorum virorum qui aderant,
 ipsum & religiosas ad capitulum vice no-
 stra destinare personas, per quas nobis ex-
 quisitam remitteret attestatio publica ve-
 ritatem. Tu autem in absentem testimo-
 nium dici multa instantia postulabas, nec
 te permissurum pro nobis ipsum vel capi-
 tulum intrare, vel aliquid quod ibi dicere-
 tur audire, cùm in inquisitione criminis
 reos præsentem esse oporteat, & omnem eis
 audiendi & respondendi copiam indulge-
 ri. Super quo, quia de sæpe dicti fratris cri-

minis

ARNVLPHI EPISCOPI

mine noluiſti nos facere certiores, neceſſe habemus ipſum interim innocentem reputare, quem nec propria confeſſio, nec atteſtatio quælibet aliena conuincit. Neque enim ipſum pro ſimplici delatione tua condemnari canonicus ordo permittit, præſertim cùm te eum aliquando exorſum habuiſſe cõſtet, nec adhuc rancorem veteris iracundiæ ſepeliſſe. Per præſentia itaque ſcripta tibi mandamus, vt eum in clauſtro cū cæteris fratribus ſine dilatione, ſalua omni priſtini ſtatus ſui integritate, recipias, nec vllis eum moleſtiis inquietes, ſed tanto eum benigniori charitate conſoueas, quanto ipſum es ſeueriori vehementia perſecutus. Ad benigni ſiquidem patris amplexum filialis deuotio conualeſcit, & ſicut odia prouocantur iniuriis, ſic benignitate gratia comparatur. Quòd ſi fraternitas tua præſentibus detrectauerit obedire mandatis, ab altaris officio te no-ueris, ea qua tibi præminemus auctoritate, ſuſpẽſum, donec & fratri de iniuria, & nobis ſit de contemptu ordine iudiciario ſatisfactum. Noſſe ſiquidem debes in eo qui religionem profeſſus eſt, inobedientiam crimen eſſe, ipſumque ad exactiſſimam diligentiam

LE
ligentia
to ſuo
etiam
ſaluſe

Ad

I

duc
tus.
ceſſi
duc
gna
Pide
eos
veltr
tame
vos
ad v
quo
re op
quia
prop
tum n

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 17
ligentiam teneri, qui obedientiam Præla-
to suo viua voce & scripto, iuramento
etiam corporaliter interueniente, adhibita
salutiferæ crucis impressione signauit.

Ad Willm. Cenomanensem Episcopum.

Dominus Rad̃ thesaurarius Ro-
thomagensis amicus noster est,
compertumque habet quòd ego
apud sanctitatem vestram iam-
dudum plurimam sim gratiam consequu-
tus. Inde est quòd nostra apud vos inter-
cessione postulat adiunari, quoniam in
duobus se grauari conqueritur, super assi-
gnatione loci, quem vos ei & Domino
Pictaum ad agendum de causa quæ inter
eos vertitur, assignastis. Cum enim ciuitas
vestra in medio sit ferè constituta, paulò
tamen à Rothomagensi ciuitate remotior,
vos eum quasi in occursum aduersarij sui
ad vltiora loca trahere destinastis. In
quo videtur ei quòd affectio vestra in fauo-
rē oppositæ partis cœperit esse procliuior,
quia statim ei de spatij distributione adeo
propitius extitistis, vt aduersario x l. tan-
tum miliaria ad veniendum, & ei centum,

C

ARNVLPHI EPISCOPI

ipsaque importuniora praeferetis, ad eundem. Quod si ei censuistis pro Episcopali reuerentia deferendum, id eatenus faciendum est, ne in onus aut praedictum alterius liberalitas effusa procedat. Sic enim inter partes media debet esse iudicantis religio, ut liberam de pari singulis exhibeat aequitatem, ne sententiam dictasse videatur affectio, sed iustitia rationis instrumentis compellata formasse. Rogat igitur, nosque pro eo supplicamus attentius, ut locus eis ad agendum facta aequius spatij distributione Cenoman. assignetur, aut citra, ut & nos interesse possimus, quia ob familiaritatem utriusque partis & gratiam plurimam inter eos componendi fiduciam obtinemus. De alterius vero loci & temporis assignatione, de vobis conqueri pars illa non poterit, quoniam hic citatus semel pro simplici absentia condemnari non potest, donec secundo, vel tertio etiam citatus fortasse sit, ut pro multiplici absentia de manifesta contumacia condemnetur. Valete.

LE

fiam
stra
ctae
rias
astu
stra
iud
enir
stoli
ablat
tisfac
offer
nobi
mar
de al
mus
debit
mum
cum

*Ad Hugonem Rothomagensē
Archiepiscopum.*

Vper iniuria quam nobis infert Dominus Siscannensis literas vestræ maiestatis accepimus, continentes quòd ipse nobis sacerdotem ad Ecclesiam illam de qua agitur per manum vestram consentit offerri. Et nos nimirū sanctæ & benignæ nobis diligentiæ vestræ gratias agimus, sed versuti hominis timemus astutias, ne hoc facto & prudentiam vestram circūuenire, & iustitiæ nostræ præiudicium comparare disponat. Iudicatum enim est inter nos, & à delegatis ab Apostolica sede iudicibus imperatum, ut nobis ablata restituat, & excommunicatos ad satisfactionem venire cōpellat, sacerdotem offerat, per quē & Ecclesiam & populum nobis, tanquam pastori & Episcopo animarum suarum, faciat obedire. In quo si de alterius & non de ipsius manu suscipimus sacerdotem, non restituta nobis videbitur, sed sequestrata possessio, plurimūque hoc poterit partem nostram, cū de dominio tractabitur, impedire.

C ij

ARNVLPHI EPISCOPI

Sed nec ad obsequendum iudicibus sola
sufficit sacerdotis oblatio, nisi & ea quæ
præscripta sunt nobis integrè fecerit exhi-
beri. Si tamen ad præsens de ea inter nos
compositione tractaretur, quæ omne in
futuro litigium tolleret, possemus ad om-
nem temperantiam consilio vestræ pater-
nitatis adduci, sed aduersario ad pugnam
se totis viribus accingenti vires addere,
non est imprudentis tantum hominis, sed
insani.

Ad Danielelem Priorem sanctæ Barbaræ.

AD gerendam sollicitudinem
domus tuæ non pro tua te, fra-
ter, virtute vocauimus, sed pro
diuinæ fiducia bonitatis, quæ
his qui ad regimen animarum purè vocan-
tur & humiliter obedire consentiunt, vbe-
riorem largiri gratiam consuevit. Sicut au-
tem non debebas te nō vocatus ingerere,
ita vocatus recusare non debes, quia non
minus delictum tumor inobediētiæ, quàm
zelus ambitionis importat. Quod si non
ex tumore, sed ex humilitate potius, sicut
putas, & timore desistis, pusillanimitatem
hæc mihi sapit humilitas, quātò studiosius

deuitanda est, quantò magis periculo desperationis accedit. Sed & si qua vnquam ratione ab hac vocatione fueras absoluentus, nõ debuisti apud fratres tuos, nec apud auctoritatem nostram literis excusari, nec propriæ voluntati, cui te renunciassè cognoscis, morè gerere, sed personam tuam, quæ magis nostra quàm tua est, pedibus nostris humilis & deuotus offerre, fratrumque tuorum trahi desideriis, & mandatis Pontificalibus inclinari. Porro mora tua rerum temporalium, & quod grauius est, periculum continet animarum, quia incustoditas oues luporum incurisibus esse constat expositas, detrimentumque omne ab eo requirendum est, qui debitam custodiam detrectat aliquibus occasionibus adhibere. Veni igitur, quoniam cum ipso onere gratia tibi diuina concrescet, & nos personam tuam, & domum ipsam solita, vel maiore etiam charitate fovebimus. Et si qua fortè intrinsecus difficultas emerferit, ego in manu forti ante faciem tuam protinus omnia complanabo. Veni, inquam, & infra octauam diem post acceptionem præsentium literarum iter aggredere, nullasque inueniendo causas dilationis admittas, nisi

Barbara.

cititudinem
tua te, fra-
us, sed pro
tatis, quæ
re vocan-
ciunt, vbe-
t. Sicut au-
is ingerere,
s, quia non
iæ, quàm
quod si non
potius, sicut
animitatem
ò studiosius

ARNVLPHI EPISCOPI

quas necessitas inuincibilis, vel enormis
damni euitatio suggesserit admittendas.
Quod si non feceris, exinde te, tanquam
inobedientē, Episcopali autoritate ab om-
nium Ecclesiarū introitu summouemus.

Ad Ernaldum Boneuall. Abbatem.

E aduentu vestro nihil audie-
ram priusquam vester ad me
nuncius peruenisset. Neque
enim viderā dominū Ebroi-
censem, sed eadem die ipsum
literas vestras Turonum, quò ad Regem
veneramus accepi, literarūque breuita-
tem iocunda communis amici suppleuit
oratio. Gauisus sum de incolumitate ve-
stra, gauisus de peregrinationis prouentu,
gauisus quòd vestram prudentiam & ho-
nestatem honore debito Romana reco-
gnouit Ecclesia. Ad cumulum tamen
exultationis accessit quòd in proximo visi-
tare nos dilectio vestra cōstituit, vt & mu-
tuis exilaremur aspectibus, & iocundis al-
ternæ colloctionis affatibus delectemur.
Communicabimus etenim quæ nos inter-
rim blanda vel aspera contigerunt, quo-

niam hæc inter amicos cōmunicatio mouet affectus, vt prospera quidem propter congratulationem dulciora faciat, & aduersa per compatiētiā leuiora. Porto siquidem leuius quod alius mecū pari compassione supportat, ipsāque inter amicos facit exuberare lætitiā, conscia participatio gaudiorum. Quanta igitur possum acceleratione festino, Lexouiūque ipso Kal. Mart. die, Domino volente, perueniam: ibidem per dies aliquot, vel in vicinia moraturus. Nuntium autem vestrum per aliquantulum temporis modestè detinui, quoniam incertum me de reditu meo grauiā quæ inter Reges vertebantur negotia detinebant.

Ad Rad. Dediecio London. Archid.

Vdiui te causa studiorum Paritius aduenisse, audiui & lætatus sum: Lætatus equidem, vt eius quem diligebam præsens me lætificaret aspectus, & iocunda colloctionis alternæ collatio delectaret. Optabam quoque, vt aliqua exhibendi tibi officij refulgeret occasio, cuius me du-

C iij

ARNVLPHI EPISCOPI

dum merita præuenerunt. Licet enim solum veritas amicitiae requirat affectum, liberale tamen obsequium non excludit, sed eo potius illustratur, quoniam, ut ait sanctus ille, probatio dilectionis, exhibitio est operis. Mouet autem quod cum secundo iam veneris, noluisti ad amicū nec ac momētum etiam declinare, neque saltem percursores debitæ salutationis alloquium paucis consignatum apicibus destinare. Hæsi diutius, quotiesq; ab illis partibus aliquis apparebat, diuinabam quod ille mihi iucundum Rad. mei nuntiaret aduentum, frustratus totiens, ex hoc nunc nihil audeo diuinare, sed charitatem tuam duxi literis præsentibus, si fortè obdormierit, excitandam, aut si quem fortè concepit falsa suspitione languorē, de perseverantia meæ nuncio cōualescat. Noueris enim nihil tibi apud me de pristina charitate perisse, sed quasi duplicatus amor est, cum eū tibi mea mens cogatur exsoluere, quem aliquando duobus impendebat affectum, sublatus siquidem est è medio communis amicus noster Rad. de Flur. qui dimidium animæ meæ videtur moriens abstulisse. Ipsius mihi semper est colenda memoria,

ipsius amor semper, quibuscunque modis id fieri potuerit, instaurandus. Duobus autem modis defuncto vicem amicitiae iudico rependendam, ut primò scilicet piis apud Deum intercessionibus adiuuetur: secundò hi quos ipse dilexerat dilectione vicaria diligantur. Inde est quòd amor noster ab illo in te quasi quodam hæreditariæ successionis iure transfusus est, ut iam te non simplici, sed duplicato complectar affectu. Tibi enim præ cæteris hæc est deferenda successio, quem ille præ cæteris diligebat, tibi que eam quasi quodam testamēto specialis amicitiae prærogatiua consignat. Gere igitur suum amicitiae morem, certisque clarescat indiciis ipsam novas vires de noua duplicatione traxisse. Scribe autem interim aliquid, ut in alterius vtriusque videar suscepisse sermonem. Iniunge quod vis, ut in altero vtrique videar obsequium præstitisse: visita nos, ut possim vtriusque personam in altero contemplari. Scribe, inquam, quia si scripseris, hoc ipsum tibi studij poterit augere materiam, nec propositi operis prouectum impedit aut prouentum. Iniunge aliquid, ut aliqua amicitia perseverantis argumenta procedant,

ARNVLPHI EPISCOPI

quia eam efficacius comprobat petendi fiducia, quàm liberalitas offerendi. Visita nos quia te, cùm desiderium nostrum, tum loci propinquitas, tum etiam solemnitas inuitat. Dominus quoque willermus de Ver ex promissione tenetur vt veniat, vobisque inuicem solatiari poteritis, & nobis factæ solēnitatis gaudia duplicare. Valete.

*Ad Dominum Papam Alexandrum
de promotione sua.*

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui Ecclesiam suam immaculatam scilicet sponsam dilecti filij sui mirabili semper benignitate diligit & conseruat. Licet enim ipsam aliquibus quandoque vexari patiatur iniuriis, facit tamen cum tentatione prouentum, vt possit sustinere, nec vnquam portas inferi aduersus eam præualere permittit. Neque enim expedit vt continuè prosperitatis status eam insolentem reddat, vel otiositas negligentem, sed humilitatem conseruet afflictio, & vexatio tribuat intellectum. Et ei quidem omnia cooperantur in bonum, dum

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 22

ipsa tanquam aurum in fornace probatur:
& ad augmentum coronæ cuncta proficiunt, dum eam vis aduersitatis fortio-
rem reddit, & malignitatis infestatio cautiorē.
Ipse verò miserator & misericors Domi-
nus ad tempora tribulationis viros virtutis
& consilij prouidet & præformat, qui te-
meritatis audaciam repellere valeant, &
malignitatis astutiam nouerint declinare.
Quod in sanctæ & gloriôsæ recordationis
Innocentio Papa satis euidenter apparuit,
qui extollentem se aduersus omne quod
dicitur aut quod colitur, Deus deiecit hæ-
reticum, quem nobilitas generis, quem di-
uitiarum cumulus, quem peccatrix elo-
quentia, quem prudentia sæcularis, quem
denique sæcularium hominum fauor pu-
blicus attollebat. Præualuit in athleta Dei
veritas falsitati, & humilitati robustæ su-
perba cessit ambitio, & de iniquitate iusti-
tia triumphauit. Vidimus siquidem ipsum
exaltatum & eleuatum, sicut cedros Liba-
ni, & transiuimus, & ecce non erat: quæsi-
uimus, & non est inuentus locus eius, quia
nec inter mortuos tumulum neque titu-
lum meruit sepulturæ. Dominus autem
sublimauit cornu Christi sui, vt in eo vni-

ARNVLPHI EPISCOPI

tas Ecclesiæ reformari posset, & regnum
ipsius omnibus dominari. Memini ego,
nec id à vestra reor excidisse memoria,
quanta ad mandata eius Principes reue-
rentia mouerentur, quàm sublimis extite-
rit, quantâque maiestate refulsit Ecclesia,
quantum in diebus eius religio munda &
immaculata profecerit, adeò vt plures ho-
die religiosorum deserta cõtineant, quàm
ferarum olim habuerint bestiarum. Arbi-
trabatur ille ad regēdos homines vtendum
potius sobriæ seueritatis disciplina, quàm
remissæ misericordiæ lenitate, Deo potiùs
quàm hominibus placere desiderans, ne
ob gratiam hominum, coram Deo posset
contemptibilis apparere. Vnde & virtus
eius semper inter aduersa maior enituit,
nec tãta postmodum prosperitatis eius in-
signia claruerint, quanta præcedentis ad-
uersitatis adhuc magnalia celebrātur. Ne-
que enim cōfidebat in homine, neque car-
nem ponebat brachium suum, sed potiùs
confidebat in Domino, & erat Dominus
fiducia eius. Porro scismata hæc in Ecclesia
Romana frequentius accidisse, etiam La-
teranensis Palatij picturæ demōstrant, vbi
Catholicorum patrum pedibus, pro sca-

L
bello
sunt.
sapien
culcat
sancti
testis
com
sun
san
be
be
ta
m
pu
ri
te
m
bi
tas,
bu
th
ue
qu
qu
tur
ref
om

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 23

bello scismatici præsumptores adscripti sunt, vbi superborum & sublimium colla sapientia propria virtute conterit & conculcat. Quod sanè ea ratione factum, vt sanctis patribus cedat ad gloriam victoriæ testis ascriptio, in qua præsumptores illi vel compressionis pœnam sustinent, vel præsumptionis veniam deprecantur. Vnde & sancti Apostolatus vestri cathedra sine scabello esse non debuit, sed nobiliore scabello debuit illustrari. Neque enim incerta vobis est, aut longinqua victoria, sed humilitas verecundiæ vestræ punitur ad tempus, quæ congregatis in Spiritu sancto patribus distulit obedire. Pari etenim culpæ tenetur obnoxius, qui vocationem Domini præuenit, vel recusat oblatam. Redibit tamen in proximo, Deo volente, serenitas, & modica hæc ad radios veri Solis nebula dissoluetur, redintegrata vnitate Catholica ab omni parte pedibus vestris vniuersitas fidelis occurret. Interim autem quæcunque cæteros studia remorentur, quibuscunque desideriis prophana trahatur ambitio, quantacunque temeritate detestabilis erumpat inuidia, ego minor licet omnibus, non minore tamé gaudio quàm

regnum
ini ego,
emoria,
es reue-
sextite-
t Ecclesia,
o munda &
t plures ho-
ant, quàm
um. Arbi-
s vtendum
na, quàm
Deo potius
erans, ne
Deo possit
& virtus
enituit,
s eius in-
entis ad-
tur. Ne-
eque car-
ed potius
Dominus
n Ecclesia
etiam La-
strant, vbi
, pro sca-

ARNVLPHI EPISCOPI

ceteri, gloriam vestræ promotionis ample-
 ctor, & vos Apostolum Christi, Petri vica-
 rium, pastorem & Episcopum omnium
 qui Christiano nomine censentur agno-
 sco, & vobiscū catholicam profiteor vni-
 tatem. Gaudeo itaque quoniam desidera-
 tus dies, dies scilicet exultationis illuxit,
 quo reuera restitutam credimus virtutibus
 gratiam, virgam vitiis, terrorem principi-
 bus, Ecclesiæ libertatē. Gaudeo, inquam,
 quia ex hoc nunc sermo Dei non erit alli-
 gatus, sed verbum eius quod in ore vestro
 verum est, quod impossibile credebatur,
 facili consummabit effectu. Properassem
 igitur iam ad pedes vestræ beatitudinis
 amplectendos, vt ariditatem meam, quasi
 copiosior de proximo benedictionis ve-
 stræ rigaret vbertas, nisi me zelus utilita-
 tis vestrę maximē tenuisset. Ex quo etenim
 promotionis vestræ auribus nostris veri-
 tas, & oppositæ præsumptionis error inno-
 tuit, festinaui ad nostri notitiam Principis
 id perferre, vt vacantem animum eius fa-
 uore vestro, quibus debebam persuasioni-
 bus occuparem, ne nos qualibet occasione
 malignitatis astutia præueniret: facilius
 etenim est animos occupare vacantes, quam

LE
 ipsos a
 fir ille
 ritus la
 alium
 stantia
 misit.
 veste
 cep
 & l
 iur
 iud
 le
 qu
 mi
 qu
 re.
 ram
 ope
 indu
 arqu
 cti P
 dub
 stud
 obse
 vales
 pit, o
 me, in

ipsos à conceptis affectibus reuocare. Hæ-
 sit ille aliquandiu, sed statim operante Spi-
 ritus sancti gratia confirmatus, nullum se
 alium quàm vos suscepturum hilari con-
 stantia, constantique simul hilaritate pro-
 misit. In quo cùm proximè de differenda
 vestra susceptione Imperatoris literas ac-
 cepisset, cui discutrentibus inuicem literis
 & legatis, plurima videtur charitate con-
 iunctus, ne preces eius spreuisse, & in præ-
 iudicium eius festinasse videretur, genera-
 le quidem suppressit edictum, sed nequa-
 quam manus aut linguam à literarum no-
 minisque vestri veneratione continuit, ne-
 que quenquam nostrum voluit contine-
 re. Arbitratus est siquidem minus valitu-
 ram pro vobis edicti iactantiam, quàm
 operis veritatem. Firma apud eum est &
 indubitata vestri Apostolatus auctoritas,
 atque in quancunque partem cor prædi-
 cti Principis fuerit inclinatum, iste procul-
 dubio non sequetur errantem. Mei autem
 studij erit omnes circa eum quasi vigilias
 obseruare, ne ora loquentium iniqua con-
 ualeant, sed ipse in vestra, sicut semel ince-
 pit, obedientia perseveret. Felicem enim
 me, inquam, si vnquam in hoc vel in alio

ARNVLPHI EPISCOPI

beneficientiæ vestræ gratus inueniar, vt deuotionis meæ saltē inter ceteros aliquando velit vestra dignatio reminisci. Vestrū quoque est, quoties refulget occasio, prouincias omnes frequentibus visitare mandatis, vt ab omni parte nomini vestro & obedientiæ pariter assuescāt, quia non erit qui vel literas non recipere, vel mandatis audeat obuiare.

Rescriptum Domini Papæ Alexandri.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Arnulpho Lexouienti Episcopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Literas à tua nobis prudentia destinatas tantò hilariori mente suscepimus, quantò de vberiori pinguedine charitatis, & ampliori feruore deuotionis eas nouimus processisse. Quas & nos ipsi attentè satis ac diligenter inspeximus, & vt conceptæ dilectionis integritas & probatæ fidei certitudo in tenebris non lateret, sed fieret ignorantibus manifesta, eas in fratrum nostrorum auditorio publicè fecimus recitari.

Ipsæ

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 25

Ipsæ profecto & deuotissimi continebant
 puritatem animi, nec minus luculentam
 profundi pectoris eloquentiam redolebāt.
 Nouimus autem & immemores non exi-
 stimus, qualiter sicut & ipsa tua scripta ple-
 nariè continebant, diuæ ac reuerendæ me-
 moriæ Innocent. Pap. antecessori nostro,
 scismaticus ille, qui & generositate naturæ,
 rerum copia terrenarum, prudentia sæcu-
 lari, & gratia labiorum, mira æstimatione
 reddebatur insignis, nefaria temeritate suc-
 creuit & innocentem noxius, fortis debi-
 lem, armatus inermem, scismaticus catho-
 licum impugnabat. Cæterum ad quem fi-
 nem res ipsa, Deo miserante, peruenerit,
 deuoti & fideles Ecclesiæ filij, per gloriam
 meritorum; mali verò, per suppliciorum
 grauamina cognouerunt. Quid etiam de
 aliis similia præsummentibus antea sæpenu-
 merò contigisset, tu tam fecundè, quàm
 eleganter in illis eisdem literis expressisti.
 Téporibúsque nostris optimus Deus vo-
 luit hæreses suscitare, vt qui probati sunt,
 manifesti fiant, & vt per nostram & aliorū
 catholicorum studium & laborem granis
 à paleis in area Domini segregatis scisma-
 ta & hæreses conterantur. Creditus si-

D

ARNVLPHI EPISCOPI

quidem, & de gratia diuina confidimus, quòd in proximo sedatis fluctibus procellarum, & ventorum turbine propulsato, dies nobis serenus & fulgidus arridebit. Et calcatis inimicis Ecclesiæ tranquilla in portu Petri nauicula residebit. Persoluimus autem gratias omnium conditori, laudum præconia referentes, quòd magnificum illum & serenissimū orbis Principē Henricum Regem Anglorum audimus firmum & stabilem in Catholicæ vnitate Ecclesiæ permanere, & quòd per tuā præsertim inductionem idem in sancto proposito animū solidauit. Rogamus sanè vt ita vigil semper circa eum & sollicitus perseueres, ne per frequentes vexationes Imperatoris & nunciorum suorū, à deuotione Ecclesiæ & nostra, quod absit, velit modo quolibet declinare. Volumus quidem te apud eundem Regem & Episcopos atque adiacentes personas, quasi quendam Apostolum & nuncium veritatis in illis partibus, experiri. Circumpositos quoque & vicinos Episcopos, & tam Ecclesiasticas quàm sæculares personas, nobiles præcipuè ac potentes, ad hoc ipsum efficaci studio & omni diligentia exhorteris. Nos

enim personam tuam quam sincera charitate in Domino diligamus, atque ad honorem & exaltationē tuam quā prompto animo desideremus intendere, per illum dilectionis feruorem, quem circa te & ante promotionem nostram habuimus, discretionis tuæ prudentiam non credimus ignorare. Præterea qualiter Fridericus Romanorum Imperator, auorum suorum sceleratissima vestigia subsecutus, circa sacro-sanctam Ecclesiam Romanam in præsentī se habeat, & olim habuerit, & qualem circa eam animum gerat, qui utique specialis eius patronus deberet & defensor existere, multis rerū indiciis à longis retro temporibus, ad notitiam tuam non ambigimus peruenisse. A tempore siquidem antecessoris nostri piæ recordationis Adriani Papæ, & ab exordio dignitatis suæ cœpit sanctam Romanam Ecclesiam, tãquam tyrannus, opprimere & non mediocriter infestare: Archiepiscopos nãque & Episcopos à sede Apostolica redeuntes, in ignominiam & detrimentum Ecclesiæ plerunque capi turpiter & inhonestè præcepit, eosque fecit carceris, custodiæ mancipari. Non quoque in minori

ARNVLPHI EPISCOPI

officio constitutos, qui cum venerabili fratre nostro B. nunc Portuensi Episcopo, ad eum fuimus delegati, qualiter apud Bifuntium ipse tractauerit, & quàm indignè receperit, non opus est nos in præsenti referre, quia credimus te id ipsum plenariè cognouisse. Veniente etiam prædicto antecessore nostro, patrimonium beati Petri violenter inuasit, & eandem Romanam Ecclesiam nisus est modis omnibus conculcare, ita quòd à pluribus dicebatur, & quasi fama communis habebat, quoniam eo superstite O&. qui semper fuit domesticus Ecclesiæ inimicus, ordinare Apostolicum, immo Apostaticum, si oportunitatem acciperet, intendebat. Quia verò illo viuente omnipotens Deus non permisit eum conceptam vesaniam exercere, post mortem eius oportunitate concepta prædictum O&. scismaticum, symoniacum, & manifestissimum inuasorem, qui cum tribus tantùm maliciæ suæ complicitibus, sicut totus penè mundus agnouit, post canonicam & vnanimem electionem nostram mantum arripuit, & ita se damnable præsumptione intrusit, in tanta iniquitate modis omnibus manu tenuit, & quid-

quid ille fecit, solo favore, potentia, & auctoritate ipsius, & nunciorum suorum, qui in vrbe præsentibus extiterant, eum fecisse absque ambiguitate tenemus. Vnde ad confirmationem ipsius, immo vt omnem videretur in Ecclesia Dei auctoritatē habere, Archiepiscopos, Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, apud Papiam, contra sacrorum instituta Canonum, prout ei placuit, conuocauit. Ille autem, sicut homo qui nec in Deo, nec in iustitia confidebat, in ipsius Imperatoris præsentia per aliquot dies, velut pro certo accepimus, insignia Pontificatus abiecit, sicut etiam in nostro & fratrum nostrorum conspectu, dum Romæ olim nos teneret inclusos, suam malitiam recognoscens, facere voluit, ea quidem conditione seruata, vt nos ei postmodum reddere deberemus. Cūque nos ea recipere sub hac conditione nollemus, ipse in sua pertinacia & damnabili præsumptione permansit. Cæterum vt prædictus Imperator Ecclesiam Dei suæ videretur subiugare & supponere ditioni, & eam in supremam redigere seruitutem, memorato apostatico, sicut dictum est, Pontificalia insignia reddidit, &

ARNVLPHI EPISCOPI

eum de Papatu, quod est à sæculis inauditum, per annulum, prout dicitur, inuestiuit. Quosdam etiam Episcopos, aliis discretioribus & honestioribus occultè de illo conciliabulo fugientibus, & reuerentiam exhibere laicali violentia tyrannica oppressione coëgit. Sic enim Reges & Principes diuersarum partium sibi intendit, tum spirituali, tum materiali gladio subiugare, si in hac parte, quod absit, nefandissimum eius propositum præualeret. Ad hæc, iuxta prudentiæ tuæ consilium, Rothomagensi Archiepiscopo eiusque suffraganeis, & aliis per Normaniam constitutis, exhortationis literas destinamus. De cætero memoratum Fredericum Imperatorem, pro eo quod Oct. scismaticum recepit, & ei pertinaciter adhærere præsumit, cum eodem Oct. & cum aliis principalibus fautoribus suis, nos de cõmuni fratrum nostrorum consilio, in cœna Domini publicè ac solemniter excommunicasse cognoscas. Data Anagn. Kal. Aprilis.

Vanta tēpestare laboret Ec-
clesia, atque in quāto videat-
tur periculo cōstituta, vestra
quos hic dolor tangit prudē-
tia non ignorat. Et filij quidem Babilonis
prospiciunt & exultant, qui quasi certum
auspicientes de procellarū quantitate nau-
fragium, ad diripiendas sarcinas & ipsa na-
uigij tabulata concurrunt. Nobis autem se-
curitatem præstat diuina promissio, qua
portas inferi aduersus eam præualere non
sinit, sed vexationis iniurias victoriæ certi-
tudo compensat. Neque enim desperatio-
ni locus est, vbi causam rectitudo cōmen-
dat, & virtutem patientiæ firmat interim
conscientia veritatis. Causæ siquidem no-
stræ nec ignota veritas est, nec incerta ius-
titia, sed res luce clarior & prauitatis nube
negotium purgat, & omni iudicium ab-
soluit errore. Si enim persona personæ cō-
paretur, nostram perfectio scientiæ, & om-
nium virtutum format integritas, quod nō
magis nostræ, quàm aduersariæ quoque
partis testimonio confirmatur. Alteri verò

D. iij

si nobilitas generis, & quæ sita ob hoc ipsum potentium gratia subtrahatur, non erit unde ad maiestatis Apostolicæ fastigiū audeat aspirare. Sed & si facta electionum inuicem conferantur electionem nostram omni ordine, omni solemnitate, omni denique ratione subnixam; alteram plenam impudentia constat, & omni rationis adminiculo destitutam. Nūquid enim vnus Episcopi, ipsiusque quem nostis & duorū Cardinalium toti Ecclesiæ præiudicabit auctoritas, & reprobata vniuersitate Catholica intra quaternitatis huius angustias coarctata credetur? Nunquid consecratio ni ritè ac solenniter per eam cuius interest multitudinem celebratæ, ea quæ post modum per paucas ipsasque emedicatas manus contracta est poterit præualere? Nunquid impudentiam coniecti sibi propriis manibus indumēti minax redemptorum satellitum violentia cōsecrabit? Certum si quidē est Oct. Ecclesiam beati Petri, cum ibi celebranda foret electio, armatorum copia compleuisse, ut quod de meritis suis & sanctorum patrum gratia non sperabat, strictis in ceruices resistentium gladiis usurparet. Denique consensu omnium in

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 29

per se nam sanctissimi patris Alexandri firmato, dum ipse laudabili verecundia renuit & excusat, impositumque sibi manibus ferè omnium pluuiæ repellit, dissimulare ulterius ambitio non potuit vel dif-
ferre, sed effusa temeritate nullo adhuc Cardinalium, sicut dicitur, prosequente cucurrit ad cathedram, ea nimirum fiducia, quod inuitis armatis non posset ab inermibus amoueri. Pari quoque palatium festinatione conscendit, ut primus utranque cathedram videretur insedisse, & quem iure non poterat, saltem de festinatione sortiretur ascensum, quo prædicti tres eum de tota vniuersitate secuti sunt. Alij gladiis discurrentibus territi, cum electo suo in munitionem proximam concesserunt, ubi eos aduersarius ille nouem diebus obsessos gladiis tenuit & inclusos, exiguam sicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Vnde etiam sibi mentiendi causam componit iniquitas, asserens Oct. priusquàm alter eligeretur, per nouem dies Apostolatus cathedram solitarium insedisse, quasi ille ab initio licet renuerit non fuisset electus, vniuersque violenta possessio sanctificare iniusticiam, & ambitionis auda-

ARNVLPHI EPISCOPI

tiam valeat expiare. Porro illi de carcere beneficio Senatus educti ad locum quo Apostolica inlignia seruabantur, Domino miserante perducti sunt, vt electio manciparetur effectui, & electus gratiam consecrationis per manum Hostiëlis Episcopi, ad quem hoc iure speciali pertinebat, acciperet. Denique Cardinales & Episcopi, qui per diuersas Prouincias legationis fungebantur officio, ad eum pari deuotione conuersi sunt, totique iam Ecclesiæ Dei indubitata tranquillitatis serenitas arderet, nisi homo ille ad præparatum Imperatoris auxilium transfugisset. Verum ille gloriæ suæ & non Dei sedulus æmulator, desiderij complendi, quod de proauorum exemplo conceperat, occasionem lætabundus accepit. Nostis enim prædecessores eius ad subiugandam ditioni suæ Romanam Ecclesiam à longis retrò temporibus aspirasse, ipsosque aduersus eam semper vel suscitasse, vel fouisse scismaticos, quo magis iure eius, cui ipsi ministerium debent, affectatum possent imperiū exercere, eamque ad suam conuerso ordine nō disponere, sed euertere voluntatem. Bene tamen, quoniam quisquis ad hanc de con-

LE
fidentia
in ruina
plum,
tio, & l
tia seru
tici de
dum
pon
nisi
de
tus
ipl
vt
gn
ter
cul
om
din
mer
guir
ctu
qua
fia
con
illie
pos
testa

fidentia potestatis illius prorupit audaciā,
 in ruinam sibi factus est, cæteris in exem-
 plum, quò confusa deinceps cessaret ela-
 tio, & sua Ecclesiæ Dei dignitas & reuerē-
 tia seruaretur. Cæterum hic blāda scisma-
 tici desperantis humiliatione seductus est,
 dum ille personam suam arbitrio eius ex-
 ponit & causam, neque se quicquam fore,
 nisi de sola ipsius voluntate præsumit. Vn-
 de & ad pedes eius ipsa dicitur Apostola-
 tus insignia resignasse, posteaque de manu
 ipsius inuestituram accepisse per annulū,
 vt veteri scilicet quæstione composita, re-
 gnum planè de sacerdotio, de spiritualibus
 temporalia, de Ecclesiasticis viderētur sæ-
 cularia triumphasse. Indignum facinus,
 omnibúsque sæculis detestanda malitia, or-
 dinationem scilicet diuinam qualibet te-
 meritate conuertere, & redemptam san-
 guine Christi perimere libertatem. Prædi-
 ctus itaque Princeps negotium suum, tan-
 quam sub vmbra pietatis exercens, Eccle-
 siasticum congregauit sæculari potestate
 conuentum, vt præsumptionem scismatici
 illius proprio roboraret assensu, & quos
 posset ad obedientiam illius tyrannicæ po-
 testatis terroribus inclinaret, ea siquidem

ARNVLPHI EPISCOPI

intentione, vt vtriusque gladij virtute cō-
minuta pristinam reformet imperij maie-
statem, vt vtriusque inuicem cooperante
potentia, omnia regna propriæ subiciat
ditioni. Porro illi quos scismatico conci-
liauerat necessitas aut voluntas, falsitatis &
blasphemix symbolum conscripserunt, vt
quod de veritate non possunt, saltem con-
quisitæ multitudinis suffragio præualere
credantur. Quod scriptum si fortè conti-
gerit ad sapientiæ vestræ venire conspe-
ctum, multa plenum falsitate credatis, li-
cet etiā si absolutam contineret in om-
nibus veritatem, nihil quod ibi dispositum
sit, aliquem de iure sortiretur effectū. Ne-
que enim arbitrium dici potest, ad quod
voluntaria partium compromissio non a-
stringit, nec iudicialis sententia, quæ nec ab
ordinaria iurisdictione, nec à delegata pro-
cedit. Sed & causam communem priuata
auctoritate decidere, qua arrogancia præ-
sumpserunt, nobisque tanquam inferiori-
bus imponere magistratum, quos diuina
bonitas pares ordine, & eadem spectabiles
constituit dignitate. Sed neque causa dici
debet, vbi inter consentientes nullum po-
tuit esse litigium, neque sine contradictio-

LE
ne quæ
Ad hæc
tio forte
nullo iu
ab eo c
tiam,
cepis
ribu
bus
bul
ti, a
pli
pat
sol
mi
sen
pec
erra
ad
da
tus
qu
sen
mu
por
sed
turu

ne quæstio vel formari potuit, vel absolui. Ad hæc si quod de Oct. factum est ab initio fortè non valuit, ex post facto istorum nullo iure valuit, confirmari cum ipse iam ab eo qui poterat condemnationis sententiam, debitique pœnam anathematis excepisset. Scio sapientiam vestram validioribus argumentis, potioribusque rationibus abundare, vt Papiense illud Concilium nullius reputetis exitisse momenti, à vobis etiam minus intelligentium simplicitas valeat edoceri. Benedictus autem pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui Ecclesiæ Gallicanæ solitam misericordiam benignus impendit, vt eam semper & agnitione veritatis illustret, & pedes eius à iustitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes quos ad oppressionem Romanæ Ecclesiæ rabida Teutonici furoris prouexit inuidia, virtus altissimi manifesta deiecit, sic omnibus quos deuotio Gallicana suscepit, victoriâ semper contulit & triumphum. Cùmque multis constet cæteras regiones abundasse portentis, sola Gallia monstra non habuit, sed sinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum

ARNVLPHI EPISCOPI

exhibitione præfulsit. Vnde nunc quoque personarum penitus qualitate discussa, factisque electionum plenius exploratis, in personam sanctissimi patris Alexandri, de verè Catholici & serenissimi Regis sui beneplacito conuenerunt, literasque eius & nuncios passim & suscipiunt & honorant. Sed quia inter ipsum & Principem nostrum, Deo volente, nouiter est reformata concordia, placuit ob gratiam ipsius ad momentum differre publicandam susceptionis edictum, donec iste noster Ecclesiam regni sui cōsuluisse posset, & quod mente concepit, assensus vestri conuiuentia confirmasse. Neque enim prudentiam Regalis excellentiæ decuit, aliquid super tanto negotio inconsulta vestra sapientia diffinire, ne gloriam suam alteri dedisse videretur, & reuerentiam vestram minoris quàm debuit aestimasse. Quæ tamen super hoc ipsius ab initio voluntas extiterit, multis declarauit indiciiis & expressit, quoniã patris Alexandri nuncios & literas cum reuerentia semper excepit & gratia, nullumque se alium suscepturum, adhibita sæpe coram omnibus asseueratione, prædixit. Porro literas Oct. oblatas renu it ma

LE
nu regi
dumque
eius lig
sustulic
statim
quàm
quæ
igitur
fauo
big
gis
quæ
neg
pes
qua
rior
des
plan
con
fion
Op
inte
scifi
ctos
quæ
chan
conu

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 32

nu regia, velut immundum aliquid sordidumque contingere, sed in contemptum eius lignæ tabellæ, quam ipse de puluere sustulit, manibus offerentis impositas, ipse statim coram nuntio post dorsum suum quàm sublimiùs potuit, risu multitudinis quæ aderat prosequente, proiecit. Ex his igitur manifestum est voluntatem eius in fauorem domini Alexãdri, sine omni ambiguitate firmatam, ipsùmque vestrũ magis ob reuerentiam quæsisse consilium, quàm pro absoluenda qualibet super hoc negotio quæstione. Solent enim Principes Dominique terrarum, maiora negotia quadam semper mora suspendere, vt dilatione crescat auctoritas, & maior lætitia desideria protracta cõsummet. Super quo planè cū in idem fauor Principis veritasq; concurrant, manifestè vobis viam responsionis gratia diuinæ bonitatis assignat.

Oportet tamen vos propter aliquos, qui inter vos sunt, sollicitè prouidere qui se scismatico illi dicunt cognatione coniunctos, ne malignitas fortè præualeat, & eam quæ ex Deo est supplantet carnis affectio charitatem. Sed cū vniuersitas vestra conuenerit, nolite quorumlibet expectare

ARNVLPHI EPISCOPI

sententias, nec eorum timeatis offensam,
sed conceptum statim in virtute spiritus
vsurpate sermonem, ne dissimulatio vestra
prauitati præster audaciam, vestróque si-
lento blasphemiarum primitia conuale-
scant. Tempestiuus igitur zelus iustitiæ
per os vestrum de libertate conscientiæ, &
confidentia veritatis erūpat, vt quasi quo-
dam spiritali tonitruo terreatur iniqui-
tas, & præparata ad subuersionem fidei fal-
lacia suffocetur. Dominus mentes vestras
in bonum sua pietate dirigat & confirmet,
vt Ecclesiæ eius studio vestro reformetur
integritas, & quæ vos tantis vltro beneficiis
& honore præuenit, gratos in oportu-
nitate sentiat & fideles.

*Ad Ioh. Neapol. & Willm. Papiensem
Cardinalem.*

Vdita sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ turbatione condolui,
quia dolorem matris audire
sine compassione nō poteram
filius specialis. Mihi enim dolor ille spe-
cialiùs incumbibat, quem ipsa semper ha-
ctenus tanta charitate dilexit, tanta fami-
liaritate

liaritate dignata est; tot beneficiis & honoribus illustravit. Post modum autem audit in cuius personam omnium ferè vota conuenerant, mœrorem gaudio, plorationem cythara, vocem plactus organo commutauit. Gaius siquidem sum paucos à generali concordia descivisse, quorum numerus nihil aut parum vnitati Catholicæ poterit derogare. Gaius, inquam, quia ei rerum summa commissa est, per quem facile restauranda libertas Ecclesiæ creditur & honestas. Porro mea non fuit interim otiosa deuotio, sed apud eos in quorū oculis Deus mihi dedit aliquid auctoritatis & gratiæ, causam Ecclesiæ peroravi, & Principem nostrum Regem Anglorum, in fauorem patris huius primus & solus adhibito quod oportuit instantiæ confirmaui. Profectò venissem iam ad pedes Apostolicæ beatitudinis amplectendos, & miscendum desiderabile cum vestra charitate colloquium, nisi belligerante in partibus nostris Principe, multis me importunitatibus necessitas improba detineret. Vestræ itaque benignitatis erit & gratiæ, absentiam meam interim apud eum vestra supplere præsentia, obsequiumque meum, si aliqua

E

ARNVLPHI EPISCOPI

videbitur parte opportunum, offerre, quoniam ad omne quod paucis mihi fuerit apicibus indicatum, paratus sum ei & vobis tota deuotione totam impendere facultatem.

Ad Cardinales Romanæ Ecclesiæ de Electione domini Papæ Alexandri.

 Vam vtilis apud Principes nostros ad agnitionem sancti Apostolatus, reuerentissimi Domini & patris nostri Alexandri Papæ diligentia nostræ deuotionis extiterit, ad notitiam vestram fidelium relatione perueniet aut peruenit. Neque enim necessaria mihi est in hac parte iactantia, vt rei vobis veritas innotescat, quoniam me etiã dissimulante latere non poterit, quod Normania tota mirata est, & ipsa de longinquo nihilominus Anglia recognouit. Bene autem mihi, quia iam fructum diligentia huius præmiũque laboris accipio, quoniam mihi salua est gloria mea, testimonium scilicet conscientia meæ, penes quam gratia Apostolicæ plenitudinem & indubitatam diuinæ benedictionis percipio veritatem.

Gaudeo itaque sciens me re vera matris
 meæ gremio contineri, ipsiusque sacris fo-
 ueri complexibus & sinceris vberibus al-
 lactari. Gaudeo inquam, cognoscēs quàm
 obstinato scismatici miserandæ cæcitatibus
 claudantur errore, quorum oculos circun-
 fusæ lucis radij non illustrant, sed ipse po-
 tius excedens manifestæ fulgor claritatis
 offundit. Iudicati sunt, debitamque com-
 missi reatus excepere sententiā, quos Ec-
 clesia tanquam degeneres Sathanæ tradi-
 dit in interitum carnis, & à Catholica de-
 pulit vnitate. Neque caret executione sen-
 tentia, sed in dilato mancipatur effectui,
 cùm eos interim & conscientia torqueat,
 & imminens quotidie prævalentis Eccle-
 siæ triumphus affligat. Porro benigniùs
 Ecclesiæ suæ sapientia diuina prouidit ma-
 nifestam faciens omnibus veritatē, vt nec
 simplicitas ignorantia, nec malignitas pro-
 babile quidlibet valeat alligare. Si enim
 eos quos ab vnitate Catholica profana se-
 iunxit ambitio, numerus, vel opinio, vel
 quælibet electionis forma defenderet, ali-
 qua fortassis erroris materia contrahi po-
 tuisset. Sed tres tantum de tota vniuersita-
 te seducti sunt, & hi sanè, quos magis sup-

ARNVLPHI EPISCOPI

portare videbatur Ecclesia, quàm in aliquo de eorum industria gloriari, quia scilicet eos nec virtutis elegãtia, nec literarum peritia commendabat. Nunquid enim is qui inter eos ætate præcedebat & ordine, Tuscul. loquor, horam quietis & prandij solitus obseruare: Epicurus alter reputabatur, ab omnibus omnium negligens, nisi alicuius fortè quod oblata sperati prouentus auspicatio præueniret. Quod adeo verum est, vt cæteris laborantibus solus præmaturè, sicut dicitur, ab electione discesserit, quoniam hora prandij videbatur instare, ne auidus desiderio suo fraudaretur exactor, & inania aduersus negligētes manus inciperent viscera murmurare. Alius affectu cancellariæ confusus opprobrio, & alienæ prælationis honore deiectus, conceptum de inuidia personale odium in Ecclesiam conuertere temeraria malignitate præsumpsit. Tertius verò solius inter alios perituræ priuilegio carnis exultans, arbitratus est nihil negandum sanguini, nihil sacris Canonibus deferendū. Neque enim potest debitam eis exhibere reuerentiam, quos ignorat. Ideoque similē sibi Brutum brutus elegit, vt in vtroque sibi inuicem

de pari literarū imperitia responderet. Sed
 & Apostolicæ seueritatis eos disciplina ter-
 rebat, ne eorum præcipitem cohiberet au-
 daciam, & vagos temerariæ cupiditatis fræ-
 naret excursus. Hic numerus, hæc tanta
 peritia, hoc tam venerabile sanctūque
 collegium, Ecclesiam Dei, immaculatam
 scilicet sponsam dilecti filij sui, renitenti-
 bus vniuersis affectauit ad propriam per-
 trahere voluptatem, & à dextris Regis ad
 detestabiles Sathanæ transferre comple-
 xus. Visa tamen totius ferè vniuersitatis cō-
 cordia desperati, ad vnitatem statim redi-
 turi fuerant vel inuiti: sed stupentibus ipsis,
 ideóq; cessantibus scismatici maioris diu-
 tius effrænata non tulit ambitio, præpara-
 tóque furtim, sicut dicitur, pluuiali de ma-
 nibus offerentis arrepto, in humeros suos
 tanta festinatione coniecit, vt hærentibus
 collo fimbriis pauimentum lamberet pars
 superior indumenti. Sic indutus ad ca-
 thedram, nullo adhuc etiam prædictorum
 comitante cucurrit, nomē ipse sibi victo-
 ris acclamans, & ad suffragandum sibi &
 decantandas laudes præparator impuden-
 ter exhortans. Mirum spectaculum, nec
 manifesto carēs futuræ veritatis auspicio,

ARNVLPHI EPISCOPI

scilicet quod hic ei in ruinam quandoque
vertetur ascensus, sicut ipsa præsumptæ
chlamydis inuersa conuersio præsignabat.
Interea referatis Ecclesiæ foribus, infame
illud maledictorū genus irrupit: hoc enim
cognationis illius vetus agnomen est, de
qua ad effundendam benedictionem in
omnes gentes Pontifex dicebatur assumi.
Qualiter autem de stirpe maledictionis
possit benedictio propagari, facile non ap-
paret, præsertim per istum, in quo vetustæ
maledictionis opprobrium, merita cōtra-
ctæ nouiter execrationis attollunt. Discu-
rentibus igitur armatis, cœpit per Ecce-
siam, quasi quædam Theatralis scena, dis-
poni, dum parietes fulgor illustraret armo-
rum, & lasciua quasi triumphantium ac-
clamatio resultaret. Horum manibus de-
nique pluuiali composito, ad Palatium vs-
que perductus est, comitantibus his pau-
cisque sacerdotibus, quorum infamis quæ-
stus est simplicitatem peregrinorum elu-
dere, & assiduis altare beati Petri sacrile-
giis infestare. Porro hæc initia eius nō sunt
meliore gauisa processu, si quis vel emen-
dicatæ execrationis ordinem, vel redem-
ptam laicæ gratiam potestatis exquirat.

Nonne enim sacrilegij facinus de maiori
 cumulum iniquitate contraxit, cum simo-
 niacam cōstet intercessisse per omnia pra-
 uitatem, sicut refusa Senatui populoque
 Romano pecunia, publicisque palam ædi-
 ficiis impensa conuincit. Sed & hoc im-
 manius est, quòd redemptā sanguine Chri-
 sti prostituit libertatem, quatenus Eccle-
 sia, quæ iure suo cunctis semper est domi-
 nata Principibus, Officialis sui manciparetur
 obsequio, quo & incomparabilis priui-
 legium maiestatis amitteret, & ad misera-
 bilem statum conditionis nouissimè deue-
 niret. Et nos quidem non potuimus hæc
 oculis præsentibus intueri, sed veritas ad
 nos per eos qui viderūt fideli relatione per-
 uenit. Quod autē publicè gestum est, mul-
 torum nobis testimonio potuit confirma-
 ri, præsertim cū testes præreptæ dignita-
 tis honore præfulgeant, & simplex absolu-
 tam reddat concordia veritatem. Hac igi-
 tur parte de qualitate negotij, & persona-
 rum meritis æstimata, iocundum mihi est
 ad partem alteram oculos animūque cō-
 uertere, & opus eorum qui elegerunt per
 singulas partes toto mentis gaudio cōtem-
 plari, eique referre gratias, qui sancto colle-

E iiij

ARNVLPHI EPISCOPI

gio vestro prudentiam contulit & virtutem, qua & serpentis declinare malitiam, & grassantis superbiæ valuistis repellere prauitatem. Sed neque nomen partis tantilla eorum meretur exceptio, nec vniuersitatem nostram partis decet appellatione censerī, quia perditorum segregatio munerum non minuit electorum, nec detrimentum sentit area domini, si granis manentibus paleæ ventilabro purgante discedunt. Igitur omnia recensenti manifestum quod sanctitatis zelus consecrauit initia, processum iuncta prudentiæ fortitudo direxit, patientia debito consummabit effectu, pacem Deo volente perseverantiæ fides inconcussa præstabit. Nihil hīc carnale, nihil terrenum, nihil vestri ad priuatam utilitatem oculi respexerunt, sed ad commune bonum, & honorem Ecclesiæ, totis vos constat anhelasse desideriis, totis viribus insudasse. Prædicabitur itaque nomen vestrum, & à mari vsque ad mare excellentiæ vestræ gloria personabit, formamque dabit posteris & exemplum, ne à iustitia & veritate persecutionis cuiuslibet errore discedant. Ad hæc, spiritus quoque testimonium perhibet spiritui nostro, quia

nobiscum scismaticum illum publica omnium conscientia respuit & condemnat, & electum nobis Antistitem sinceræ charitatis & reuerentiæ brachiis amplexatur. Opera siquidem illius manifesta sunt, opera scilicet maledictionis & scandali, opus autem istius in benedictione est, & fauor eius in gentes quotidie conualescit. Corda enim omnium nobiscum sunt, eorū etiam quorum linguæ nobis qualibet sæculari necessitate reclamant, adeo ut si nondum de corporibus, de cordibus tamē omnium verum sit Ecclesiam triumphasse. Nonne enim in eos qui ab hac fidei vnitate dissentiunt ultio diuina manifestè procedit, & voluntas eius euidentibus indiciis declarata patefcit? Nonne Princeps ille, cui similem à multo tēpore Roma non habuit, cuius dominus apprehendisse dexteram dicebatur, cuius ferè vsque ad remota Orientis terror excefferat à die susceptionis Oñt. diuino cœpit iudicio reprobari, adeo ut hi quos ante securos mœnia non reddebant, congregari cominus ausi sint, & ei de prosperitate successuum insultare? Re vera digitus Dei est hic, dexteræ excelsi repentina mutatio parcentis adhuc

ARNVLPHI EPISCOPI

& in ira corripere differentis. Vtinam sciret, & intelligeret, & nouissima prouideret, quia tot detrimenta presentium quædam sunt indicia futurorum. Omnibus igitur ab initio rite perspectis, domini & patres mei, magna vos conuenit exultatione gaudere, quod de omni carne singulariter estis ad hoc tempus electi, per quos fidei veritas, per quos forma iustitiæ, per quos Ecclesiæ libertas inconuulsa seruetur.

Quod enim nos in hac vobiscum vnitate consistimus, quod hæreticam prauitatem cum suo detestamur auctore, vobis debetur gratia, qui cœpistis, à quibus nos auctoritatem duximus & exemplum. Ipsi itaque duces nostri, ipsi re vera de fortissimis Israel estis, quibus lectulus Salomonis datus est, propter timores nocturnos fidelibus excubiis ambiendus. Ad vos, velut ad lucernam super candelabrum positā, Orientalis pariter & Occidentalis concurret Ecclesia, sed ad insulas quæ procul sunt, sonus veritatis exiit, à quibus, tãquam à finibus terræ, plerique iam per discrimina multa venerunt audire sapientiam Salomonis. Licet enim nos plurima locorum spatia disiungant, charitas semper indiuisa con-

iungit quos vnus spiritus, vna fides, vna cōfessio dirigit ad salutem. In hac decreuimus vobiscum constantia permanere, in hac vobiscum viuendum est, in hac cū voluntas diuina decreuerit moriendum, quia neque mors, neque vita, neque aliquid vnquam ab huius nos sententiæ professione seiunget. Interim si domino nostro & vobis nostram non possumus præsentiam exhibere, aliqua tamen ex parte supplet deuotio charitatis absentiam, quoniam venerabilibus patribus nostris sedis Apostolicæ legatis assistimus, cum eis toto studio sanctæ Romanæ Ecclesiæ vtilitatibus insistentes. In quibus tanta refulget Apostolicæ sanctitatis & doctrinæ perfectio, vt eis plus gratiæ merita contrahant, quàm terroris reuerentia disciplinæ. Viri sunt, quorum sanctitatē miratur populus, sapientiam clerus vsquequaque collaudat, ad virtutem seueritatis Principes expauescunt. Ad summam, tanta omne opus suum mansuetudine temperant, vt neque seueritas disciplinæ pereat, & in omni parte sanctæ Romanæ Ecclesiæ gratia conualescat. Porro super facto illo, in quo Regē Francorum aduersus eos scandalizatum

ARNVLPHI EPISCOPI

audistis, prorsus excusabiles sine omni dubitatione credatis, quia nunquam ad consensum dispensationis illius pertrahi potuissent, nisi eos inexpugnabilis necessitas, & inestimabile bonum recompensationis illicò venturæ traxisset. Conuenerant siquidem ex mandato Regum venerabiles de regno vtriusque personæ, vt de Romani Pontificis susceptione tractarēt, de quo nihil adhuc publicè fuerat constitutum. Stabāt itaque fratres illi causam Ecclesiæ, non sine magno discrimine, prosequentes, quoniam apud plerosque fauor iniquitatis conualuerat, adeo vt qui manifestæ repudium veritatis suggere non audebant, differendum potius, sæculari quadam astutia prædicarent. Euentum scilicet rei dubiæ potius expectandum, quàm subiiciendam fortuitis cæsis tantorum Principum maiestatem. Non oportere eos temeritate nimix festinationis inuolui, quos securiùs illæsos sola poterat expectatio conseruare, Romanam Ecclesiam semper onerosam extitisse Principibus, iugum aliquando data occasione ponendum, donec cupiditatis pœnas ambitio detestanda luisset. Soluendum morte alterutrius quæ-

stionis incertum, atque interim posse religionem Episcoporum per singula regna sufficere, donec diuina volūtas signis euidētiōribus appareret. Accedebat legatorum Imperatoris & Cardinalium, maledicti scilicet Iohannis & Guidonis instantia, quibus dari videbatur de modica dilatione triumphus, si fratres vestros vel ad modicum tempus quālibet occasio suspendisset. Præterea cū animos regum in fauorem domini nostri omnium cōscientia crederet inclinatos, in partes Imperatoris cessisse dilatione præstita crederentur, & paulo minus detrimenti suspitio, quā notitia forte veritatis afferret. Sed & Rex Francorum rei diffinitionem Regis Anglorum voluntari commiserat, nihil se facturum publicè contestatus, nisi quod ipsius ei sententia prædictasset. Præualuerat itaque cōsiliū dilationis, vt quantò spatiosius, tantò vtilius vtrique Regi posset esse consultum, atque interim aliqua possent de ipsis euentibus auspicari. Quia igitur de arbitrio Regis Anglorum tota causā pēdebat, exaudiendus erat potiùs quā seueritatis alicuius austeritate terrendus, de cuius simplici fauore in momento Francorum,

ARNVLPHI EPISCOPI

Anglorum, Hispaniæ, Hiberniæ, & nouissimè etiā Norguegiæ, regna cœpistis. Sed & vnde quis orituram super eo præsumpsisset offensam, quodd ab initio pro bono pacis scripto etiam interueniente, Regum sanctitas, religio Præsulum, Principum fides, populi congratulatio deuota firmavit, nec rei efficientiam communibus regulis, sed quod magis accelerari posset, Ecclesiasticæ potiùs indulgentiæ destinauit. Quodd si quid de indulgentia contra easdem regulas cõstat esse delictum, nihil tamen criminis intercessit, vulnùsq;, modicũ totius operis sanitas asseruata cõpēsāt. Hic certè zelus eorum, hæc fuit dispensationis intentio, quam non vltronea voluntas obtulit, sed importunitas necessitatis extorsit, quoniam si ea die sermo non fuisset consummatus in bonum, proculdubio fratres vestri repulsam diutinam vel perennem, sub dilationis imagine reportassent.

Ad Dominum Papam Alexandrum.

GRata mihi refulget occasio, multis expectata temporibus, multis artibus exquisita, videndi scilicet faciem Domini mei, & matrem meam sanctā Romanam Ecclesiam

visitandi. Iocundum est me quibuscumque offerre periculis, quibuscumque inferre laboribus, ut merear aliquando frui desiderato vestrae serenitatis aspectu, & iocundo sacri sermonis alloquio recreari. Iturus alia vice fueram destinandus à Principe, sed importuna me bellorum emergentium retraxit invidia, quibus transigendis studium diligentiae meae, cum necessitas Ecclesiae, tum Reipublicae requirebat utilitas. Quod siquidem iter desiderio magis quam imperio mandantis assumpseram, ut impetrata potius quam iniuncta legatio videretur. Nunc autem cōpositis omnibus non missus, sed sola deuotione ductus, aduenio ad exhibendum bene placito domini mei corpus & spiritum, ad impendendas utilitatibus vestris omnes tanquam ex debito peculij facultates. Attamen ut veniam, oportuit me causas quasi necessitatis inquirere, quia nequaquam mihi patuisset egressus, nisi aliqua crederet importunitate compelli. Cum enim principi nostra semper sit officiosa praesentia, non tam me deuotioni meae morem gerere, quam ad publicas utilitates & sua vellet obsequia retinere. Cum autem venero, facie cōparebit quid ascri-

ARNVLPHI EPISCOPI

bi deuotioni, quid necessitati debeat imputari. Nemo igitur non ex animo quidem, sed tamen verbo tenus impetrata licentia, si nolui mihi de silētio ipsius facere quæstionem, quoniam & si non facies oculis, votis tamen oratio respondebat, nec abiicienda videbatur occasio, quæ tanto desiderio quærebat. Venio, inquam, non insidias hostium, non itineris difficultates, non aëris intemperiem, non iniurias maris attēdens, ea certè fiducia, quoniam merita vestra præcedent faciem meam, & Deo volente, de omnibus locis obstantia quælibet amoueunt. Interim indicandum vobis censui compositæ necessitatis astutiam, quæ me à Regiis occupationibus reddidit absolutum. Reportauerunt Syluester Thesaurarius Ecclesiæ meæ, & Ioannes Nepos Sagani Episcopi ad Cenomanum & Abrinconensem Episcopos literas à sede vestra, super quibusdam causis aduersus me absque omni appellationis remedio terminādis. Quarum cognitioni dominum Willelmum Parisiensem, sanctę Romanę Ecclesiæ Cardinalem, contigit interesse, ipsoque præfente prædictus Thesaurarius omnes querimonias quas habebat

bat refutauit in manibus iudicum, & quòd
 eas aduersum me deinceps non moueret
 fide corporaliter interueniente firmavit.
 Ego autem ei eorum intercessione gratiam
 reddidi, & licet ingratus manifestusque ca-
 lumniator in omnibus appareret, delictum
 omne eaque plurimumque inter necessi-
 tudine iunctos vertitur, facilitate remissi.
 Verùm Ioannes, cū hinc inde rationibus
 diligenter auditis contrariam sententiam
 reporasset, ad solatium confusionis suæ
 magis, quàm ad causæ remedium, sedem
 Apostolicam ad Kal. Februar. appellauit,
 licet de medio omnem appellandi licen-
 tiam, eo quod ipse à vobis reportauerat
 oraculo sustulisset. Cū itaque rebus iu-
 dicatis standū sit, præsertim vbi nulla pos-
 sunt appellatione suspēdi, certum est quia
 ad refractionem rei iudicatæ nulla me ne-
 cessitatis trahit instantia, sed optatam duxi
 de appellatione materiam, ne vestram sci-
 licet viderer reuerētiam neglexisse, si pro-
 uocatus ad vestram præsentiam non ve-
 nissem. Cæterùm quia tot pericula fallere
 temeraria festinatione non possum, oport-
 rebat me fortassis ad complanandos tran-
 situs, & præparationem securitatis, spatio-

ARNVLPHI EPISCOPI

sua tempus impendere. Ideoque si Iohā-
nes ille prauenerit, bonum vobis erit &
vtile, vt ipsum vsque ad nostrum detinea-
tis aduētum, quia auūculum eius & ipsum
in personam vestram & statum totius Ec-
clesiæ grauissimè deliquisse, manifesta vo-
bis veritate constabit.

Ad eundem.

Est quiddam in quo maiestatis
apud vos reus inueniar, nisi ve-
stram fidelibus indiciis præmu-
niero sanctitatem. Habuit Ec-
clesia Sag. Episcopum, cui me fraterni san-
guinis necessitudo coniunxit, sed arctius
gratia beneficentiæ liberalis astringit: hic
cū prædictam Ecclesiam suscepisset, ma-
gnam temporalibus curam, maiorem spi-
ritualibus homo sanctus impendit. Ipsam
igitur thesauris ornatam, instructam ædi-
ficiis, possessionibus reddidit ampliatam,
adeo quod pro x i i i. Canonicis quos sæ-
culares appellant, ipsisque pauperibus, mo-
riens ibidem x x x v i. Canonicos regula-
res cum omni ædificiorum sufficientia, &
reddituum copia dereliquit. Cūque eam
in temporalibus nobilem reddidisset, in

spiritualibus semper nobiliorem studuit
exhibere vir magnificus, & omni sanctita-
te laudabilis, cui nec sanctitas magnificen-
tiam tolleretur, nec magnificentia sanctita-
tem. Quod bonum à prædecessoribus ve-
stris viris Apostolicis, Honorio primùm,
postmodum Innocētio, denique Eugenio
& Adriano cœptum est & firmatum, præ-
cedente siquidem gloriosissimi Regis An-
glorum Hērici deuotione, qui ob eandem
causam Ecclesiæ bona contulit, & præce-
pti regalis valituro in perpetuum munimi-
ne roborauit. Cūque res hæc à prædicto
viro religiosissimo Honorio traxisset ini-
tium, ab irreparabili viro Innocētio me-
ruit incrementum, cuius auctoritate præ-
dictus Episcopus electus ab Ecclesia san-
cti Victoris Parisiensis personas accepit,
quarum sanctitas & prudentia suis meritis
tantæ rei posset initia cōsecrare. Quorum
studiis tantum inter varias tribulationes
sanctū opus excreuit, vt inter omnes Gal-
licanas Ecclesia illa cœperit de nobiliori-
bus illius ordinis æstimari, si quis circa eos
hospitalitatis gratiam vel ordinis vellet at-
tendere disciplinam. Porro ne qua posset
oriri secularitatis in posterum reuocandæ

ARNVLPHI EPISCOPI

suspitio, & quia potior fructus poterat de regularium administratione sperari, statum est & Romanæ Ecclesiæ nihilominus auctoritate firmatum, quod in regulares personas sicut præbendæ, ita & archidiaconatus, & omnium rerum tam potestas, quam administratio conferretur, ita nimirum, ut omnes obuentiones deberent in commune referri, ne cupiditati daretur occasio, si eas liceret priuatis vsibus applicare. Quod adeo verum est, ut defuncto sæpèdicto Episcopo eum qui successit episcopari Ecclesia Romana nulla ratione permiserit, donec eundem ordinem in propria persona professus est, & quod ipsum in Ecclesia fide bona seruaret, iuramento corporaliter interueniente firmavit. Tantus siquidem fauor religionis extitit apud eam, ne statuæ aureæ, quod absit, caput æneum ipsius opificio diceretur affixum. Verum Episcopus iste qui ad præsens, Domino permittente, successit, detestabilem cōcepisse prædicatur affectum, scilicet plantationem hanc penitus euellendi, destruendique bonum, quod fidelium deuotio, quod auctoritas Principum, quod sanctorum religio, quod Ecclesiæ Romanæ priuilegia duraturo in perpetuum anathemate firmaue-

runt. Quod si totum à discretionē vestra
 non poterit impetrare, archidiaconatus
 saltem ad sæculares studebit reuocare per-
 sonas, scilicet vt habeat carnalis affectio
 quod nepotibus tribuat & propinquis. Sed
 hunc ipsum pietatis specie palliabit affe-
 ctum, dicturus Ecclesiam illā idoneas non
 habere personas, quæ talibus sufficere pro-
 bentur officiis, tanquam si sanctæ simpli-
 citati præualere debeat sæcularis astutia,
 aut de Ecclesia sancti Victoris, aut sancti
 Rufi, vel aliis similibus personæ nō possint
 auctoritate vestra ad hæc officia dispēsan-
 da trāsferri. Et ego quidem Ecclesiæ illius
 archidiaconus extiti, ipsiusque beneficiis
 educatus sum, ipsius institutionibus erudi-
 tus, iustumque est ipsius me semper detri-
 mentis occurrere, & vtilitatibus debita di-
 ligentia prouidere. Sed & bonum quod tā-
 to domini & fratris mei labore contractū
 est, humeris meis sustinendum memoria
 fraternæ charitatis imponit, propter quod
 inter me & Episcopum loci illius cū do-
 mesticus noster extiterit, multisque à me
 beneficiis sit præuentus, nouiter est obor-
 ta discordia, quia fratrum illorum iniurias
 sustinere non poterā, ei que ad ordinis sub-

ARNVLPHI EPISCOPI

uersionem, opem & cōsilium non præstā-
bam. Vnde illum & eos qui cum ipso sunt
tanquam aduersarios nostros & manife-
stos hostes sapienter accipite, quoniam vl-
trices linguæ neque fidem, neque facilem
promerentur auditum. Quòd si fortè pre-
ces aliquæ super hac causa vobis porrectæ
sunt, securè tanquam subrepticias æstima-
re, neque necesse est Ecclesiam aliquod
propter eas pati dispendium, quoniam ad
conseruādā vobis fidem & gratiam eius
à quo missæ sunt, satis erit absque omni of-
fensa si in propriis postulationibus fuerit
exauditus. Ad summam loquar ad domi-
num meum, cūm sim puluis & cinis. Io-
cundum sit ei eloquium meum, vt piæ po-
stulatio voluntatis optati gratiam conse-
quatur effectus. Domine personā vestram
publica commendat opinio, animosque &
aures omnium operum vestrorum expe-
ctatio curiosa suspendit, dum malignandi
materiam venatur iniquitas, & gloriam
nomini vestro deuotio fidelis inquirat. Ab-
sit igitur à vobis vt prædecessorum vestro-
rum sancta plantatio vestris conuellatur
manibus, vestris viribus extirpetur. Absit
vt per vos tot Romanorum Pontificum

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 44
anathemata ducantur in irritum. Absit ve
per eos remota sæcularitas auctoritatis ve
stræ sententia reuocetur.

Ad eundem.

 I ad vestrum literæ peruenere
conspectum, quibus ego maie
statem vestram studui præmu
nire, super zelo quem ad remo
uendam de Ecclesia sua religionem, Sag.
intendit Episcopus, miror admodum, mul
tisque mirati sunt, quomodo factum huius
modi, scriptumque publicum super eo fa
cto vestræ potuit subripi sanctitati. Quid
enim? Episcopalem Ecclesiam miserabili
paupertate damnatam, religiosus Episco
pus redditibus, ædificiis, ornamentis, & ea
ad quam plurimum intendebat religione
fundauerat, ipsamque de patipere diuitē,
prædicabilē de obscura: de ignobili, si dici
fas est, fecerat gloriosam. Quod factum to
ta sanē partium nostrarū venerabatur Ec
clesia, omnisque vbique religio commen
dabat, si quis vel effusam in omnes chari
tatem, vel ordinis vellet attendere discipli
nam. Nec ab ipso tantum hoc, sed multa-

F iiij

ARNVLPHI EPISCOPI

rum venerabilium personarū studiis, multarum fuerat auctoritate perfectum, quoniam ad studia laborū eius prospera semper optati prouentus auspicia concurrebant, adeo ut ad constitutionem Ecclesiæ illius contendere virtus & fortuna viderentur. Exultabat Apostolica sedes, quod prima tantæ religionis fundamenta iecisset, quod promotionem eius continuo fouere non destitisset auxilio, quod consummationem eius priuilegiis, & valituro in perpetuum anathemate cōmunisset. Omnibus siquidem priuilegiis eius in perpetuum vice salutationis inuenitur ascriptum, quo manifestè voluntas declaratur auctoris, quod id stabile fore voluerit, non alienis reliquerit arbitriis immutandum, Res quippe transitoria titulo perpetuitatis non meretur inscribi, quoniam quæ taliter inscribuntur, vel perseuerantiæ statum retinent, vel tituli falsitatem. Quod autem dicitur prædecessorem successorī suo legē dare non posse, vel præcisè falsum est, vel omnia possunt impunè sanctorum patrum instituta cōuelli, quorum tamen sapiētiā narrant populi, quorum laudem Ecclesia nuntiat, & sepulchra eorum frequentibus

miraculis gloria magnificentiæ cælestis illustrat. Priuilegia siquidem Romanorum Pontificum, quasi quædam ipsorum testamenta credenda sunt, nec à morte testatoris expirant, sed potius ab ipsa contrahunt firmitatē, nec defectu personæ sublata perit auctoritas eorum quæ religiosè semel instituta noscuntur. Nos tamen errores prædecessorum à successoribus posse corrigi nō negamus, & ipsorum etiam in melius posse bona mutari, vbi maior scilicet mutationem suadet vtilitas, nullūque sentit religio detrimentum. In præiudicium siquidem religionis nihil agendum est, cui quicquid aduersatur diuinæ constat contrarium esse voluntati. Quam nimirū ratione sæculares Canonicos quos appellant, pro regularibus inducendis vidimus amoueri, licet Ecclesiæ eorum in eo statu aliqua sedis Apostolicæ priuilegia meruissent. In quibus constat aduersus priuilegia nihil esse commissum, in quibus auctoris animum potius contemplari conuenit, quàm apices amplexari, quoniam in nullo voluntas ipsius offenditur, vbi voluntatis intētio fidelius obseruatur. Si quid autem humanius fuerit institutum, quod etiā

ARNVLPHI EPISCOPI

sedis Apostolicæ scripta confirmet, eo nec perfectionis prouectus excluditur, nec deuotioni terminus assignatur. Semper enim in anteriora liberè debent studia sanctitatis extendi, sicque oportet interpretari quæ scripta sunt, ne nostris videatur processibus inuidere, quia tunc rectè suis minori bono fauor impenditur, cum nequaquam boni maioris incrementa tolluntur. Ecclesia enim eos qui ad superiora desiderio perfectionis aspirant, non permittit occasionibus impediri, quin libero erumpant ad maiora consensu, sicque primæ imperfectionis priuilegia remouet, ut gratiam nouæ perfectionis amplectens, vetera nouis non tam videatur soluere, quàm implere. At verò sacras veterum institutiones in deterius deuocare non conuenit, nec auctoritatem præbere defectus, ut inde fomenta comparentur audaciæ, unde timeri debuit seueritas disciplinæ. Planè sunt quædam quibus, ut fiant, consensum adhibere non licet, quæ tamen si facta sunt, dissimulare necesse est, quia non possunt habere remedium: vel si quid re-côpensationis habent discreta māsuerudine dispensare. Culpam tamen indulgentia

præuenire non debet, ne securitas alat audaciam, & ad delinquendum fiducia remissionis inuitet. Debet ergo seueritas prohibitos cohibere conceptus, ne temerario compleantur effectus, debet nihilominus excessus illicitos congrua animaduersione punire, nisi reum vel violētia potestatis eripiat, vel pœnitentia temperet disciplinam. Tunc enim in potestate iudicis est mollire sententiam, & mitius iudicare quàm leges, cùm rerum vel personarum merita postulant, aut instātia necessitatis extorquet. In æstimanda tamen necessitate non conuenit pusillanimes inueniri, ne virtuti subdixisse materiam, vel de diuina videamur gratia desperare. Scio quosdam dispensationum prodigos tātæ benignitatis existere, vt nihil reseruēt legibus, affectibus omnia largiantur, nec offensam rationis attendunt, dum hominum sibi præcanisse videantur offensam. Metuntur igitur affectatos de prærogatiua potentia suæ, potius quàm de merito rationis effectus, & nomine necessitatis indulgentiam quamlibet excusantes, diuinæ gratiæ bonitatem non sustinent experiri, sed humanum fauorem præ omnibus auspicantes, fugaces auras &

ARNVLPHI EPISCOPI

inanes ventos studiis fallacibus amplectū-
tur. Quieti scilicet Ecclesiæ prouidere se
prædicant, cuius prostituunt libertatem, &
maiestatem redigunt in contemptum, quæ
tamen in virtute sanctorum debet appa-
rere terribilis, vt castrorum acies ordinata.
Solebat siquidem terribilis supremis pote-
statibus imminere, earumque patiēter ex-
pugnare potentiam, dum tribulationibus
constanter exposita, liberationem non nisi
de liberatore pauperum expectabat. Liber-
rat enim Dominus pauperem à potente,
& inopem cui nō comparet adiutor, quo-
niam fidelis est, neque vires nostras patitur
viribus tentationis excedi, sed facit cum
tentatione prouentum, vt possimus susti-
nere. Verum tamen nos gratiam istam pu-
sillanimitate desperationis excludimus,
quoties desperato virtutis effectū huma-
nis fauoribus inclinamus, & accelerato ve-
ritatis iustitiæ quæ naufragio salutaris expe-
rientiæ præpedimus euentum. Oportebat
magis secundum doctrinam Psalmistæ,
sperare in Domino & facere bonitatem,
quoniam non derelinquit sperantes in se
in tempore tribulationis, & in die super-
borum sine adiutorio. Oportebat in man-

datus eius & iustificationibus exerceri, non
 statim manus imbelles captiuandas offer-
 re, quia non potest sequi sine cōcertatione
 victoria, nec corona sine legitimo certa-
 mine prouenire. Lex autē certaminis est,
 vti viribus, virtutē patientiæ & longani-
 mitatis amplecti, nō inter initia trahi fauo-
 ribus, & desperato diuinæ bonitatis auxi-
 lio cedere, quoniam qui sperant in eum nō
 confundentur: qui autem hominibus pla-
 cent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit
 eos. Nonne vtilius erat ipsam hominū gra-
 tiam de diuina bonitate sperare, & non ei
 de diuinitatis offensa parare materiā, cū
 corda etiam Regum in manu Dei sint, &
 ea quō voluerit, inclinabit. Ad H. experi-
 mento didicimus diuino quodam iudicio
 sæpius euenire, quod hi qui ob affectatio-
 nem fauoris humani reuerentiam diui-
 næ maiestatis offendunt, diuinæ qui-
 dem dispendium faciunt, sed humanam
 quam affectauerant minimè cōsequuntur.
 Sicut enim disciplina cautelam, sic inso-
 lentē pronior indulgentia creat audaciam,
 gratuitūque liberalitatis alienæ benefi-
 cium suorum reputāt præmia meritorum,
 ipsūmq; quandoque beneficium putant

ARNVLPHI EPISCOPI

iniuriam, quod minoris propria existima-
tione fuerint æstimati. Quod ego vobis in
hoc facto vereor accidisse, sicut sanctitati
vestræ post modū evidentibus liquebit in-
diciis, cū ad aures vestras veridica rela-
tione peruenerit, quāta malignitate & au-
dacia prædictus Episcopus infirmitatem
status vestri publicè prædicauerit, & ho-
stium Ecclesiæ victoriam rediens dixerit
imminere. Extant qui audierunt per quos
vobis hæc & alia maligniora suo tempore
plenius innotescunt, vt nulla fidem verita-
tis suspicio debeat impedire. Loquar tamē
interim ad Dominum meum, vtinam cō-
placeant ei eloquia mea. Loquar inquam,
quia apud eū mihi sermo est, apud quem
non eget vel intercessore religio, vel iusti-
tia defensore. Domine quotquot ordinis
illius obseruantiam profitentur aut dili-
gunt, per omnes Gallorū Ecclesias & An-
glorū, audito hoc verbo scandalizati sunt,
quærentes quid antecessorum vestrorum,
quid denique vestrum tam recens soluerit
anathema, cū nulla vis necessitatis ap-
pareat, nec tanto vulnere remedium ali-
quod aliqua recompensatione videatur af-
ferri. Omnes redditus, & omnes obuentio-

L
nes arc
nes vfu
gnatæ
arque
sumpt
iure o
subd
gate
exh
ter
tula
ipfi
tes
dæ
ani
me
diac
nor
legi
Præ
actio
Ecc
cop
scili
rum
conu
bis d

man

nes archidiaconatus illius, quæ ad communes usus regularium fratrum fuerant assignatæ, sine causæ cognitione sublata sunt, atque vnius personæ ipsiusque sæcularis sumptibus attributæ. Quærunt igitur de iure quod suum est sine iudicio spoliati, subductoque quod pauperibus solebat erogare religio, nihil se præter vacuas manus exhibere deplorant. Procedit interim inter cilicia pauperum fratrum & sordes, cartularij filius sericis adornatus & variis, quæ ipsi inuisæ dissimilitudinis animal intuentes, quasi seminarium quoddam reuocandæ sæcularitatis tacitis, quod solum audet, animis execrantur, condemnant. Auget metum quod alius adhuc vacans archidiaconatus in eadem seruator Ecclesia, minori nepotulo conferendus, quàm citò in legitimam ætatem videbitur excreuisse. Præterea Priore claustrî remoto, quia acrioris ingenij credebatur, & ad iniurias Ecclesiæ non silebat ex conscientia, Episcopus Priorem constituit idiotam, ut ipse scilicet locum suppleat idiotæ, & bona eorum in usus proprios sine contradictione conuertat. Agite ergo, & Apostolicam vobis domesticæ seueritatis renocate pru-

manuscript

ARNVLPHI EPISCOPI

dentiam, vt quod sanctitati vestræ subreptum est, ipsa sanctitas vestra reducat ad formam, quatenus sanctæ institutionis reformetur integritas, & ad vires pristinas tam vestra quam prædecessorum vestrorum priuilegia conualescant. Sic enim obstruetur os loquentium iniqua, & in laudem & gloriam nominis vestri fideles vestri liberrate solita proclamabūt, & exempli terrore sublato status Ecclesiæ tranquillitate pristina conquiescet. Timeo ne audacius fortē loquutus sim, quàm vestræ debuerim maiestati, sed me sanctæ opinionis vestræ zelus impulit ad loquendum, & Ecclesiæ illius indigna contritio, cui multis ex causis ab antiquo sum plurima charitate deuinctus. Scio quia acceptior erit in auribus vestris diligentis deuota præsumptio, quàm fallax assentatio blandiētis.

Ad eundem.

Voties aliquis apud maiestatem vestram humilitatis nostræ precibus expetit adiuari, honestatis & iustitiæ diligentius habendam considero rationem, si personam

L
person
iustitia
tutes
nullo
bus vl
in pra
ad e
P. F
acc
ber
tia
tum
run
cau
in q
dit
alii
sby
fuer
detu
la A
cū a
cōsu
pote
repre
diaco
turus,

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 49

personam honestas, vel causam videatur
iustitia commendare. Hæc etenim duæ vir-
tutes sunt quas apud excellētiam vestram
nullo patrocinio nouimus indigere, qui-
bus ultro gratiā exhibetis, cū altera vos
in præconium, altera mundo proposuerit
ad exēplum. Hoc nimirum prætextu pro
P. Pictauiensi Archidiacono precaturus
accedo, quem Ecclesiæ suæ vtilem perhi-
bent tum sedulitas officij, tum beneficen-
tia in subiectos, tum bonitas in consortes,
tum denique circa Ecclesiam suam noua-
rum amplificatio facultatum. Iccirco si
causæ ipsius qualitas inquiratur, id iuris se
in quodam Archipresbyteratu suo conten-
dit habere, quod tam ipsi quàm omnibus
aliis Archidiaconis in omnibus Archipre-
sbyteratibus suis vetus Ecclesiæ illius con-
suetudo confirmat. Porro superuacua vi-
detur quæstione vexari, cū sola sit de so-
la Archipresbyteri electione contentio,
cū ab Archidiacono facta ad Episcopale de
cōsuetudine referatur arbitrium, eamque
potest auctoritate sua, nisi fuerit idonea,
reprobare. Cæterum si eo inuito in Archi-
diaconatu eius Archipresbyter fuerit insti-
tutus, plurimum vtilitatibus eius & hono-

G

ad maiesta-
tatis no-
et adiuua-
iustitiæ dili-
rationem, si
personam

ARNVLPHI EPISCOPI

ri constabit esse subtractum, cū ei in Archidiaconatu suo alius quodammodo Archidiaconus annascatur.

Ad eundem.

 Vibus periculis exponere, quibus impendere laboribus personam meam destinauerim, vt mererer ad sublimitatis vestræ venire conspectum, nouerūt hi qui procinctum meum ad terras peragrandas, & maria pariter exploranda viderunt. Iturus eram, sed iter meum diuulgato fama præcessit indicio, vt facile mihi possent insidiæ præparari. Ego enim homo sum cui celebrē multæ causæ contulere notitiam, & cui apud hostes Ecclesiæ plurimam zelus iustitiæ contraxit inuidiam, sibi que crederent successisse, si in persona mea & malignitati suæ satisfacere, & vestram possent offendere maiestatem. Retinuit itaque me Rex noster, qui mea quidem voluntate præcedente mittebat, negotiæque sua partim distulit, partim minoribus nunciis perferenda commisit. Intra pectus itaque meum maior anhelantis desiderij feruor exæstuat, dilationem

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 50

hanc quasi vulnerati cordis affectione deplorans, quòd pedes vestros amplecti, & serenitatem vestram mihi non datur oculis præsentibus intueri. Facio interim quod possum, & me totum honori & vtilitati Ecclesiæ, quoties occasio refulget, impendo, tãta siquidem voluntate, vt à plerisque de immodestia videar arguendus. Animo enim diligenti nihil satis est, neque magna deuotio cuiuslibet operis exhibitione placatur, sed suos semper in anteriora conatus extendit, hoc vobis apud me studium, hæc continui laboris instantia, hic irreuocabilis perseuerantiæ viuit affectus.

Ad eundem.

Dominus Remiba. Aurelianensis amicus noster est, mutuusq; obsequiis plurima nobis inuicē sumus charitate cōiuncti. Inde est quod nostris ad præsens apud maiestatem vestram precibus petiit adiuari, ea nimirum fiducia, quia nouit quòd vota nostra apud benignitatem vestram desideratum crebrius consequuntur effectum. Priuauit eum sententia vestra præcentoria, quam

G ij

ARNVLPHI EPISCOPI

habebat pro delicto quodam, quod ipse, sicut asserit, non de malitia qualibet, sed de sola simplicitate commisit. Existimauit enim factum illud ad tenorem iuramenti publici non spectare, neque se religionem credidit excedere sacramenti, si non communicabat aliis quod singulariter de sola ipsius voluntate pēdebat. Cōuentus autē a fratribus non restitit improbē, nec superbe respōdit, sed statim errorē suū, si tamē error erat, ad publicā voluit corrigere volūtātē. In quo si certū est nec prācessisse malitiā, nec superbiā successisse delicti quātitas fines clemētiae nō excedit, poteritq; ex hoc nūc Rom. Pōtificis misericordia subuenire, in qua nobis diuina bonitas & remediū salutare constituit, & refugium singulare. Si quidem quantum ad culpam satis vindictum est, quia homini verecundo ad maiorem poenam confusio, quā magna etiam detrimenta procedit. Porro cū ei ad veniam simplicitas, nihilominus ad gratiam deuotio suffragatur, quia verum est ipsum semper Romanæ Ecclesiæ secundum facultatem suam humilibus obsequiis inservisse. Pro omnibus itaq; quæ prædicta sunt fiducialiter accedimus ad rogandum, &

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 51
quia gloriosum nobis erit tantum à digna-
tione vestra beneficium impetrasse, & io-
cundum aliquid consolationis amico in
tanta amaritudine perquisisse.

Ad eundem.

Egressus ab Anglia ad pedes
vestræ beatitudinis ample-
ctendos debui cucurrisse, sed
expectanda fuit occasio, qua
me magis traxisse necessitas
videretur, quàm deuotio perduxisse. Ani-
mus siquidem Principis nostri aliquantulu-
lum ab ea, qua sanctitatem vestram olim
complexus est, charitate desciiuit, adeo ut
inter familiares suos quandoque conque-
stus sit se minorem in vobis quàm spera-
uerat gratiam inuenisse. Ait in oportunita-
tib⁹ suis vos esse difficilē, in postulationib⁹
scrupulosum, acceptos vobis esse & iugiter
in Curia demorari quosdā, qui mendaciis
suis gloriam Regiæ serenitatis offuscant.
Conuenire siquidem ad Apostolicam se-
dem ex multis partibus multos, quorum
aures illi prauæ veneno malignitatis infi-
ciunt, ut sic opinionem eius quasi trans-

G iij

ARNVLPHI EPISCOPI

missa ad omnes gentes delatione denigrēt.
Furtiuè quidem id agi, vt iniquitatis ope-
rante mysterio quātò magis res silētio pre-
menda dicitur, tanto diffundatur in plu-
res, quātóque secretius agitur, tantò sit effi-
caciior ad nocendū. Non tamen arbitratur
id de vestra cōscientia vel volūtate proce-
dere, sed eis de diuturna apud vos commo-
ratione paratur occasio, & audaciam com-
parata assiduitas impunita fallendi. Addit
impetratu facilè quicquid ab eius æmulis
imploratur, vota autem eius exquisita sub-
tilitate discuti, vel tædiosa dilatione su-
spensi. Si quos ergo de suis viros auctorita-
tis loquor ad præsentiā vestram venire
contingat, hi qui familiarius ei assistūt, in-
certum suspicionis in malum, fallaci sta-
tim adulatione cōfirmant. Cōsuevit enim
illud hominum genus de minimis maxi-
ma fabricare, & sicut inter eos nulla fides
est, sic nullus verè charitatis affectus, vniū-
cuiusque studiū, alium quibus potest mo-
dis excludere, vt solitariæ sibi familiaritatis
priuilegium gaudeat adquisisse. Accessurū
sibi putāt quicquid alij fuerit derogatum,
prouentūsque suos reputant, aliorum sem-
per vtilitatibus obuiare. Ego igitur qui

I
quan
licet
agn
qua
aliqu
dere
one
im
sen
m
vi
su
fil
ra
no
tæ
m
op
con

pre
lem

quantum damnosa sit suspicatio Principū,
 licet innocens, frequentibus detrimentis
 agnoui, occasionem censui postulandam,
 qua vel ab eo sicut quādoque mitterer, vel
 aliqua me trahere necessitatis instantia vi-
 deretur. Quæ quia differebatur, nihil enim
 onerosum mihi vestræ gratia benignitatis
 imponit, mittendum duxi, vt diligentis ab-
 sentiam legatio suppleat, quæ bene merite
 maiestati vestræ deuotionem meam, tam
 viua voce, quàm literis repræsentet. Vester
 sum sanctæ Rom. Ecclesiæ tã verna, quàm
 filius, cuius me assiduè reminiscor exhila-
 ratum gratia, præuentum beneficiis, ho-
 noribus ampliātū. Nihil vnquam par tan-
 tæ dignationi referam, nihil dignum tot
 meritis exhibebo, sed & si non debitorem
 operis exhibitio, perfecta tamen charitas
 consummatæ deuotionis absoluit.

Ad Gilleb. London. Episcopum.

Ator præsentium amicus no-
 ster est, nostrisque petit preci-
 bus apud vos adiuuari, cōque
 instantius, quia confidit quòd
 preces nostræ apud charitatē vestram vti-
 lem sine difficultate sortiantur effectum.

G iij

ARNVLPHI EPISCOPI

Gaudet quòd amatori iustitiæ, veritatis sit delegata cognitio, quòd precù nostrarum suffragio munitus accedit, vt in prouētum eius apud vos sincera fraternæ religio charitati concurrat. Licet autem pluralitas instrumentorum viam possit aperire iudicio, omnem tamen absoluet testium numerositas & veritas notoria quæstionem, desertaque prouocatio motū iudicis excitabit, quam scilicet aduersarius huius celsuit opponendam, eo quidem astu, vt ei vacaret affectatam rapinā in bona pauperis licentius exercere. Verūm quid in malæ fidei possessorē sine titulo, super principali causa quid in desertorem appellationis super sumptibus & expensis decernendum sit, vestra peritia non ignorat, ne scilicet vis aut dolus impunita prætereant, vel immeritum patiatur innocentia detrimentum. Porro negotium vobis in expedito Roñ. Pontificis collocauit auctoritas, sublato nimirum appellationis obstaculo, in quo sibi calumniatores plerūque occasionem vexandi cōstituunt, & refugium euadendi. Nunc enim parebit vobis, licet inuita, quasi quibusdam terminis circumscripta malignitas, cū nec ad præsens forum ve-

L
strū p
sente

E

fin
tia
m
lib
fer
tu
&
na
dis
dur
iniu
firis
uer
te n
deb
imp
fra d
datu

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 53
strū possit excedere, nec seueritatis vestræ
sententiam declinare. Valete.

Ad Abbatem Gristemensem.

Vartusdecimus mensis agitur,
vel fortassis exactus est, ex quo
ad aliud regnum & transmarinas
regiones à monasterio tuo
sine Episcopi tui benedictione & conscientia
discessisti. Quanta autem interim idem
monasterium in spiritualibus & temporalibus
detrimenta perpeßum sit, & fratres
sentiunt, & tota regio protestatur. Nunciat
tur verò nobis te in Anglia nihil nisi lites
& calumnias exercere, & cum graui monasterij
tui sumptu, sine vtili causa totam disquirere
regionem. Super quo reuocandum te duximus,
& in virtute obedientiæ iniungendum, vt infra
Kal. Augusti dispositis rebus illis, vtiliter ad
monasterium reuertaris, nisi vel infirmitate, vel
tempestate marina fueris impeditus. Nosce etenim
debes quòd propensior cura animabus est
impendenda quàm rebus. Ideòque nisi infra
diem assignatam veneris, nos tibi mandatum
mittere seuerius oportebit.

ARNVLPHI EPISCOPI
Ad Henricum Pisan. Cardinalem.

IN quo verbo Reges nostri de
susceptione domini Papæ con-
uenerint, vestra sapientia non
ignorat. Et noster quidem ad
Ecclesiasticas personas regni sui legatos
destinauit in Angliam, cum literis quas à
domino Papa receperat, & scripto illo
quod à scismaticis est de Papiensi conuen-
ticulo fabricatum, vt scilicet vtroque scri-
pto tanquā allegationibus partium vtrinq;
proposito, rectius possint, quasi de iudicio
formare consilium, & liquidius de cōtem-
platione falsitatis oppositæ cognoscere ve-
ritatem. Cui sane colloquio, quia corpo-
raliter adesse non potui, per Epistolam sal-
tem interesse curauī, vt personæ vicem pa-
gina suppleat, & viuæ vocis instantiam
Epistola fidelis instauret. Cuius etiam Epi-
stolæ transcriptum sanctitati vestræ censui
destinandum, vt deuotionē meam, quam-
uis parum vtilem, officiosam tamen vestra
dilectio recognoscat. De cætero, Librum
Ennodij vobis mitto, alienum quidem, sed
si experientia vestra probauerit, transcri-
ptum cum quanta fieri poterit festinatio-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 54

ne remittam. Ego autem librum illū non videram, priusquam mihi vestro fuisset assignatus iudicio, visōque miratus sum quā primum ab auctore confidentia editus, aut quo post modū ab aliis fuerit favore transcriptus. Neque enim mihi dignus videtur, cuius studio vel scripturæ tantum tempus debeat, siue census impendi, cū & volumen effusum sit, & ad intelligenda quæ scripta sunt singula multis & rædiosis oporteat iterationibus replicari. Prima siquidē facie difficilis & obscurus incedit, & cū rerum difficultatem stilus lucidior debeat aperire, intelligentiam potius sermo tenebrosus obtundit. Cūque multum habeat laboris inspectio, nihil habet affectatio voluptatis, quia nec absolute sententia complacet, nec oratio venustate. Summa eius intentio est, aliter omnia dixisse quā cæteri, ideōque totum quod loquitur exquisita quadam intricatione complicat & innodat, ut rectiūs Innodius quam Ennodius debeat appellari. Porro in metricis producta breuiat, suāque nihilominus auctoritate breuianda producit, nullāque vitium falsitatis virtute redimitur, quia ipsum nec cultus orationis, nec

ARNVLPHI EPISCOPI

dignitas materiæ recompensat. Vnusquisque tamen ad obseruandas propositæ legis tenetur angustias, dicendique libertatem necessitate supprimit quisquis se ad obseruantias huiusmodi arbitrio propriæ voluntatis astringit. Facilem verò duplex culpa veniam non meretur, cùm & intellectum retundit obscuritas, & aures metricæ corruptio iocunditatis offendit. Credo ego librum hunc apud veteres nec notitiam habuisse, nec gratiam, ideóque nec in manus venisse multorum, sed sepultum diutius veteri quolibet armario latuisse, donec nouiter in lucem merito obscuritatis & noua peregrini nominis admiratio processit. Sunt enim quidam, qui eò difficilia maioris æstimant, quia minus intellecta mirantur; ea minoris & tanquam puerilia reputant, quæ iucunda lucidi sermonis serenitas illustrat. Cæterùm obscuritatem, tanquam tenebras euitadam, Seneca noster, & Tullius, & cæteri quorum scripta comprobantur, ostendunt. Iulius quoque Cæsar culpabiles esse denunciat, qui ea volunt loqui vel scribere, quæ homines mirentur potius quàm intelligant, & se tanquam scopulum ita fugere info-

L
lensat
men,
sed d
ne m
cium
uoris
frag
tiam
dic
cir
na

tium
fiop
nus
qua
ptar
nibu
ra, q
quitr
lunta

lens atque infrequens verbum. Legite tamen, ipsumque non de æstimatione mea, sed de vestra potius experientia iudicate, ne meritis eius ignorantia mea præiudicium irrogasse dicatur, ipsumque vestri fauoris sententia defraudasse. Quod si irrefragabilem quæritis, de prosa ferre sententiam ipsam secundum versuum merita iudicate, quia verum est ipsum pari peritia circa tempora syllabarum & dictionum naturam virtutemque versari. Valete.

Ad Ernaldum Pict. Archidi.

Qvod aliquid à vobis cenſeo poſtulandum, cùm petitionis honeſtas, tum veſtræ benigni- tatis intuitus, non præceden- tium facit confidentia meritorum. Verùm ſi operis exhibitio non præceſſit, paulo mi- nus tamen ſibi videtur meruiſſe deuotio, quæ ad omnia ſi occaſio proceſſiſſet, prò- ptam ſe ſemper extiſſe cognoscit. In om- nibus enim non tam requirenda ſunt ope- ra, quàm affectus, nec adeo quid feceris re- quirendum eſt, quantum qua feceris vo- luntate. Sic eſt: intentio operi nomen im-

ARNVLPHI EPISCOPI

ponit, trahitque factum ipsum potius de
animi qualitate substantiam, quàm de be-
neficij quantitate. Inde est quod pro ma-
gistro Meschino amico & antiquo sodali
nostro, preces vestræ porrigo sanctitati, vt
veteri si quis est animi rancore deposito,
exoratum vos merear inuenire super peti-
tione illa, super qua literis etiam Apostoli-
cis instructus Pictauesi Ecclesiæ suppli-
cabit. Promisit mihi quoniam ex hoc nūc
vestro se totum tanquam magistri & patris
mancipabit obsequio, vt si quid de præte-
rito negligentius, vel inconsultius actum
est, futuri temporis officia recompensent.

Ad Papam Adrianum.

Dolefcens quem ad accingen-
dū militiæ cingulo vestra mihi
dignatio commendauit, cū
diuertisset aliquatenus, quia
securum per urbem transitum non habe-
bat, infirmatus rediit, tantique incēdio ca-
loris accensus est, vt de salute eius timen-
dum plurimi credidissent. Viribus tamen
de hilaritate promissæ instructionis assum-
ptis, ad milonem vestrum & patrem Radi-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ 55
cosum vsque perductus est. Plurimúmque
pater super ægritudine filij de beneficij ve-
stri gratia solamē accepit. Cùm verò ado-
lescenti requiem sualissēm, & ego ei per as-
signatam personā nihilominus fidem de-
bitæ promissionis implorem, venire sem-
per vsque ad condictum locum simulata
valetudine apud indulgentiam paternæ
pietatis obtinuit. Sanē cùm in via non de-
stinaret infirmitas, sed importuno semper
ascensu morbo morbus accederet, veritus
sum ne quod de diuturnitate præcauisse
putaueram, ex ipsa mihi breuitate tempo-
ris eueniret. Expertus sum affectiones ani-
morum plurimum conferre, vel auferre
corporibus, sæpiúsque de earum qualitati-
bus ipsorum vel periculum procedere, vel
salutē. Ferebatur enim animo magis quā
corpore, quia vires corporis animi restau-
rabat hilaritas, fortiúsque trahebatur desi-
derio quā ægritudine tardaretur. Perue-
nimus itaque Lucam, vbi sic vt aparuit, in-
fra decem dies vel plures arma coaptari
non poterant, nec is cui parabantur, quo-
niam in lectum decubuerat, percipere po-
tuisset. Porro miles quidam qui mihi à
patre fuerat assignatus, cœpit vtilius de ne-

ARNVLPHI EPISCOPI

cessitate consilium, habitaque omnium ratione, petiit sibi in eam causam x l. libras prouen. numerari. Affectabat enim meliores quos longiore tractu temporis explorare. Cæteraque omnia quantò spaciosius, tantò commodius comparare. Quoniam repentinos emptores sæpe circumuenit sagax astutia venditorum. Adquieui libentius. neque enim poteram incertam pueri valetudinem expectare, nec esset mihi tutum morari diutius, ne prænunciato aduentu meo mihi inter vias infidiæ pararentur. Adieci autem nomine expensarum ad moram reditumque quod oportuit, ne de eo quod ad aliud destinatum erat, aliquid detrahere necessitas aliqua coegisset. Visi sunt mihi multas vobis super beneficio vestro gratias habuisse, mihi que ipsi ab eis sunt grates exhibitæ, quasi de reliquiis & vestrarū plenitudine gratiarum.

Ad Walt. Albanens. Episcopum.

Verimoniam quam ex literis, quas mihi à vobis nouissimè destinatas accepi, gratam admodum habui: quia magis excitat gratiam, quàm delictum arguere

guere videbatur. Quæstus enim estis post aliquot Epistolas vestras, nullum vos à nobis accepisse rescriptum, & nos deuotionem vestram inter ceteros, non nisi verbis communibus salutasse. In quo intellexi quòd benignitas vestra multo desiderio ad complexum nobis mutuæ charitatis occurrit, quod ego multis quæsisse studiis, multis debueram obsequiis redemisse. Et fecissem, nisi occasionem mihi tulisset absentia, quæ mihi semper hætenus optatū vestræ serenitatis inuidit aspectum. Magnum erat mihi, si præsens in oculis vestris gratiam inuenissem. Maius est, quòd eam mihi vltro vsque ad Occidentis nouissima destinatis. Pulchrum sanè & prædicandæ liberalitatis officium, nullis impèsum meritis, nullis redèptum precibus, nullis beneficiis cōparatū. Nihil in eo est quod beneficij minuat maiestatem. Apud alios si quidem actus meræ liberalitatis euanuit, sed vbique inter contrahentes animos negotium geritur, dū spes creditrix & debetrix gratiæ res compensant. Magnum tamen est hodie, si quis amicorum meritis pari præmiorum compensatione respondeat, maius est omne meritum animi magnitu-

H

ARNVLPHI EPISCOPI

dine praeuenire. Praeuenistis autem me, vo-
strumq; tãtã dignationis æstimatione feci-
stis, qua mihi iudiciũ existimationis vestre,
& dilectionis exhibetis affectũ. multa igitur
mihi de iudicio existimationis vestræ cre-
scit elatio, multa de confidentia gratiæ se-
curitas ad omnes præparatur euentus. Ma-
gnum siquidem est iudicium simul & gra-
tiam meruisse prudentis, cùm alterum il-
lustret ad gloriam, alterum proficiat ad
prouentum. Quid ergo? Quid retribuam
Domino meo pro his quæ attribuit mihi?
Nempe totum deuotionis affectum, quo
nihil maius offerri, nihil impendi gratius,
nihil potest pretiosius æstimari. Hoc et-
enim impenso totum impenditur, quic-
quid vel animus cogitando, vel operando
corpus vel facultates conferunt erogando.
Hoc igitur apud vos iudicium mihi perse-
ueret & gratia. Vobis nihilominus apud
me promissæ deuotionis non tepescet affe-
ctus, vt scilicet alter in alterius oportunita-
tibus monitore non egeat, sed zelum cha-
ritatis alternæ communicati officij prober
effectus.

Etor præsentium filium minorem eunti ad scholas auunculo commēdauit, ratus quod ipsum ad propensio rem pueri curam propinqui gratia sanguinis inclinaret. Ille verò his quæ ad exhibitionem pueri comparata fuerāt, profusus erogatis, puerum ipsum cuidam clerico nomine pignoris obligauit, licet cōtractus eiusmodi nec de iure teneret, nec bonis etiam moribus conueniret. Libera siquidem persona sine proprio consensu non potuit obligari, puerumque id ætatis consentire non posse vestra peritia nō ignorat. Caterum non tantum fortis, sed etiam vsurarum nomine retinetur, factumque tam enorme non à sæculari persona, sed à clerico quodam, ipsoque domestico vestro, vel domestici filio fieri prædicatur. Mirantur qui audiūt hæc à vobis inter ipsa sancti Episcopatus vestri primordia sustineri, quæ nec iustitiæ rigor incorrupta relinquere, nec impunita debuit seueritas Ecclesiastica præterire. Clericus etenim vester manifestè de plagio confitetur, sed & vsuras quas detestatur

ARNVLPHI EPISCOPI

Ecclesia, nihilominus impudenter exposcit. Quod si vsuras, quoniam odiosæ sunt, in sumptum exhibitionis impensæ puero malignitas astuta conueruit, respondemus vbi principalis obligatio sublata est, puerû de accessoriis nō teneri, sed eum iniuriarû competere potius actionem, quod ingenuum puerum, liberalibus artibus applicandum, subductum patri, propositis non permiserit officiis applicari. Denique ego ouem meam à vobis, tanquam à iudice, aduersus consententē de criminibus instanter exposco, vobisque prouidendum est, vt circa hoc vobis sinceritas famæ, nobis charitas fraternitatis, puero debite pietatis cōseruetur affectus, quoniam si reum per culpam vestram, quod absit, contingat elabi, nos à reo fortassis in iudicem actione subsidaria conuertemur. Quod si non vlcisendum delictum hoc, sed inter eos mansuetudo vestra potius decreuerit componendum, patri iurato, quoniam vir bonæ opinionis est, fides indubitata poterit adhiberi.

Iteræ quas nouissimas vestra mihi
 charitas destinauit, apud eum qui
 perferendas acceperat, aliquādiu
 substiterunt. Vnde factum est vt eas non
 profecturi, nec proficiscentis acceperim,
 sed profecti: quem nec resalutare possem,
 nec si quid concepissem animo remanda-
 re. Feci ergo quod potui, Holocaustū ob-
 tuli pro vobis medullatum, quod sua ni-
 mirum pinguedine cōplaceret, ipsāque
 oblationem deuotus impinguaret offeren-
 tis affectus. Holocaustum, inquam, obtuli
 medullatū, in quo scilicet medullam diui-
 nitatis corporea species obumbraret, pro-
 cedēnsque de intimi cordis medullis ora-
 tio suam sacrificio contineret melodiam:
 hic enim ille vitulus saginatus est, hic mōs
 ille coagulatus & pinguis, hic Christus ille
 vnctus oleo exultationis præ participibus
 suis, de cuius plenitudine licet omnes ac-
 ceperint, ipsa tamen effusio non minuit ef-
 fundentem. Nihil offerri preciosius, nihil
 efficacius potest, nihil ei qui offert, vel ei
 pro quo offertur vtilius, si dignitati sacrifi-
 cij personarum indignitas non obsistat.

H iij

ARNVLPHI EPISCOPI

Oportet enim offerētē puras manus inferre, ne quod impreciable est, omniq; veneratione dignissimū, vel sub precij recidat vilitatē, vel causis indignioribus expādat. Oportet eū pro quo offertur fide recognoscere, charitate complecti, prosequi desiderio, totāque sibi in eo diuinæ propiciationis fiduciam collocare. His autem cōcurrētibus vtriusque partis versatur utilitas, vt qui pro aliis offerunt, pro seipsis inueniantur offerre. Magnum sanē, prædicādūque beneficium, quod erogatum alij proficit, ipsūque nihilominus adiuuat erogantem. Quosunque enim sacerdos effusa charitatis latitudine complectatur, totum simul omnium, totum vniuscuiusque est singillatim, nec integritatem diuidit communicatio plurium, nec soliditatem minuit participatio diuerforum. Sic est: totus tibi Christus impenditur, totus mihi, totiūque in solidum te cohæredem hæreditatis admittit, quam totam mihi nihilominus repromittit. Quod enim spirituale est, neque terminis circumscribitur, nec aliquibus angustiis coarctatur, nec impensum rarefcit impendio, nec aliqua potest integritatis suæ detrimēta sentire. To

tum itaque pro vobis obtuli, totum pro-
uentui meo nihilominus referuavi, cum
scilicet vtrique sic cesserit in salutem, vt &
iter vestrum cum prosperitate dirigeret, &
mihi gratiā diuinæ propitiationis augetet.

Ad Egidium Rothom. Archid.

Ermonem habitum in Conci-
lio Turonensi scripto tradere,
quorundam precatōe com-
pulsus sum, qui licet in proxi-
mo cōsistentes, ea quæ dicta sunt multi-
tudinis obfistente tumultu, nec satis audi-
re, nec intelligere potuerunt. Feci quod ro-
gatus sum, sed inuitus: quia quædam sunt
quorum simplex pronuntiatio plus fauo-
ris, quàm laudis diligens inspectio prome-
retur. In his enim quæ in commune dicen-
da sunt, communi conuenit intelligentiæ
deseruire, vt omnia quæ dicuntur omnium
statim capiat intellectus, ideoque verbis
propè communibus decurrit oratio, ne
subtilius artificium lucem rerum & ver-
borum, quasi nube quadā difficultatis ob-
ducat. Et quia tractatus eiusmodi ad mo-
uendos plerūque destinatur affectus, oportet

ARNVLPHI EPISCOPI

tet quasi cæsuris frequentibus, & breuiori-
 bus articulis incitare sermonem, ne lōgio-
 ribus periodis torpescat oratio, sed animus
 velut interpellatione cōmotus assurgat. Si
 igitur animus ad aliquid intellectu dispo-
 nēte mouēdus est, sermonis prorsus est ob-
 seruāda serenitas, quoniā tenebræ plus sem-
 per odij contrahunt quàm fauoris, sapiūs-
 que pes incedentis offenditur, nisi præuio
 dirigatur aspectu. In his verò quæ scribun-
 tur, videntur quasi cum fiducia quadam
 legentium prouocari iudicia, nec tam for-
 mandis affectibus verba componi, quàm
 examinationi publicæ, quæ palam propo-
 nuntur exponi. Siquidem in his quæ pro-
 ponuntur oculis frequēs celebratur inspe-
 ctio, & modò fructus sentētiæ, modò cul-
 tus orationis exquiritur, vt spatiosè possint
 merita studiorum adhibita rationis æsti-
 matione pensari. In aliis verò discussionis
 morem celeritas pronunciationis exclu-
 dit, vbi currentis linguæ lubricum vix ce-
 leri etiam consequuntur intellectu, & sæ-
 pe quod incitatus dicitur, desides vehe-
 mentius excitat, & informat affectus. Su-
 per quo non videbantur mihi in scripturā
 redigenda quæ dicta sunt, sed sicut tanquā

exte
 pore
 turg
 cuius
 quid
 bus
 fixa
 ci
 lib
 ac
 re
 fo
 le
 ce
 no
 ex
 tat

rita
 gis
 mi v

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 61

ex tempore dicta sunt, ita statim cum tempore praterirent, quoniam eis cum diceretur gratiā potius ministrauit occasio, quā cuiuslibet peritia facultatis. Tempore siquidem scismatis agebatur quod in diebus istis, maximē aduersus libertatē Ecclesiæ Dei, sæcularis potentia firmavit audaciam: ideóq; nos diligentius de vnitate & libertate tractauimus, vt animos eorū qui aderant ad insistendum consolatio firmiores redderet, & ad resistendum exhortatio fortiores. Lege itaque, adhibita tamen dilectionis indulgentia qua cœpisti, vt scilicet imperfectum meum videant oculi tui, nec ad exactum quod legeris producat examē, sed semper media benignius æquitate cognoscas.

Sermo habitus in Concilio Turonensi.

Odiernum sermonem, domini & patres mei, mihi domini nostri qui præsidet, Romani videlicet Pontificis, iniungit auctoritas. Et ego quidē munus iniunctum magis de necessitate obediētia, quā de animi voluntate suscipio. Mallem vt in alium

ARNVLPHI EPISCOPI

declinasset ista dignatio, cuius & vita commendabilior esset, & maior tam scientiæ quàm eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego sum, qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium personarum quolibet mihi debeam usurpare sermonem? Sed & quis ego sum, qui mandato Romani Pontificis audeam obuiare? Angustiae mihi sunt undique. Inter verecundiam & necessitatem constitutus sum. Altera me monet ut sileam, altera quasi quadam violentia pertrahit ad loquendum. Obediendum enim est sine mora, sed verecundia linguam reprimat, obstruit intellectum, & à facie reuerentiæ vestrae stupore quodam reddit pavidum & confusum. Scio enim quia tria solent in prædicatore requiri, sanctitas conversationis, plenitudo scientiæ, fecundior eloquentiæ vena. Sanctitas conversationis inquiritur, quia nisi fuerit prædicatoris commendabilis vita, non erit eius prædicatio gratiosa, Cuius enim vita contemnitur, restat ut & prædicatio contemnatur. Timere habet ne fortè incipientem loqui statim vox diuina reprimat, & cõdemnet: Quare tu enarras iustitias meas, qui proiecti sermones meos retrorsum? Perfectio

sciētiæ quæritur, vt habeat prædicator vn-
 de possit de thesauro cordis sui proferre
 noua & vetera, & eruditum nouerit expe-
 ctantibus explicare sermonem, & secun-
 dum personarum qualitates temperare,
 quod dixerit, vt sciat quibus debeat lac po-
 tum dare non escam, quibus solidiorem
 cibum habeat ministrare. Eloquentia de-
 sideratur. Ad quid? Quia sicut si non ha-
 buerit scientiam, non habebit quid dicat,
 ita nisi habuerit eloquentiam, non habebit
 quo modo dicat. Vtrunque autem neces-
 sarium est, & habere quid dicas, & scire
 quomodo dicas. Sententiarum siquidem
 excellentia sermonis elegantiam quærit,
 vt verborum dignitas rerum maiestati res-
 pondeat, & sibi inuicem quasi concentu
 quodam res & verba concurrant. Ita est vt
 sermo prædicatoris omni acceptione di-
 gnus sit, requiritur in prædicatore religio
 ad reuerentiam sermonis, scientia ad do-
 ctrinam, eloquentia vt commendat ad gra-
 tiam. Vt scilicet sermo sanctus sit, prudens
 sit, illustris sit. Ego verò qui vobis produ-
 cor in medium, nihil habeo penes me, nisi
 conscientiam peccatricē, minorem scien-
 tiam, eloquentiam imperfectam. Et ideo

ARNVLPHI EPISCOPI

oportunius mihi fuerat filere quàm loqui,
pasci quàm pascere, & aures vobis potius
exhibere quàm linguā. Nulla mihi in me-
metipso fiducia est, sed ad sanctitatem præ-
cipientis, & merita vestra conuertor. Qui-
bus intercedentibus, aliquid mihi fortassis
largietur gratia illi' qui dixit: Aperi os tuū,
& ego adimplebo illud. Os meum obe-
dientię necessitas aperit, vtinam gratia eius
per merita vestra sermone adimpleat opor-
tuno. In omni itaque sermone, domini &
patres mei charissimi, videtur mihi, quia
circa id quod principaliter intenditur duo
sunt studiosius obseruāda, causa scilicet &
tempus. Et causam quidem ratio submini-
strat, tempus autem opportunum reddit oc-
casio. Occasio autem est oportunitas sum-
pta ex tempore, sicut viro placuit eloquen-
ti. Ita est. Nisi id quod dicitur causam de
ratione contrahat euidentem, ipsum duci-
tur otiosum. Si importunè dictum fuerit,
reputatur infestum. Quæ autem otiosa vel
infesta sunt, raro desideratos assequuntur
euctus. Et ideo cū multa de scriptis san-
ctis possent vtiliter ac probabiliter in com-
mune proferri, ad ea potissimū sermo con-
uertendus est, ad quæ nos & vrgens neces-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 63

fitas impellit, & euidēs inuitat vtilitas. Ad
quid? Ad tentandum vobiscum de vnita-
te & libertate Ecclesiæ Dei. Sine his enim
duabus non potest Ecclesia salua consiste-
re, sed nec consistere quidem: quia nisi Ec-
clesia habuerit vnitatem, non erit vna. Si
vna non fuerit, non erit. omne enim quod
est, ideo est, quia vnū est. quod autē vnum
non est, amittit pariter cum vnitare sub-
stantiam. Item, nisi habuerit libertatē, mi-
sera erit: pro eodem autem ei est miseram
esse, & nō esse: immo deterius est miseram
esse, quā non esse. Melius, inquit, ei erat
si natus non fuisset homo ille. de Iuda di-
ctum est, quoniam melius erat ei natum
non esse, quā ad eiusmodi miseriam na-
tum esse. Ideo, domini & patres charissimi,
vt status Ecclesiæ conseruetur incolumis,
oportet vnitati ei⁹ & libertati sollicitē pro-
uideri. Vtraque enim his diebus, hac tem-
pestate, sicut nos miserabiliter experimur,
multis vrgetur incommodis, multis iniu-
riis infestatur, quia alteram scindere niti-
tur scismaticorum ambitio, alteram quæ-
rit auferre violentia tyrannorū. Vtrumque
tamē eis per Dei gratiam impossibile erit.
Impossibile siquidem est, spirituale Eccle-

ARNVLPHI EPISCOPI

fiasticæ vnitatis scindere sacramentū quod inter Christum & Ecclesiam, ipso patre auctore, indissolubili fœdere connexum est & firmatum. Impossibile est suam Ecclesiæ Dei tollere libertatem, quam dominici sanguinis consecrauit effusio. Licet enim paleæ de area Domini quandoque ventilabro leuitatis aut vanitatis auolēt & abscendant, propter abscessum tamen earum non minuitur fructus areæ, sed purgatur. Item, licet Principes tenebrarū aduersus Ecclesiam Dei vehemēter insurgant, portæ tamen inferi aduersus eam præualere non possunt. Ita, domini mei, salua nobis semper est vnitas, salua semper est libertas Ecclesiæ, quia neque tunica inconsutilis scindi potest, neque Christi sanguis in irritum deuocari. Et licet exierint à nobis aliqui qui nobiscum erant, sed de nobis non erant, non est scissa tamen veritas vnitatis propter eos, quos separauit à nobis propriæ malitia prauitatis. Et licet ij quos diximus tyrāni terrarum circa temporalia bona, & ipsa etiam corpora nostra desæuiant, vt edant carnes nostras, infirmātur & cadunt. Et si circa diripiendas inqtiles sarcinas occupātur, Ecclesia tamen Dei nihilominus

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 64

quæ disponenda sunt libera potestate disponit; immò etiam ipsos, quasi seruos nequam, spirituali potestate retrudit in carcerem, vbi eos nimirum, quasi compedibus, quibusdam vinculo anathematis, & opprobrio perpetuæ maledictionis astringit. In quo etiam laudabile videtur operari virtus diuina miraculum, dum nobis in vnitate nostra & libertate degentibus, ipsi se solos ab vnitae catholica separant, & detestandæ subiiciunt seruituti. Nos tamen, charissimi fratres & domini, non debemus malum pro malo reddere, neque vinci à malo, sed vincere in bono malum: & ideo ad reuocationem eorum qui foris sunt summa charitate debemus intendere, vt ipsi vnitati nostræ possint, Domino miserante, connecti, quatenus ij qui quietem Ecclesiasticæ libertatis impugnant, meliore ducti consilio resipiscant, & tam de reuocatione eorum quàm istorum poenitentia crescat fœcunditas vnitatis, & inconcussa seruietur desiderandæ tranquillitas libertatis. Ad hoc scilicet omnem nos conuenit diligentiam adhibere, omnem propter hoc sustinere vexationem, omne periculum experiri. Hoc enim speciale de-

scribitur

ARNVLPHI EPISCOPI

bitum nostre professionis: Episcopi sumus. Ad hoc sacramētis Ecclesiasticis sanctificari volumus, ditari beneficiis, honoribus illustrari. Ex ea etiam causa hic primas obtinemus in Concilio cathedras, primos in coenis recubitus, salutationes in foro. Ex eadem causa populorum nobis multitudines inclinantur, vt de manu nostra partem aliquam cōmissæ nobis benedictionis accipiant. Querunt enim accipere de plenitudine nostra, quod nos accepimus de plenitudine Christi. Hic ordo est. vnguentum præcedit in capite: A capite descendit in barbam, barbam quidem Aaron: A barba vsque in oram vestimenti defluxit. A capite, scilicet Christo, in barbam, scilicet Prælatos Ecclesiæ: à Prælati in populum, in subiectos. In capite autem omnis perfectionis est plenitudo, omnis perfectio plenitudinis. In ipso enim inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, solidæ scilicet & perfectæ. In ipso omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. In ipso totus Spiritus Patris. Nihil ibi perfectioni detractum est. Nihil ibi plenitudini derogatum: & de plenitudine ista nos omnes accepimus, maiores & minores. De plenitudine

plenitudine quidem, sed nō plenitudinem ipsam. sibi enim plenitudinem reseruauit. Circa nos autem diuisiones gratiarum factæ sunt: Vnus autē Spiritus, qui operatur omnia in omnibus, non omnia in singulis; diuidit enim singulis, prout vult. Vbi enim vult spirat, & quantum vult inspirat. Nos autem in medio constituti inter Christum & populum, priuilegium gratiæ cōsequuti sumus, & prærogatiuam dignitatis adepti. Priuilegium gratiæ, quia prius & copiosius nobis infunditur, quod à nobis in alios transfundatur. Prærogatiuam dignitatis, quoniam superiores & propinquiore sumus. Superiores, quoniā constituti sumus Principes super omnē terram. Constitues eos, inquit, Principes super omnem terram. De Apostolis dictum est: utique & de nobis, qui loca Apostolorū minoribus re vera meritis, sed maioribus cōsolationibus obtinemus. Qualis autem est hic principatus noster? utique sublimis & fortis. Nimis, inquit Propheta, honorati sunt amici tui Deus, nimis cōfortatus est principatus eorum. Propinquiore sumus: amicos siquidem nos appellat, & ad argumentum propensioris amicitiae indultas nobis, non par-

ARNVLPHI EPISCOPI

tem sed copiam totius familiaritatis ostendit. Iam non dicam, inquit, vos seruos, sed amicos meos, quia omnia quæ audiui à patre meo nota feci vobis. Verum est. Nobis datum est nosce mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Nos habemus oculos intuendi, & aures audiendi. Multæ & magnæ sunt circa nos dignationes tuæ, bone Iesu, multa & inæstimbilia beneficia tua. Gratia tua vltro nos præuenit & subsequitur, nihil aut parum est quod meritis nostris arrogare possim, cum tu gratiam per gratiam semper effusa munificentia largiaris. Quid ergo retribuamus tibi? quid retribuam, inquit, Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Quæritne sibi restitui? quærit reuera. Quoniam grauis etiam exactor est. Non cōuenit debitorem suum in sortem tantum, sed etiam in vsuras. Quare, inquit, non posuisti pecuniam meam ad mensam, vt cum redirem vtrique cū vsuris, eam exegissem à te? Quia ergo sibi retribui quærit, consulamus Prophetam, quid tantæ maiestati dignè possit in causam retributionis offerri. Expedit nobis vt qui nos de qualitate no-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 66
ftri principatus edocuit, nihilominus de
quantitate retributionis edoceat. Oportet
enim vt quod nomine retributionis offer-
tur, ad honorē cedat, accedat ad gratiam.
Alioquin non parit gratiam, sed offensam.
Audiamus ergo quid dicat: Constitues eos
Principes super omnem terram. Ecce me-
ritum eius circa nos: quid autem sibi retri-
bui quærat, cōsequenter adiungit: Memo-
res erūt nominis tui, Domine. Memoriam
nominis sui tantū sibi quærit nomine
retributionis offerri. Cuius nominis? nem-
pe multā nomina habet. Habet quædam
nomina de veteri instrumento significatio-
nis absconditæ, habet quædam ad nouum
specialius pertinentia testamentum, suauita-
tem redolentia, exhibētia gratiam. Quæ
quamuis constet originem traxisse de ve-
teri, plus tamen celebritatis & frequentiæ
de præsentī nouitate sumpserunt. Quæ
sunt illa? Iesus Christus: Iesus interpreta-
tur saluator, Christus vnctus. Vbi vnctio,
ibi suauitas: manifeste nomen istud Chri-
stus suauitatem redolet vnctionis; Iesus sa-
lutis gratiam repromittit. Credo tamen
quodd in hoc loco Propheta aliud nomen
quærat intelligi, quoniā nomina illa pro-

ARNVLPHI EPISCOPI

pter suauitatem & gratiam, deuotionem
quidem & fiduciam præstant: hic verò al-
terius cuiusdam nominis memoriam quæ-
rit, cuius seueritas nobis cautelam diligen-
tiæ, & timorem reuerentiæ donet. Quod
est illud? Deus. Deus interpretatur timor.
Ipse autem in hoc loco timentes esse nos
exigit & prudentes. Commisit enim no-
bis hæreditatem suam, quam nisi timen-
tibus non committit. Dedisti, inquit, hæ-
reditatem timentibus nomen tuum, Do-
mine. Hæreditas autem eius illa est, quam
ipse à patre merito & postulatione passio-
nis accepit. Postula, inquit, à me, & dabo
tibi g. h. t. hæreditas autem hæc vniuersitas
fidelium est, quæ nomine censetur Eccle-
siæ, quæ catholicam continet vnitatem.
Hanc fidei nostræ credidit, hanc sollicitu-
dini commendauit. Ad curam igitur &
custodiam eius cum omni timore omnem
nos oportet diligentiam adhibere. Nulla
nos abstertere debet comminatio, nulla
persecutio retardare. Participes consolati-
onum facti sumus. Iustum est vt socij si-
mus etiam tribulationum. Ex aduerso
stare nos conuenit, & opponere nosmet
ipsos murum pro domo Israel. Quod

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 67

sanè nobis non facile quidem, sed possibile tamen erit, si constanter in vnitate catholica consenserimus permanere. Porro fratres sumus ex eodem patre Christo, & ex eadem matre Ecclesia, per regenerationem aquæ & spiritus de filiis iræ translati in adoptionem gloriæ filiorum Dei. Bonum itaque est, quia vtile: iocundum, quia delectabile, nos hac spirituali fraternitate coniunctos, in vnitate consistere, vt sit scilicet nobis, sicut in primitiua Ecclesia, multitudini credentium cor vnum & anima vna. Sit in nobis vnus spiritus, vna fides. Vnitas enim fidei concordiam parit. Concordia mater est vnitatis. Vnitas verò fidei tribuit libertatem. Ex fide siquidem vita nobis & victoria est. Iustus, inquit, me⁹ ex fide viuit. Et hæc est victoria quæ vincit mūdum, fides nostra. Sed & sancti per fidē vicerūt regna: regnū Sathane, regnū mūdi, regnū cœlorum. Et de regno quidem mūdi & regno Sathanæ manifestius: sed & regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ita omnia regna vnitas fidei, & fides vnitatis expugnat. Totis itaque studiis debemus insistere, & alter alterum cohortari, vt stemus simul. quia si steterimus si-

ARNVLPHI EPISCOPI

mul, alteri ab altero plus fiducia & virtutis accrescet. Si steterimus simul, aduersariis nostris non tātū resistere poterimus, sed & cum fiducia prouocare. Si steterimus simul, Ecclesia Dei apparebit terribilis, vt castrorum acies ordinata. Stemus, inquit ille Propheta, stemus simul. Quis est aduersarius meus? quis contradicit mihi? accedat ad me. Quia aliquem sibi senserat fideliter assistentem, cum fiducia loquebatur. Nos quoque, domini & patres mei, habemus aliquos nobis fideliter assistentes: habemus enim assistentem nobis gratiam ciuium supernorum, habemus assistentia nobis merita & orationes vestras, habemus assistentem nobis fidem & deuotionem catholicorum Regum, qui vnitatem catholicam nobiscum & verbo profitentur, & operibus exsecuntur. Omnes ferē quicūque censentur nomine Christiano. Comparatione verò tantæ multitudinis, modica est vnus exceptio. Vnus siquidem excipitur, & ipse solus. Væ autem soli: quia si ceciderit, non habet subleuātem. Sed & ipse per misericordiam Dei cōuertetur & viuet, quoniam ipse est inter Principes terræ multa prudentia, & virtute laudabilis,

nisi gloriam suam diuinæ gloriæ præponere decreuisset. Vtinam humilietur sub potenti manu Dei, & principatum Ecclesiæ suo præesse principatui recognoscat, utinā intelligat quia si Christum, sponsum scilicet Ecclesiæ dominum confitetur, necesse habet & Ecclesiam quæ sponsa est nihilominus dominam confiteri. Præterea specialem causam habet, qua sanctam Romanam Ecclesiam dominā recognoscere debet: alioquin manifestissimè poterit reus ingritudinis apparere. Si enim ad veteres recurramus historias, certum erit prædecessores eius imperium nō de alio iure, quàm de sola sanctæ Romanæ Ecclesiæ gratia percepisse. Nihil igitur plus iuris vèdicare Principes possunt, quàm quod in eos contulit dignatio largientis. Præterea habemus assistentem nobis etiam Christum. Neque enim Ecclesiam ea nobis cōditione tradidit, ut relinqueret: semper assistit. Nō relinquam, inquit, vos orphanos, vado & venio ad vos, vobiscum vsque ad consummationem sæculi permāsurus. Adiutor itaque & protector nobis est in salutem. Cum adiutorio itaque tot assistētium nobis nulla nos debet absterre commi-

natio, nulla persecutio reuocare, immò stare debemus ex aduerso, & opponere nosmetiplos murum pro domo Israel. Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Immò etiam ad cōfidentiam victoriæ obtinendæ suo nos inuitat exemplo. Confidite, inquit: ego vici mundum. Si semel victus est, non erat inuincibilis mundus: facilius nobis erit victoria victum vincere quàm inuictum. Christus vincendum aggressus est, & deuicit. Dicebatur aliquādo: Vide Domine & cōsidera, quoniā crectus est inimicus: nunc autem dicitur, quoniam deiectus est inimicus. Fiducialiter aggredi possumus iacentem & victum; quia si deiectus est, non resurget; si victus, non præsumet. Nulla ipsius ex hoc nunc resurrectio, vel præsumptio præualebit. Timeo tamen, ne aliquis forte submurmuret, præsumptuosum dicens æmulari tantæ perfectionis exemplū. Facile, inquit, erat Christo mundum vincere, qui creauerat mundum. Omnipotens enim nomen eius, cui idem est & velle & posse: mihi non ita, quoniam infirmus sum, & cōturbata sunt

omnia ossa mea . Omne scilicet robur naturæ meæ peccati corruptione cōcussum, & ideo substantia mea tanquam nihilum coram ipso . Sed nequaquam, domini & patres mei , diffidendum , nequaquam desperandum est : quia sicut verba Christi nobis ad doctrinam , ita opera proponuntur ad formam . Et sicut per doctrinam impossibile nobis est scientiæ illius plenitudinem obtinere, ita per exempla ad æqualitatem virtutum eius non poterimus pervenire . Sed licet attingere non valeamus eminentiam maiestatis, proficere tamen poterimus ad aliquam saltem similitudinem sanctitatis . Proderit imitari, etsi nemo valeat adæquari . Citra perfectionem eius subsistit nostra perfectio . Prosequi debemus , etsi consequi non possimus . Non eisdem passibus, sed eodem tramite , eisdem est vestigiis insistendum . Quòd si aliqua etiam de hominibus exempla quærantur , multos homines victores mundi poterimus inuenire . Videamus Apostolum , hominem scilicet peccatorem, sicut & nos, non quantum nos, qui dicat se minimum Apostolorum, & indignū vocari Apostolum, quoniam per-

ARNVLPHI EPISCOPI

secutus est Ecclesiam Dei: Bonum, inquit, certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui. de cætero reposita est mihi corona iustitię. Certauit Apostolus, de certamine victoriam, de victoria cōsequutus est coronam. Cucurrit & consummauit cursum, ideóque brauium assecutus est. Idem brauium, quod corona. Tu autem quis es qui quæris coronam sine victoria, vel sine concertatione victoriam? Impossibile est de facto, sine concertatione vicisse. Improbabile est de iure coronam, sine victoria postulare. Neque enim coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Lex autē certaminis perseverantia est. Qui enim perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Idem profectò salus, quod brauium & corona. Amplius si maior vobis de hominibus placeat pluralitas, exemplorum infinita ferè martyrum millia nobis occurrent, quid ad certamen istud toto desiderio occurrerunt, & demum victoriam cruentam quidem, sed tamen cum lætitia & gloria perceperunt. Nunquid non ibant Apostoli, gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati? Nunquid non Stephanus

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 70
inter lapides ipsos pro lapidantibus supplicat & exorat? Nunquid non Petrus & Andræas de cruce prædicant veritatem? Nunquid Laurentius de craticula tyranno lætabundus insultat? Nunquid non carnifices ipsos ad equuleum præuenire inuincibilis Vincentij fortitudo festinat? Sed & si de infirmiore sexu quærat exēplum, Agathes lætissimè & gratulanter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas inuitata, agnem suum domino precibus commendabat. Priùs me deficiet dies, immò totum longioris anni spatium expirabit, quàm sanctorum victoriæ planè valeant enarrari. Hi reuera fuere viri fortes, & ad bella doctissimi, qui humilitate superbiam, tyrannidem patientia deuicerunt. Cæterum benignius agit cum infirmitate nostra misericors & miserator Dominus. Ipse enim conscius est infirmitatis nostræ, vt pote qui nouit figmentum nostrum. Tolerabilem itaque facit patientiam nostram. Re vera sicut dictum est facit cū labore prouentum. Nulla ergo aduersum nos veteris sæuitiæ commenta procedunt, immò etiam sustinemur in equis & curribus ambulare, in magnis quandoque & mirabili-

ARNVLPHI EPISCOPI

bus super nos epulari splendide, preciosis indui honoribus, & diuitiis abundare. Paupertatem Christi verbo prædicamus, sed minus exhibemus exemplo: nisi quia fortasse paupertatem eius in nobis spiritualiter diuitiarum contemptus & humilitas sancta restaurat. Neque enim requiritur à nobis diuitiarum indigentia, sed contemptus. Diuitiæ, inquit, si affluant, nolite cor apponere. non dixit ne affluant, sed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, sed non manum. Profectò Propheta in omni affluentia diuitiarum pauperem se prædicat & egenum. Possumus itaque licite diuitias possidere, si tamen earum nos non reputauerimus dominos, sed ministros: si intellexerimus patrimonium pauperum esse patrimonium Christi, si prouentibus Ecclesiæ, si pauperum necessitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifesta conuincet, si res alienas inuitis dominis nostro præsumpserimus arbitrio contrectare. Quia igitur distribuendæ sunt, non retinendæ diuitiæ, nusquam iustius, nusquam possunt liberalius erogari, quàm in eos qui exulantem Ecclesiam prosequuntur, qui propter cau-

L
sam C
tuleru
omne
vexati
tes no
fiden
& vi
bis
pie
nis
ped
& l
ter
con
lati
run
rere
riam
omn
fund
ben
tun
alter
ri pr
lesh
quan
cos in

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 71

sam Christi rerum suarum dispendia per-
 tulerunt. Causa communis est, sed in eos
 omne detrimentum, omnis est conuersa
 vexatio. Nos enim intra domesticos parie-
 tes nostros tribunalia nostra sublimiter in-
 sidemus, ipsi de sedibus suis contumeliose
 & violenter eiekti peragrunt regiones. No-
 bis omne solatium cum affluentia diuina
 pietas amministrat, ipsi de manibus alic-
 nis subsidia vitæ cum silentio patienter ex-
 pectant. Nobis necessariorum nostrorum
 & familiarium ordo longus assistit. Ipsi in-
 ter ignotos vitam quasi solitariam degere
 compelluntur. Si quam tamen eis conso-
 lationem emendicata suffragia præstite-
 runt, indignum est ab eis beneficia quæ-
 rere, quibus tu consueueris exhibere. Ape-
 riamus itaque eis viscera pietatis, & in eos
 omnem compassionis & venerationis ef-
 fundamus affectum, ipsosque cum omni
 beneficentia & gratia complectamur: quia
 tunc adimplebimus legem Christi, si alter
 alterius inuicem onera comportemus. Vi-
 ri prudentes sunt & multa commendabi-
 les honestate, quos Dominus elegit, tan-
 quam aurum in fornace probandos, vt per
 eos impendio personarum & rerum, Ec-

ARNVLPHI EPISCOPI

clesiæ victoria consummetur. Felices sunt quibus datum est pro æternis transitoria commutare. Feliciores sunt qui mortem vel corporales iniurias sunt experti, & impreciabilem sanguinem Christi suo indigno & corruptibili sanguine compensarunt. Quid enim? Nunquid sanguinem Christi in causam nostræ redemptionis expendimus, vt ipsum ei in tempore retributionis, scilicet cū ipse requisierit, solueremus? Mutuatus est peccator, & non soluet: nos autem, Domino miserante, soluimus, qui confitemur nos non artificio ciuili, sed re ipsa interueniente naturaliter obligatos. Vtinam, bone Iesu, detur & mihi tecum pro spiritualibus tuis temporalia mea cōmutare. Vtinam sanguinem meum tibi pro tuo recipere placeat in solum, vel quia crediti & debiti sanguinis, scilicet tui & mei, inuicem æstimatio non concurrat, saltem benignissima acceptilatione liberatus absoluar, qua scilicet consueuisti iustitiam accepto ferre sine operibus, & præmia sine meritis, pro gratia scilicet bonæ actionis gratiam retributionis inferre.

L
Bea
min
nos
liu
sen
agn
min
ista
Chri
tur au
nis, tan
gularu
nes æ
enim
ta pe
etatu
rant
tis do
cet i
præd
purg

Vis putas fidelis seruus & prudens, quem cōstituit Dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus, quem cūm venerit dominus, inuenerit vigilātem. Ecclesia, sicut nostis fratres charissimi, congregatio fidelium dicitur. Fideles autem sunt, qui censentur nomine Christiano, qui scilicet de agnitione fidei catholicæ Christiani nominis contrahunt dignitatem. Fides enim ista de Christo & à Christo est, ideoque Christiana de nomine proprii nuncupatur auctoris: catholica verò id est communis, tam propter præcepta generalium regularum, quàm propter vniiformē in omnes æternæ retributionis euentum. Neque enim fides ista iam vel certis est consignata personis, vel quibuslibet locorum coarctatur angustiis, sed ab ouibus quæ perierant domus Israel in omnes gentes veritatis doctrina transfusa est, postquam scilicet in omnem terram sonus Apostolicæ prædicationis exiuit. Per hanc ergo fidem purgatis ignorantia tenebris, & veterum

ARNVLPHI EPISCOPI

deterfa caligine figurarum, misericors & miserator Dominus Ecclesiam suā sic notitia veritatis illustrat, vt operibus nihilominus charitatis informet, quatenus procedente gratia ei se ad complexandum indulgeat, & exhibeat ad videndum. Ad hoc eam de tenebris vocauit in admirabile lumen suum, ad hoc eam secum assumpsit in eiusdem corporis vnitatem. Ad hoc eam de seruitute corruptionis, proprii quoque sanguinis impēdio liberauit. Ipsa enim precium sanguinis eius est retributio passionis, gloria maiestatis. Quod enim affectio hæreditatis istius ei cedat ad gloriam manifestē, de ipsius congratulatione suscepimus: quia in susceptione ipsius à patre eā studiosius commendat, & etiam lætabundus exultat. Funes, inquit, ceciderūt mihi in præclaris. etenim hæreditas mea præclara est mihi. Præclara est, quoniam pulchra & decora est. Pulchra, quoniā tota pulchra est, non habens maculam neque rugā. Cuius claritatis & pulchritudinis quātus ipse zelator sit, ipsa etiam nominum multitudo, quibus eam frequenter appellat, euidenter ostendit. Nempe multitudine nominum multitudo charitatis exprimitur,

L
mitur
tus est
tum
dilect
que e
nom
nib
& f
me
cre
niu
no
ni,
nur
tum
aut
Alt
emi
tis h
inqu
in c
niam
Sup
Paul
quia
ardu
vita v

mitur. Neque enim vno nomine contentus esse potuit, vt in ea diuersitatem virtutum distingueret, & in se circa eam totum dilectionis aperiret affectum. Modò itaque eā electā, modò dilectā, modò spōsam nominat, aut reginā, multisque aliis nominib⁹ quę spiritualibus sunt plena mysteriis, & sacris significationibus illustrata. Ego tamen ad præsens paucis esse contentus decreui, quia sapientibus loquor, quibus plenius quā mihi innotuerunt nomina & nominum sacramenta. Electa dicitur. Veni, inquit, electa mea, & ponam in te thronum meum. Electa dicitur, propter virtutum eminentiam, qua præcellit. Thronus autem iste qui in ea constituendus dicitur, Altissimi thronus est, qui nō potest nisi in eminentia collocari, quia ipse est qui in altis habitat, immo etiam in altissimis: Ego, inquit, in altissimis habito, & thronus me⁹ in colūna nubis. In altissimis habitat, quoniam cœli cœlorū sedes & habitatio eius. Supra tertium etiam cœlum inuenitur à Paulo. Thronus autem hic in columna est, quia sicut columna ardua & subtilis est, sic ardua & angusta via quę ducit ad vitam: vita verò Christus. Ceterum quòd thronus

K

ARNVLPHI EPISCOPI

iste constitutus in nube dicitur, diligentius attendendum est. Nunquid enim ipse inhabitat lucem inaccessibilem? Nunquid ipse est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mūdum? Lux scilicet perpetua, quæ lucebit sanctis Dei, quia fulgebunt sicut Sol in regno patris eius. Sed & thronus eius, sicut Sol in conspectu patris. Re vera lux est, & lucem inhabitat. Sed inter nos & lucem illam ad præsens nubes interposita est, quæ nō permittit nos eam perfectè his quos modò habemus oculis intueri, immò nobis nubes, & caligo in circuitu eius. Videmus tamen aliquatenus, sed per speculum, sed in ænigmate, sed interpositis corporalibus instrumentis. Visibilia enim quæ ab ipso creata sunt, quasi speculum, quasi instrumēta nobis sunt, per quæ quodammodo possumus ipsius inuisibilia contemplari. Inuisibilia siquidem eius per ea quæ facta sunt, ab eo cōspiciuntur. Videbimus autem, Deo volente, perfectius in futuro, quando videbimus eum sicuti est, quando cognoscemus sicut & cogniti sumus, quādo scilicet Regem in decore suo videbunt oculi nostri, quādo transformabimur à claritate in cla-

ritate
hi vic
ret: Q
ciē D
tulur
fitur
cor
nia
ap
ap
ēta
dili
lig
tes
qu
dili
dili
diui
rūm
disc
le n
quo
id p
gent
dō c
vngu
anim

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 74
ritatem, sicut à Domini spiritu. Quod mihi videtur desiderasse Propheta, cum diceret: Quando veniam, & apparebo ante faciē Domini? quasi diceret, Video aliquantulum, sed obiecta est mihi nubes, interpositum velum, non video nisi interpolitis corporalibus instrumentis. Vellē hęc omnia remoueri, vt viderē facie ad faciem, & appareret mihi Christus vita mea, & ego apparerem cum ipso in gloria. Item, dilecta dicitur, quia diligit & ipsa, neque enim diligeretur, nisi diligeret, ipse enim nisi diligentes se non diligit. Ego, inquit, diligentes me diligo. Præuenit tamen diligendo, quoniam ipse prior dilexit nos, sed ad hoc diligit, vt faciat diligentes. Nisi enim qui diligitur mutua ei dilectione respondeat, diuinæ reuocatur dilectionis affectus. Verum quanta inter ipsum & diligentem se discurrat alternæ charitatis affectio, difficile nobis, immò impossibile est explicare, quoniam nec ipsius Salomonis sapientia id perfectè nobis enarrare potuit, licet diligentissimè fuerit profecutus inter eos modò complexus & oscula, modò aromata & vnguēta, modò languorem spiritus, modò animæ defectum, modò feruētē curiosā

K ij

ARNVLPHI EPISCOPI

emulationis zelum, modò delicatum teneræ compassionis affectum. Quæ omnia mihi satis est breuiter attigisse, quia religio vestra hæc intra vosmetipsos plenius per ipsa spiritualiter experimenta cognouit. Tertium nomen est quod posuimus, quod sponsa dicitur. Nullo alio nomine manifestius exprimi potuit inter eos sacramentum vnitatis, & sinceræ perfectio charitatis. Quæ enim verior vnitas & charitas est quàm duo in carne vna fieri, & ipsos vno eodémque spiritu vegetari? Quoniam ipse ab ea in vnitatem eiusdem carnis, & ipsa ab eo in vnitatem eiusdem spiritus est assumpta. Erunt itaq; duo in carne vna. Profectò Christus & Ecclesia. Nempe verbū caro factum est. Sed & totum corpus Ecclesiæ spiritu Christi vegetatur & regitur. Prudenter negociata est Ecclesia, carnem dedit, vt acciperet spiritum, & ipse animatum corpus assumēs, largitus est nobis suā deitatē. Foedus hoc in persona Christi celebratum est, quando scilicet cum humanitate diuinitas, & cum diuinitate conuenit humanitas. Sponsalia hæc ibidem, auctoritate patris & sancti Spiritus obūbratione firmata sunt. Nec enim adhuc nisi

sponsalia sunt, nondum celebratæ sunt nuptiæ, nondum matrimonium consummatum. Porro complebuntur omnia in futuro, cum sponsus aduenerit, & intrabunt qui parati inuenti fuerint cum ipso ad nuptias, imparati foribus excludentur. Qui verò ad agni nuptias fuerint introducti, ibi epulabuntur in conspectu eius, ibi delectabuntur in lætitia, ibi inebriabuntur ab vbertate domus eius, ibi torrente voluptatis potabit eos. Ibi qui modò vacui sunt replebuntur in bonis domus eius, & qui inanes satiabuntur, quoniam apparebit gloria eius. Ibi sponsa coronam accipiet, quam ei Dominus præparauit in eternum. Vnde etiã regina vocari digna est. Iure id quidẽ, quoniã sponsa est regis: Christus enim rex est, cuius ipsa sponsa est, & rex & filius regis. Non habet regnum fortuitum, sed hæreditarium, quia de patre: Deus, inquit, iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Ad patrem loquitur: Deus, inquit, pater da regi, id est Christo filio tui regis scilicet qui rex es, iudicium & iustitiam, potetiam scilicet & scientiam iudicandi. Iustitia enim & iudicium, præparatio sedis eius. In his siquidem duobus consistit tota Regiæ maiesta-

ARNVLPHI EPISCOPI

tis auctoritas, quia iudicium per seueritatē
 potentia vindicat, quæ malè commissā
 sunt coercet, ne iterum committātur. Pu-
 nit siquidem excessus, & refrænāt audaciā.
 Iustitia verò per discretionē scientiæ diri-
 git & informat. Informat ad virtutē, dirigit
 ad salutē. Pater itaque rex est, & filius rex
 est. Pater rex ab æterno, filius nihilominus
 secundum diuinitatē rex ab æterno. Vnius
 eiusdēque regni non duo reges, sed vnus
 rex. Christus autem secundum humanita-
 tem rex factus est ex tempore, & Ecclesia
 eiusdem regni regina constituta est cum
 ipso. Astitit, inquit, regina à dextris tuis.
 Christus ad dexteram Dei patris, in potio-
 ribus scilicet bonis gloriæ eius sedere dici-
 tur, propter requiem consummatæ gloriæ
 quam accepit. Ecclesia à dextris Christi
 stare dicitur, non sedere, quia semper est in
 procinctu cōstituta. Astitit regina à dextris
 tuis. In hoc verbo videtur mihi Propheta
 triplicem statum Ecclesiæ prospexisse.
 Videtur mihi primo eam considerare stan-
 tem ad dextrā crucifixi, vbi sibi profluen-
 tia in salutem, de latere eius sacramenta
 suscipit & obseruat. Erāt, inquit, iuxta cru-
 cem Iesu mater eius & soror matris eius

Mar
 bat &
 Stab
 gē pr
 & C
 rē fil
 tēp
 sist
 rus
 &
 aq
 fa
 tur
 ba
 cro
 Sa
 tias
 dun
 egre
 dex
 uen
 ra, s
 den
 quor
 niam
 aqua
 salute

Maria Cleophe, & Maria Magdalene. Stabat & discipulus quem diligebat Iesus. Stabat Petrus, & alij fortasse fideles à longè prosequentes, vt viderent finem. Stabat & Centurio, manifestè protestans quia verè filius Dei erat iste. In ea paucitate tunc tēporis tota ferè vniuersitas Ecclesiæ consistebat. Porro vnus ex militibus lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua : sanguis scilicet redemptionis, & aqua regenerationis. In his duobus omnium sacramentorum virtus & efficacia creditur emanasse. In fide etenim passionis, & baptismatis ablutione saluamur. Qui enim crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit. Sanguis enim Christi emundat conscientias nostras ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuēti. Sed & aqua quæ visa est egredi de templo corporis Christi, à latere dextro, saluauit omnes ad quoscūque peruenit. Tres igitur testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Spiritus siquidem testimonium perhibet de Christo, quoniam Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est veritas. Nobis autem aqua & sanguis reddunt testimonium ad salutem. . . Secundus autem status Eccle-

ARNVLPHI EPISCOPI

fiæ est à tempore resurrectionis Christi vsque ad sæculi cōsummationem, quo tempore scilicet ipsa peregrinatur in terris, atque interim bona ista temporalia sobriè sibi in vsus honestæ necessitatis assumit. Tota tamen spiritualiter in agnitione sacramentorum, in virtutum executione, in cælestium contemplatione consistit, atque ideo quodammodo stare videtur etiam in præsentì, quoniam spiritualia sunt hæc, & de beneficio ei diuinæ bonitatis indulta, vt ei de perceptione præsentium munerū firma sit expectatio futurorum. Porro tertius Ecclesiæ status consummatis omnibus complebitur in futuro, quando scilicet dextra ipsius amplexabitur eam, & æternæ beatitudinis plenitudo cōfouebit. Astitit, inquit, regina à dextris tuis. In hoc verbo regnorū pluralitatē Christo & Ecclesiæ nolumus assignare, quia vnū & simplex regnum est, quod patri & filio secundum diuinitatem firmat deitatis æternitas, & quod filio virginis & Ecclesiæ gratia cōmunicauit ex tempore. Nulla ergo inuidia est, Ecclesiam reginam, & cælorum etiam reginam appellari, cū Psalmista filios eius Deos & Dei filios confidenter

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 77

appellet. Ego, inquit, dixi, Dij estis, & filij
 Excelli omnes. Ita, domini & patres mei, si-
 cut diximus, multitudine nominum mul-
 tudo charitatis exprimitur, & ipsorum di-
 uersitate sacramentorum quoque diuersi-
 tas assignatur. Hanc igitur tam præclaram,
 tam acceptabilem sibi electus electam, di-
 lectus dilectam, sponsus sponsam, rex regi-
 nam, Christus Ecclesiam fidei vestræ cre-
 didit, prudentiæ commendauit, vt scilicet
 ad curam & custodiam eius, cum timore
 nominis eius, omnem diligētiam, omnem
 sollicitudinem impendatis, quatenus om-
 ne opus eius studio vestro, quantum vobis
 possibile fuerit, dirigatur in bonum, & ipsa
 integra & illæsa sub vestra defensione, &
 Christi protectione consistat. Ad hoc si-
 quidem fides & prudētia procuratoris in-
 quiritur, vt per fidem sua domino seruetur
 vtilitas, per prudentiam ingruentes à fa-
 milia molestiæ depellantur, fundatum est
 vestro tempore non soluetur. Solui autem
 necesse est, si inexperto regulam regula
 conseruanda mandatur, si imperito agri-
 colæ credatur noua plantatio, si denique
 cuiquam alicuius rei magisterium creda-
 tur, cuius ille non attingit disciplinam. Per-

ARNVLPHI EPISCOPI

nicioſe ſiquidem vinea propaganda com-
mittitur ei, cuius eſt ſtudioſum potius extir-
pare. Vnde etiam ſi eum, de quo agitur,
Girardum aliqua electionis forma defen-
deret, quia pro Eccleſiis libertas electionũ
introduc̃ta eſt, liquet quia quod earum fa-
uore comparatum eſt, hoc ad earum læſio-
nem retorqueri non debet. Retorquebitur
autem, ſi electionis fauor uſque in detri-
mentum principalis cauſæ proceſſerit, ſi
non quis, vel ad quid, ſed qualiter electus
ſit, attendatur: nec finis aut vtilitas operis,
ſed ſola negotij ſeries exquiratur. At verò
quòd hic electio nulla præceſſerit & verũ
eſt, & omnis Eccleſia conteſtatur præter
paucos, quod ad optãdam ſæcularem per-
ſonam amor & deſideriũ ſæcularitatis ad-
duxit. Quorum primus adoleſcens & fra-
ter eſt, ſecũdus ex familiari neophitus, ter-
tius neſcio qua ſanguinis cognatione con-
iunctus, quartus clauſtrali diſciplinæ man-
cipatus à puero, imberbis adhuc, & nihil ſi-
tiens penitus niſi mundum. Quos ille per
furtiuas literas ſtudio fratris, perſuaſioni-
bus & promiſſis illectos ad hoc ſciſma pro-
traxit, ratus ſecurè quidlibet aduerſus pau-
pertatem Eccleſiæ præſumendum. Spera-

bat enim aduersus reliquos omnia posse
 trium aut quatuor huiusmodi testium de-
 positione probari, quoniam negantis factū
 per rerum naturā nulla est probatio, auctori
 autem onus probationis incūbit. Sic opus
 illud primò quidem de ambitione conce-
 ptum est, exinde verò temeraria leuitate
 promotum, vt ad extremum posset periuri-
 riis consummari. Accessit etiam post modū
 propter iniuriam quam passus est ex incō-
 moditate fiducia, ad quam tamen si cum
 inconsulta protraxit ambitio, nec innocē-
 tibus imputandum est, nec in detrimentū
 Ecclesiæ conuertendum. Porro in auctores
 sceleris seueritatis Apostolicæ vindicta
 procedat, personæ verò quæ læsa est, salua
 tamen indemnitate Ecclesiæ, consulatur,
 vt reis pœna, læsis remedium, sua religioni
 iustitia conseruetur. Cæterum de eo quod
 factum est, innocentiam suam multis Co-
 mes excusat, aded vt auctores ipsos, licet
 ipsius se putauerint gratiā promereri, Ec-
 clesiastico permiserit arbitrio puniendos.
 Neve aduersus libertatem Ecclesiæ labo-
 rare credatur, vniuersam Ecclesiæ disposi-
 tionem Archiepiscopi nostróque scilicet
 Episcoporū consilio relaxauit. Ecce domi-

ARNVLPHI EPISCOPI

ne in volūtate tua vniuersa sunt posita, nec est qui possit tuæ resistere voluntati, esto officij tui sedulus executor, ne personarum vel causæ merita confundantur: vt reos scilicet castigatio digna coërceat, læsos pia miseratio consoletur, regularis autem conuentus accipiat patrem regulari institutione formatū, ne statuæ aureæ caput æneum tuo, quod absit, opificio dicatur affixum, & vbi ex priuilegio prædecessorum tuorum Archidiaconos sæculares esse nō licet, sententia tua creet Episcopum sæcularem. Valeat in Christo sanctitas vestra.

*Ad Ricardum de Alm. Præcent.
Lincolienß.*

Icet pro latore præsentium A. vestræ præsens supplicauerim charitati, preces tamen censui literis prosequendas, vt quātitatem desiderij mei tam viuæ vocis alloquiū, quā literarum instantia declararet. Sperat hic impetratis à me literis, à vobis impetrasse quod postulat, quia quasi certus est preces meas apud dilectionē vestram optato nullatenus frustrandas effectu. Cūque solus

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 79

charitatis affectus omnem possit inter nos
formasse fiduciam, accedit tamen quòd
utilitatis vestræ detrimenta non quæro,
quamuis gratia mea vestro iudicio quæli-
bet plurimo prouentu dispendia recom-
penser. Facietis itaque cū hilaritate quod
petitur, vt ipsa facilitate meriti quantitas
augeatur, quia sæpius officij liberalis exhi-
bitio creat vel firmat amicitia veritatem.
Licet enim ipsa in sua simpliciter puritate
consistat, tamen extrinseca frequenter ac-
cessione distrahitur, adeò vt iniuriis irrita-
ta deficiat, & quasi delinita beneficiis con-
ualescat. Porro ipsa beneficiis odia con-
quiescunt, & mirabili mutatione in con-
trarios vertuntur affectus. Siquidem ne-
cesse est diligas quem odisti, si cum ad me-
liorem affectum à pristina malitia transi-
se cognoueris, affectumque tuum aliena
sibi formidabit affectio, vt semper diligen-
tem diligas, & oderis odientem. Oporter
igitur vt sibi inuicem bene vtriusque con-
scientia respōdeat, ideòque vtrò citròque
absconditæ voluntatis argumenta proce-
dant, quia operibus credendum esse ipsa
nos Euangelicæ doctrina veritatis instru-
xit. Semper diligentis animus ad alterius

ARNVLPHI EPISCOPI
est, quàm ad sua vota propensior, & præ-
ueniri desidiâ reputas tota semper festi-
nat diligentia præuenire.

Ad Abbatem Cist. & fratres eius.

Confectus senio & aliquarum
ægritudinum grauatus acces-
su, ad Medicinæ salutare re-
medium confugere, & con-
fracta laboribus mēbra necessaria requie
subleuare constitui. Siquidem in perni-
ciem meam veluti coniurata veniunt de-
bilis, infirmitas, & senectus, mihique tot
incommodorum instantia fiduciam vitæ
longioris abruptit. Accedit extrinsecus
negotiorum quibus distrahor importuna
vexatio, quæ miserabiliter anhelantem,
vel ad momentum etiam respirare non fi-
nit. Siquidem sæpius ad Regales cum cæ-
teris trahor angarias, eorūque quibus
deesse non possum, frequentibus infestor
iniuriis, media omnia interim tot tantis-
que laboribus sumptibusque constraunt,
vt nec ad tolerantiam corpus sufficiat, nec
ad impendium facultates. Porro si hæc sa-
luti etiam non oblisterent animarum, viro

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 80

tamen bono tolerabilius videretur, si detrimenta præsentium ad prouentum proficerent æternorum. Sed hominum semper procedente malitia, & in deterius diebus singulis excedente, cum bona, tum corpora, tum & animæ simul ruina pariter inuoluuntur, & formidabili plerunque cõsummantur euentu. Quia igitur sapientis est casus huiusmodi sagaci prouidentia præuenire, oportunitas loci mihi fuerat exquirēda, vbi quietem meā nec caularum tumultus infestet, nec incurfus multitudinis interpellat, sed exēplo meliore semper honestatis studia conualecant, & ad veræ virtutis opera omnis possit occasio deferuire. Super quo cum ad multa loca multorum precibus & desideriis inuitarer, quidam locus ordinis vestri qui dicitur mortui-maris inter cuncta complacuit, quia mihi visus est multis commoditatibus opportunus. Siquidem de antiqua familiaritate plurima sumus inuicem charitate coniuncti, mutuamque gratiā vetus notitia alterna operum exhibitione firmavit. Itaque extra terminos, intra quos secundum ordinem vestrum, arctioris abstinentiæ decreta seruantur, domum mihi moderato sumptu

ARNVLPHI EPISCOPI

statui construendam, cuius sobria necessariis vñibus amplitudo sufficiat, mensuram tamen regularis ædificij non excedat. Sanè exclusi erimus, cōmmeatu tamen familiaritatem tam prouidè, quàm clementer indulto, vt à transgressione regularis obseruantia seueritas arceat, & tamen ab Ecclesia sanctisq̃ue fratrum colloquiis misericordia non excludat. Porro per exteriora nullus referuatus ingressus est, quo scilicet inutilis frequentia tollatur occasio, & nihil nisi per communē portam sub oculis & sancti solertia ianitoris accedat. Scio plurimam eos de nostra commoratione concepisse lætitiā, atque eis vtinam inde proueniāt commoda quæ præsumunt, vt scilicet dignus sit expectatione prouentus, & aliquid bonæ opinionis eorum de iudicio nostræ præelectionis accedat. Quia verò locum illum nouimus specialius ad vestram sollicitudinem pertinere, propositum nostrum vobis indicandum duximus, rogātes vt & vestræ charitati complaceat, sanctoque vestrarum precum suffragio muniamur, & auctoritas vestra vota sanctorum fratrum exhilaret, & rescripto quolibet aut mandato confirmet.

Ad

Est in Episcopatu cui, Deo permittente, deseruio, monasteriū quoddam nomine Gristanum, quod aliquādo suauitatis odorem circumquaque diffudit, sed in diebus Abbatis istius merita diu laborauit infamia, sic & præsentēs vidisse constat & remotos audisse. Nec enim infra domesticos parietes contineri scandala potuerunt, quæ procedēte temeritatis audacia, publicis offerebātur aspectib⁹, & per ora publica personabant, quoniam fratres loci illius ab operibus eiusmodi nec timor Dei, nec hominum reuerentia cohibebat. Quorum quantò maior immanitas exiit, tantò latius celeriusque fama discurrente vulgata sunt, maioremque apud omnes contraxit offensam, quòd palam tanta à sanctuario procedere malicia videretur. Siquidē nulla vel modica erat intrinsecus regularis obseruantia disciplinæ, minor extrinsecus exhibitio charitatis, quia nec hospites agnoscere consueuerant, neque quicquam pauperibus impartire, sed ipsas etiam communis mensæ reliquias, ad impēdendum pri-

L

ARNVLPHI EPISCOPI

uatis affectibus dissolutionis impudentia
 reseruabat. Parua sunt hæc, sed ad sangui-
 nem prorupit insania, vt à nulla specie cri-
 minis manus eorum seruarietur immunes.
 Constat eos in clauastro strictis inuicē con-
 currisse cultellis, sicut cicatrices vix obdu-
 ctæ, & recentia quoque vulnera protestan-
 tur. Ac nisi de cultellis eorum pugionem
 prouida sustulisset antiquitas, sæpius vsque
 ad alternas etiam mortes intemperatā de-
 sæuisset. In monasterio ipso immerfam
 aquæ frigidiori mulierem vis algoris ex-
 tinxit. Vt enim miracula facere crederen-
 tur, & quibuslibet commētis sæcularium
 personarum frequentes inuitarēt accessus,
 sanitatis remedia promittebāt ei qui se in-
 cantatæ ab eis, nescio quibus carminibus,
 aquæ septies sustineret immergi. Ægra ita-
 que mulier aquæ glaciali frequēter immer-
 sa inter manus cōprimētū monachorū cō-
 gelata decessit, dū vim algoris egritudo nō
 sustinet, & profana religio naturam potiùs
 irritat ad perniciem, quàm Dei misericor-
 diam ad salutē. Ministrum coquinæ cū
 debitū pronus exequeretur officium qui-
 dam è monachis interfecit, quia dicebatur
 aliquando de nimia illius circa vxorem

suam frequentia murmurasse. Cervicem itaque ipsius adacto totis viribus pistillo grandiore confregit, & innoxio sanguine pulmenta, quæ tam ipsi, quàm cæteris fratribus parabantur, aspersit. Super quibus cùm ego sæpius Abbatem charitate debita commonerem, nec enim seuerius cogere permittebar, dissimulandum potius, quàm distinctione monastica censuit occurrendum. Dedit itaque dissimulatio remissa fiduciam, quia sibi nihil non licere credebāt, quos nec ratio propria, nec aliena correptio refrænabat. Porro nulla Abbati disciplinæ restabat auctoritas, quia etiam à reprobis eorum disciplina cõtemnitur, in quibus bene compositæ mentis opera non videntur. Augebat audaciam quòd eis in clauistro necessaria non dabantur, sed ad recompensationem subtractæ necessitatis liberior eis euagandi licentia laxabatur. Solent enim huiusmodi personæ patientius inopiam portare quàm regulam, & à Prælatiis suis peccandi libertatem quamlibet egestate mercantur. Ad hæc, ut nulla eis effluendi deesset occasio, Abbas sæpius quasi ad disponenda bona monasterij nauigabat in Angliam, vbi sine

ARNVLPHI EPISCOPI

conforte degens & iudice, gulæ & lateri
sicut dicebatur indulgens, parum aliquid
præter vagos discursus, & lites superuacuas
exercebat. Vbi nouissimè per continuum
ferè biénium demoratus, Episcopalis edi-
cti necessitate reductus est, statúmque mo-
nasterij deterioreni satis quàm reliquerat
reuersus inuenit. Cúmque statim cœpisset
monachorum cōtentionibus infestari, fe-
stinantem redire prohibui, nisi ordinato
monasterio prius mihi personas idoneas
quæ curam gererent vicariæ sollicitudinis
assignasset. Ipse verò Episcopali, qua ei
præmineo, auctoritate neglecta, & debito
obedientiæ, de cuius exhibitione vinculo
iuratae professionis tenetur astrictus, sine
conscientia mea reuersus est, nemine do-
mi relicto qui sciret vel curam ordinis ge-
rere, vel temporalia dispensare. Quod sta-
tim miserabiliter ipse rerū declarauit euē-
tus, quia is quem Procuratorem relinqui-
rat, ebrius in Refectorio super cœnā duos
de fratribus cultello percussit, atque ab eis
incontinenti perterica, quam casus obtulit,
interfectus. Quo facto veterū criminum
renouata memoria, ab omnibus omnia
quasi sub vnum reducebantur aspectum,

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 83

omnesque publicæ existimationis & famæ iudicio condemnati sunt, quia nullus erat quem nocentem non fecisset operatio vel consensus. Itaque eiiciendos omnes plerique dixerunt, & personas noui ordinis penitus inducendas, vt & in istos vindicaret eiectio, & ordinis obseruantiam nouorum institutio restauraret. Porro ego eiectis interfectores, quia sic tam ratio, quàm metus potentiaë sæcularis exegit, ad momentum quæ mihi visa sunt disponenda disposui, nec enim quicquam perpetuum constitui poterat, cum de nullo eorum satis bene vel fama vel conscientia responderet. Feci tamen quod potui, donec fortiore consilio possit omnis plantatio, quam pater celestis non plantauit, auelli. Vestris hoc reseruatur manibus, vestris erit viribus adimplendum, quia ei quod radices altius egit manus non præualent imbecilles. Super quo si ad communia totius ferè regionis vota respicitis, ij quos ad perpetuam dissolutionem par conuictus, alternique consensu gratia fœderauit, segregandi sunt, & sigillatim per regularia monasteria dispergendi, vt occasionem peccandi, quam de prauæ familiaritatis consortio quæsc-

L iij

ARNVLPHI EPISCOPI

runt, apud ignotos de diuisione & diuersitate conuersationis amittant. Commune votum est, ipsique etiam Principi complaceret, in regulares Canonicos monasteriū transformari, vt ipsa species ordinis innouata, plenius omnem possit tollere vetustatem, & cætera exempli seueritate monasteria terreantur. Sunt enim aliqua, quorum in tantam dissolutio prorupit audaciam, vt confusionem suam deprehensa etiam non agnoscat iniquitas, sed induratis frōtibus semper obstinatio conualescit. Sic autem locus ille in statum dignioris ordinis exurgeret, & vbiq; semper quasi præsens esse Apostolica seueritas crederetur. Præterea prouinciam nostram frequentibus monasteriis, ipsisque nobilibus certum est abundare, Canonicas regulares paucas habet, ipsasque pauperrimas, adeo vt ad quærendum ordinē illum plerunque nostrates oporteat ad regiones extraneas demigrare. Bonum itaque plerisque videretur, si paucitas monachorum dissoluta in multitudinem regularium excresceret clericorum, & collocatis utiliter eis qui ab institutione materna descuiisse noscuntur, cæteri materno possent gremio contineri, ne

tanquam ablactati ad ignotarum matrum
feueriores depellatur amplexus. Siquidem
hoc facto in nocentes utilis vindicta pro-
cedet, quæ sublata corporibus peccandi li-
centia, totum ad salutem conferet anima-
rum, & ad consecranda nouellæ planta-
tionis auspicia proniora fauoris publici vo-
ta concurrent.

Ad Ricardum Piëtan. Archid.

Vòd dilectio vestra propitiam
senectutis meæ sollicitudinē
gerat, multis claret indiciis,
eoque maximè quòd vtilia
debilitati meæ tantò tamque liberali stu-
dio subsidia prouidetis. Siquidem ad va-
rios labores frequēs me trahit occasio, nec
fidem excusationi malitia temporis adhi-
bet, sed quod infirmitatis est desidiā re-
putat, aut figmentum; adeò vt sæpius in
potentiam ipsam cogatur expugnare ne-
cessitas, miserisque conatibus sepultæ vir-
tutis instaurare defectum. Perniciosum au-
tem est valetudinem infestare laboribus:
ne fortè vexatio vim doloris augeat, &
nouum aliquod ægrotudo de concussionis

Liij

ARNVLPHI EPISCOPI

iniuria contrahat incrementum. Inuenit igitur gratia vestra subsidium senectuti, laborique remedium, quo tam debile corpus vegetari debeat, quàm vexationum instantia temperari. Siquidem duos equos à vobis exactiore diligentia perquisitos accepi, quos ipsa statim pulchritudo primo commendauit aspectu, post modum omni vitio mundos inspectio diligentior approbavit. Feruntur planè, neque sessorem qualibet inæqualitate concutiunt, nec celeritatem retardat æqualitas, neque pes aliquo vnquam cespite retusus offendit. Non est opus eos fræno cohibere, vel vrgere calcariibus; quia tanta facilitate cuiuslibet mancipantur obsequio, vt omnem sessoris explorasse videantur affectum. Denique tanta progressus eorum suauitate procedit, vt qui insidet non incedere, sed labi; nec se tam equo vehi, quàm quasi naucula quadam subuehi veriùs arbitretur. Porro varietas ipsa ad augmentum quoque voluptatis accedit, quia tædium identitatis nouitate distinguitur, nec eidem fellæ semper inhærere necesse est, sed modò huic, modò alteri quantum libuerit insidere. Videntur mihi virtutem pristinam, patientiam

prist
sus ta
quac
fenti
imm
sed
cla
sol
du

in
mu
ad
in
pi
ref
nu
per
dus
tion

pristinam reddidisse, iuniorumque discursus tanta leuitate cōsector, vt membra nequaquam contineri, sed potius suauis motu sentiam vegetari. Reddidistis me mihi, immò eis qui meo quondam fruebantur, sed modò fungebantur obsequio, & de claustris domesticis clemēter educum ad solita publicæ congratulationis gaudia reduxistis,

Ad Laurentium Wesmonast.

Abbatem.

Rogato Simone nostro gratias vestræ refero charitati, quia ipsum innatæ vobis bonitatis oculo respexistis, ipsique beneficium non temporale, sed in longiora duraturum tempora prouida munificētia pręstitistis. Magnum est quod ad horam subuenit indigenti, maius quod in dies annosque renascitur, quod vt sæpius conferat frequenti reuolutione denuo reformatur. Sanè beneficium hoc non minuitur tempore, sed augetur, prouētusque perseverantiam rediuiuæ conseruat industria largitatis. Multa simplicem donationem commoda prosequuntur, totiesque

78 ARNVLPHI EPISCOPI

donatū iri videbitur, quoties noui redeun-
tium fructuum manipuli cōgerentur. Ma-
ius etiā est ius aliquod donasse quā cor-
pus, quoniam iura frequenti perceptione
subnixa sunt, simplici verò traditione cu-
iuslibet corporis donatio consummatur.
Ius dedistis, ne citiūs munificentiae vestrae
gratia praeiret, vt sicut apud vos virtutis
non tepescit affectio, ita prorogata in per-
petuum liberalitatis vestrae beneficia con-
ualerent. Præterea liberalitati prudentia
discretionis accessit, quoniam ei dedistis,
cuius vobis honestas, cuius industria, cu-
ius sedulitas officiosa cōplacuit. Nec igno-
tæ personæ, nec inutili contulistis, si ei cu-
ius merita præcesserant & sequentur, qui
vobis animo & corpore ad cumulum gra-
tiarum referat actiones, vt iure debeatis de
exteriori fructu & conscientiae testimonio
gloriarī. Ego tamen impensum quod fe-
cistis reputo mihi potius, quia quod prius
differebatur, ad prima statim intercessio-
nis meae verba cōcessum est, vt meam spe-
cialiter ex eo videremini gratiam affectas-
se. Sanè maior extitit in exhibendo dona-
toris hilaritas, quā in accipiendo deside-
rium postulantis. Pulchrum sanè & præ-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 86
dicandum beneficium, nulla suspēsum di-
latione, nullis redemptum precibus, nullis
meritis cōparatum. Nihil in eo fuit quod
beneficij minueret maiestatem. Præueni-
stis me qui omnes occasiones venari de-
creueram, vt vos impenso quolibet libera-
liter officio præuenirem. Igitur me debi-
torem me magnificētia vestra constituit,
vt ex hoc nunc soluere debeam, non dona-
re: quia quod bene merenti rependitur, il-
lustrari donationis nomine non meretur.

*Ad Iohan. & Will. Cardinal. pro Rogo
Eboracen. Archiepiscopo.*

Va fide, quo studio, quo affe-
ctu, circa initia tempestatis
istius ad vnitatem Ecclesiæ, &
honorem Romani Pontificis
dominus Eboracensis inten-
derit, vestra qui ex magna parte vidistis &
audistis, prudentia non ignorat. Meruit ex-
cedentem gratiam excedens strenui pro-
pugnatoris audacia, sibi que inuicem fre-
quētibus officiis tam operum magnificen-
tia quàm rerū munificentia cōcurrerunt.
Præsumebat non defuturam gratiam per-

ARNVLPHI EPISCOPI

seuerantiæ meritō, sed iam pristina perseuerantibus meritis gratia refulget, verū in pœnam quoque conuersa est ipsorū expectatio præmiorum. Perseuerat semper, & aliis tepescētibus ipsius deuotio non tepescit, quia videt totam nondum conquiesuisse malitiam, & ab his quorum fides inuictissima credebatur, profana cōsilia percussis etiam foederibus agitari. Vtinam ad notitiam Romani Pontificis & vestram, relatione veridica perueniret, quātum nouiter apud Principē nostrum, Regem loquor Anglorum, Catholici sacerdotis industria sancta profecit, cū eum scilicet ad scisma maximi quoque Principum inuitarent, ipsūque merus seueritatis Apostolicæ perterreret. Siquidem virtus eius præcipuē nobis nimirum & aliis annitentibus, cū in fide & obedientia Ecclesiæ confirmauit, seque Romano Pontifici pariturum super eo casu quem audistis, quātum dictauerit ratio, vel laxauerit misericordia, coram multis Ecclesiasticis secularibusque personis publicē in manu Rothomagensis Archiepiscopi fide corporaliter interueniente firmavit. Porro ipse ad visitādam Romanam Ecclesiam plurimo

iamdudum desiderio tractus est, vt ope & consilio vestro motum maiestatis Apostolicæ, si quem aduersus eum de falsa suggestionem contraxit, reuocaret in gratiam, ipsique & vobis in omnibus sinceritatem conscientia suæ certissimis indiciis approbaret. Accingebatur iam, cùm à Rege ipso & nūtiis eius qui nouiter à vobis reuersi sunt terribile percepit indicium, Imperatorē scilicet ipsum singulariter excepisse, cùm aliis, interuentu Regis, securitatem transitus indulgeret, quia scilicet præsumperat in personā eius anathematis intorquere sententiam, & nomen eius in omnibus quos frequenter celebrauerat cōuentibus Ecclesiasticis infamare. Prouidete itaque amico vestro, nec illum ad partes illas aliqua necessitatis instantia trahi, neque caput eius tot tantisque periculis permittatis exponi. Ad hæc, bonum est Ecclesiæ Dei viros fideles iuxta infideles aliquando commorari, vt ipsorum virtute & prudentia malitia reprimi possit, & inconstantia contineri. Profectò apud nos præualuisse credebatur iniquitas, nisi sacerdotum industria restitisset, per quos repressa viriliter intemperantia requieuit: & ad vni-

ARNVLPHI EPISCOPI

tatem quos velut in fugam terror Ecclesiasticae potestatis impulerat, sunt reuersi. Nondum tamen nauim nostram portum perfectae securitatis credimus obtinere, quin adhuc & anchora possit de percepta statione cōuelli, & nauis ipsa rursus ad procellas pristinas flatu malitiae reuocari. Vtilius ergo fore credimus eos qui providere possunt non amoueri, sed ad solertem vigilas adhibere custodiam, vt quoslibet euentus prudenter & instanter obseruent, & momentaneam hominum fidem necessaria stabilitate confirmet. Ad quod virum de quo scribimus multis experimentis nouimus efficacem, eique ad referendas vobis gratiarum actiones maiorē deuotio, quā vexatio tribuat intellectum.

*Ad Dominum Papam Alexand. pro
Ioscelo. Salesbiriensi Episcopo.*

PRo venerabili patre nostro, & amico charissimo Io. Salesbiriensi Episcopo, maiestati vestrae preces affectuosas offerimus, & benignitati deuotas gratiarum exsoluimus actiones. Pepercit ei misericordia vestra,

parcendūque impotentiae eius ratio
 postulabat, quia grauitate corporis, æta-
 tis prouectu, debilitate plurima circum-
 uentus, quantum æstimare possumus ad
 uestram non posset præsentiam perueni-
 re. Super eo autem pro quo grauio-
 rem ei vobis placuit irrogare sententiam,
 quantum de intimo cōscientiae eius, quan-
 tum de opinione & attestazione publica,
 quantum de propria existimatione præsu-
 mimus, quod ad factum illud lamentabile
 pertinet, omnino credimus innocentem:
 quia nec honestas hominis, nec liberalis
 animi nota mansuetudo, nec adeò tot in-
 formata temporibus, tot experimentis al-
 tius erudita prouidi senis prudentia descui-
 uisset. Porro voluntas illa ab his à quibus
 opus illud tam malitiosè commissum est,
 omni studio seruabatur abscondita, ne cu-
 iusquam præscientia concepti maleficii
 præpediret effectum. Quis verò qui eius-
 modi malitiae concepisset affectum perso-
 nae cuiquam, præsertim Ecclesiasticæ re-
 uelaret, cū non in vnus tantū caput
 stringi gladius, sed in ceruicem totius Ec-
 clesiae videretur. Vidimus nos virum istum
 pro quo scribimus, in initio tempestatis in-

ARNVLPHI EPISCOPI

ter Coëpiscopos scopo illi studiosius ad-
hærentem, multasque iniurias pro liberta-
te Ecclesiæ & ipsius gratia pertulisse. Quæ
sanè ei apud eum perseuerauit gratia, do-
nec Ragialdus Archidiaconus, qui huic ea
quam scitis etiam sanguinis affectione de-
uinctus est, regalibus mâcipatus obsequiis,
regalia coëpit ad vos mandata deferre, quæ
utilitatibus Archiepiscopi credebantur in
aliquibus obuiare. Decretum est igitur pa-
trem punire pro filio, vt cum ab obsequiis
illis paterni compassio doloris auerteret,
vel in vtrunque grauior animaduersio vin-
dicaret. Vtinam ille zeli feruorem tempe-
rasset ad tempus, quia in causa Ecclesiæ
quam susceperat solerti mansuetudine vti-
lius proficere potuit, si pacificus esset in-
gressus eius, si suas vindicare distulisset of-
fensas, neque repentinis infestationibus iocunda
nouæ coronæ gaudia demigrasset. Sanè de eo quod de corona factū est, Epi-
scopi neque tunc, nec adhuc se credunt in
aliquo deliquisse, quia sicut aiunt litera-
rum vestrarum præcessit auctoritas, & eos
ad hoc ipsum multis exemplis antiquitas
informabat. Si tamen in hoc eos aliqua in
parte deliquisse constaret, delicti tamen
quantitas

L
quan
diam
affig
huius
ta pro
cam
duc
pus
pat
sit
ve
dib
mo
re. I
pul
rate
lica

Ad e

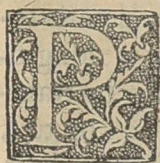

statio
nis in

quantitas bonitatis Apostolicæ misericordiam non excedit, & de reliquo secundum assignatum à sanctitate vestra modum, de huius innocentia diligentia vestrae remota prorsus ambiguitate constabit. Supplicamus igitur precésque iam cum fiducia ducimus offerendas, quia ex hoc nunc tempus est miserendi, & post diutina flagella paternæ pietatis visceribus abundare. Absit enim à benignitate vestra ut personam venerabilem, tot acceptam bonis, tot laudibus illustratam, nouissima senectutis suæ mœrore faciat & amaritudine cōsummare. Profectò preces nulla nos audacia compulisset offerre, nisi secundum rerum veritatem, & personæ meritum ipsum Apostolica dignum misericordia crederemus.

Ad eundem pro Gill. Londoniens. Episcopo.

Personam domini Lōdoniensis apud excellētiā vestram diligentius commendare superuacuum duxi, quia quod publicè notum est, nec accusatione solemni, nec multa commēdationis instātia certum est indigere. Siquidem

M

ARNVLPHI EPISCOPI

plenitudo virtutis eius & scientiæ tot apud nos enituit argumentis, tot subnixæ suffragiis, tot vtilitatib' approbata est, vt quod in multos dignatio diuina distribuit, hoc in ipsum maioris affluentiæ gratia cumularit. Tractus est tamen iam diu homo sanctus in causam, & sermonibus odij circumdatus, & expugnatus est gratis, & inuidiæ quæstionibus infestatus. Tractus est, inquã, homo sanctus in causam; si tamẽ causa dicenda est, vbi nullam potuit contradictio facere quæstionem, vbi nullum litigium, nulla iudicarij ordinis forma processit: vbi sine reo & teste idem actor & iudex solitariam formauit de singulari voluntate sententiam. Felicem se iste & omni donatum beatitudine iudicaret, si ei iudex suus auditorij communis aream impertisset, si citatus venire, si conuentus respondere, si denique dubium experiri potuisset sententiæ fatalis euentum. Sed in ipsum de alio regno, de transmarinis partibus, de longinquo scilicet velut in occultis sagitta transmissa est, & hostis dum præuideri metuit, gladium protinus capiti nescientis illisit. Solent patres filiorum delictis virgam prius adhibere quàm baculũ, & si correctio mo-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 90

derata non proficit, seueriora post modum
flagella consumunt. Vtilius fuerat peper-
cisse personæ, in quam se nouerat totam
scandalizare prouinciam, quia ad bonum
pacis non tam pœna vnius, quàm multo-
rum gratia profuisset. Viderur de motu
animi magis quàm de charitate processis-
se quod factum est, quia totam se protinus
ad pœnam irrogandam potentia præsi-
dentis effudit, nihil reseruans in posterum,
in quo vel dispensare prudentia posset, vel
misericordia subuenire. Fuerat fortassis
primùm ab Episcopali suspendendus offi-
cio, ab altaris ministerio prohibendus, à
liminibus sequestrandus Ecclesiæ, vt con-
tumax nouissimè gladio feriretur: nec ad
perniciem fratris libentius cucurrisse, sed
cogi videretur inuitus. Neque enim salu-
tem hominis velle credendus est, qui festi-
nat ad sanguinem, sed delinquentes Ec-
clesiastica etiam censura præmunit, vt sci-
licet liberentur dilecti, quos preciosi san-
guinis redemit effusio, & fugiant à facie
arcus, vt in cōtumaces tantùm spicula su-
perbè prouocata descendant. Quòd si etiā
certum sit transitum litteris & legatis ad
eum peruium nō fuisse, sed omnem viam

M ij

ARNVLPHI EPISCOPI

legitimis edictis sæcularis potentie terro-
re præclusam, delictum alienum innocen-
tie istius præiudicare non debuit, nec ipsi
de iure potuit pœna quam non merebatur
infligi. Veruntamen est delusa potestatis
astutia sagacitate perferentium aliquas ad
ipsum literas, & mandata venisse, quibus
tota diligentia paruit, omnibus scilicet vel
denuntiatis publicè, vel effectui debito
mâcipatis. Porro si in tanto discrimine re-
rum consulenda videretur præsentis au-
thoritas, nuntiis huius ad eum omnis ne-
gabatur accessus, nullumque paternæ cha-
ritatis extabat indicium, ubi ei consilij gra-
tia simul & remedij copia tollebatur. Ad
hæc nobis qui rerum veritatem ex magna
parte tam experimēto, quàm fideli de pro-
ximo relatione cognouimus, licet apud
maiestatem vestram de pura testimo-
nium conscientia perhibere, virum inter
minas alterius potestatis & alterius insidias
constitutum, quatenus ad eum peruenire
potuit, Ecclesiasticis semper præceptioni-
bus obedisse, nec ab initio discordiæ cau-
sam, vel postea fomētum aliquod audaciæ
præstitisse. Ille verò, sicut dictum est, non
obseruata causa, vel ordine virum, cuius

laus est in Ecclesia, ad scandalum omnium bonorum in facie cōfudit Ecclesiæ, & animam sanctam amaritudine simul & mœrore compleuit. Benedictus autem Deus, qui aduersus huiusmodi sanctam Romanā Ecclesiam nobis ad solemne refugium, & remedium salutare constituit, vt eius scilicet præfulatu reducatur ad formam, quod cuiuslibet insolentia vel imperitia denigravit ad culpam. Siquidem quod actum fuerat vestræ nimirum discretionis auctoritate correctū est, accepto scilicet ab isto iuramento, quod in tempore vobis complacito, super his de quibus agebatur, mādatis Apostolicis obediret. Stabat ergo vir innocens sub vestri securus expectatione mandati, sed posterior emissā est seuerior quidem priore sententia, nullōque mandato, nullōque præmisso cuiuslibet vocationis aut conuentionis alloquio, in idem vinculum, immò fortius literis maiestatis vestræ retrusus est, eique remedium mansuetudinis vestræ in quo respirare cœperat est ablatum. Mirati sunt qui audierunt tantum aduersus innocentiam personæ, tantum aduersus ordinem iurisprudentiæ vestræ subripi potuisse, cū ipsum à reli-

ARNVLPHI EPISCOPI

gione iuramēti nullatenus descuiſſe conſtaret, nec ipſum poſt modum in aliquo iudicialis experientia condemnaffet. Certum eſt, & omnibus regni illius incolis manifeſtum, hominem ſanctum in his quæ malè acta ſunt nihil voluntate, nihil conſilio, nihil ope deliquiſſe; eique generale teſtimonium de pura omnium conſcientia perhibetur, ipſum Eccleſiaſticis ſemper præceptionibus fideliter obediffi. Sanè verum eſt tam ipſum quàm alios incumbentiſſe potentię vehementiam rimuiſſe, maiorisſque periculi neceſſitate compulſos diſſimulaſſe plerunque, & ſæpius exhibuiſſe modeſtiam quàm rigorem, & tanquam ſeductores motum poteſtatis conſultis aliquando blandiciis deliniffi, vt eis veritatem iuſtitie, quatenus id fieri poterat, puritas conſcientie reſeruaret. Profectò in articulo diei illius vidimus ſtatum Eccleſie partium noſtrarum ſub tanto discrimine conſtitutum, vt ſciſſuræ quantitatem nulla potentia, nullæ diuitiæ, nulla poſſet ad plenum diligentia reſarcire: nec exſors tanti mali ipſa etiam Romana Eccleſia præteriſſet, niſi incendium quod excreſcebat Pontificalis

temperantia restinxisset. Super quo quantas possumus de intimo cordium sanctæ providentiæ vestræ gratiarum referimus actiones, quod paterna nobis clementia pepercistis, & malum à nobis longanimitas patientia studuistis auertere, quod nostris credebatur proculdubio cervicibus imminere. Inde est quod post multos metus laboresque diutinos, & naufragium imminens, portus nobis securitatis & tranquillitatis incipit apparere, certaque spe per merita vestra lætos exitus, & iocundos præstolamur euentus. Porro licet personam pro qua scribimus facile sit in omnibus excusari, testimonia tamen & preces venerabilium personarum benignitati vestræ credidit offerendas, quæ nulla unquam audacia vestram attentarent in aliquo fallere sanctitatem. Quod si ad omnimodam fidei firmitatem ulterius procedendum crediderit vestra discretio, paratus est coram legatis vestris aut personis quib⁹ hoc vobis delegare placuerit, omnē à se culpam manifesta veritate depellere, & si res altius discussæ fuerint, inuenietur in plerisque laudem quoque plurimam saga-

M iij

ARNVLPHI EPISCOPI

ei solertia meruisse. Affectabat omni desiderio ad vestram venire præsentiam, idque iam secundo an posset expertus est, sed progressum aliquatenus ætas prouectior, personæ grauitas, difficultas itineris, & senectuti semper cognata debilitas reducerunt. Ad hæc non solum nostra pro eo, sed totius regni, immò etiam regnorum desideria, pietatis vestræ genibus aduoluntur, vt secundum datum vobis à Deo spiritum, iustitiam eius conseruetis illam, aut si quid etiam imperfectionis est, oculi vestri videant æquitatem, quia nihil de indulgentiæ beneficio consequetur, quod non excedentia personæ merita recompensent. Et nos quidem ista ad nullius suggillationem, sed ad huius prouentum scribenda censuimus, quia & huic Apostolica poterit gratia prouidere, & aliis nihilominus de eiusdem discretionis & mansuetudinis copia subuenire.

Ad Egidium Ebroicensem electum.

Benedictus Deus qui ad Episcopale vos vocat officium, & ad onera nostra pariter comportanda conducit. Gaudemus planè vestra ad honorem debitum merita promoueri, sed maiore gaudio cōmouemur, quia sapiētiam vestram ex hoc nunc totam scimus vtilitatibus Ecclesiæ mancipari. Me verò commune gaudium iustum est speciali lætitia celebrare, quia personā meam bonitas vestra speciali semper dilectione complexa est, & ego ad honoris vestri prouentum totis semper desiderii anhelauī. Concurrerant siquidem hinc inde alterna mutuæ charitatis officia, cū alter non magis suis quàm alterius optaret oportunitatib⁹ inseruire. Benè autem nobis in hac parte prouidentia diuina consuluit, quòd cū sapiētiā vestram ad alias partes multorum desideria traherent, ipsa vos nostræ præsertim prouinciæ reseruauit. Iustum sanè est eius vos potissimum obligari muneribus, eius necessitatibus inseruire, quæ vos suis aluit vberibus, suo fouit amplexu, suis honoribus amplia-

ARNVLPHI EPISCOPI

uit. Mihi verò benignius indulgentia diuinæ propitiationis arrisit, quæ me ab amico nec diuersitate professionis abiunxit, nec locorum distantia separauit, sed nos quasi contigua positione coniunctos, ad frequentes cōparauit occurſus, vt ad communicanda profusæ charitatis officia ipsa locorum occasio seruiat, & propinquitate corporum nihilominus propinquitas respondeat animorum. Interim profusis detideriis & deuotis orationibus arbitror insistendum, vt initia consecrationis vestræ diuina benignitas felici secundet auspicio, & ad executionem Episcopalis officij vos exuberantis gratiæ virtute confirmet.

Ad Bald. Nonionens. Episcopum.

Enerūt ad nos sacerdotes quidā de Episcopatu vestro, quos ad fraternitates constituendas, & faciendas collectas ad reedificationem Ecclesiæ nostræ, quia periti & instructi super huiusmodi officio dicebantur, duximus retinendos. Cū autem perlustrato Episcopatu apud nos aliquandiu resedissent, omnes ferè quasi facto ag-

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 94
mine fuga clandestina discesserunt. Me
quidam in summa maiore xxx. lib. suis fi-
deiussorio nomine obligatum creditori-
bus relinquentes, quas ego nimirum om-
nes seruata promissionis meæ veritate per-
solui. Sed & latori præsentium R. sacerdoti
nostro eadem fraude lxx. solidos abstu-
lerunt, cum ipsi nobis tactis sacro-sanctis
Euangelis iuramentum corporale, se fi-
dem bonam nobis seruaturos in tota exe-
cutione negotij, præstitissent. Super quo
charissimam nobis fraternitatem vestram
obnoxius exoramus, non tam sanè recupe-
rationem pecuniæ, quàm vindictam tantæ
fraudis & iniuriæ persequentes, vt nobis
iustitia vestra satisfieri faciat, & tantum cri-
men animaduersione debita corrigatis.

Ad Egidium Ebroicensem Episcopum.

Vper causa quæ inter nos &
Abbatem illum vertitur, dile-
ctionem vestram ad præsens
non oportet esse sollicitâ, quia
vos nec infestum Principi, nec ingratum
Abbati reddere volumus aut debemus.
Apud alium decreuimus experiri, quem

ARNVLPHI EPISCOPI

non tam facilè vel metus abstertere possit, vel fallaces blâdiciâ delinire. Sicut autem ex literis promptum est intueri, nequaquam vos ab executione maior retardat auctoritas, neque necessitatem nisi volenti supplicatio precantis indicit. Quod si de Abbatissa vobis idem constat esse propositum, pro beneficio reputabimus si nos præmunire voluerit, nec ad locum diemque præfixum frustra permiserit vestra gratia fatigari. Porro simpliciter ambulare nō potest qui lubricos tortuosi serpētis explorat anfractus, qui cū se plurimum profecisse crediderit, ad ipsa callidè se sentit initia reuolutum.

Ad dominum Papam Alexandrum.

Causam quæ inter venerabilem fratrem Hug. beati Vincentij Siluaneſem Abbatem & Garnerum sacerdotem super Ecclesia de marinis vertebatur, domino Henrico Siluaneſi Episcopo & nobis Apostolica delegauit auctoritas infra spatium duorum mensium, remota appellatione, ordine iudiciario deciden-

dam. Nos verò vtrique parti infra tempus nobis assignatum, locum, & tempus præfiximus opportunū, & adhibitis nobiscum religiosis & prudentibus personis, scilicet sancti Victoris Parisiensis, & sanctæ Genouefæ, & Augensi, & de Mortuo-mari Abbatibus; Gaufrido quoque Autissiodorensi & R. de Curæio & Ric. tunc Constan. Archi. nunc Abrincensi Episcopo, multisque aliis tota fide & diligentia mandatis Apostolicis studuimus obedire. Abbas igitur qui actoris in ea causaungebatur officio, & possessorium in sacerdotem iudicium intendebat, super quæstione facti multorum testimoniis usus est, actandem septem præelectos testes, V. scilicet sacerdotes regulares Canonicos, & duos alios presbyteros experientiæ nostræ proposuit, quos diligenti examinationi subiectos, in omnium prorsus inuenimus testificatione concordēs. Auditis quoque nihilominus allegationibus sacerdotis ei dicēdi in personas testium quod vellet fecimus potestatem, sed multis propositis, & attēte discussis, nihil inuentum est per quod aliquem eorum repellere posset, vel existimationi alicuius in aliquo derogare. Receptis

ARNVLPHI EPISCOPI

iraque septem prætatorum testium iuramentis, Abbati possessionē Ecclesiæ restituiamus, quia visum est nobis debere de veritate tot taliumque testium assertionem constare. Sacerdos autem nihilominus audientiam Romani Pontificis appellauit, sed quia refugium appellationis de causa Apostolica auctoritate sublatum erat, sicut prudentia vestra nouit, nec ipse de iure appellare potuit, neque nos debuimus exaudire: Dominoque Rothomagensi Archiepiscopo, in cuius diocesi prædicta Ecclesia constituta est, ea qua fungebamur auctoritate mandauimus, ut sicut à nobis iudicatum erat, inuiolabiliter faceret obseruari: & ipse prudenter, prout decuit, adqueuit, sicut ex literis eius promptum est intueri. Verum, quia audiuius sacerdotem niti refricare quod factum est, ad postulationem Abbatis apud celsitudinem vestram veritatis testimonium perhibemus nos, scilicet quale proposuimus ab Apostolica maiestate suscepisse mandatum, & ea ratione quam diximus & ordine terminasse.

Ad eandem.

Nuntios & literas vestras dominus Rex Anglorum tantò maiore lætitia & alacritate suscepit, quantò maiorem eis benignitatis vestræ gratiam promittere videbatur. Vnde petitione vestra de pace Cantuariensis Archiepiscopi & suorum restitutione benignius exaudita, eum ad Archiepiscopatum suum redire, ipsumque cū omni integritate, qua tenebat quando exiuit, recipere, & deinceps in bona pace & securitate possidere, ad honorē siquidem Dei & Ecclesiæ, salua nimirum regni sui pristina dignitate, concessit. Visum nobis est verbū hoc nuntiis vestris, viris sanè prudentibus, placuisse: adeò ut eos qui præsentés erant, statim absoluerint; & ad eos absoluendos qui erant in Anglia, alter eorum, magister scilicet Viuanus ilicò transire, alter citra mare ad executionem condicte pacis consenserint remanere. Post modum reuocato consensu, verbum conseruandæ in futurum Regiæ dignitatis admittere noluerūt, ea quæ disposita fuerant exsequi recusantes; cū Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, religio-

ARNVLPHI EPISCOPI

ſæ perſonæ, optimates regni qui aderant
 pro bono tantæ pacis multis precibus in-
 ſtitiffent, quoniam in obſervatione regiæ
 dignitatis nullatenus videbatur nobis li-
 bertas aut dignitas Eccleſiaſtica prægra-
 uari. Siquidem dignitas Eccleſiaſtica Re-
 giam prouehit, potius quàm adiuuat di-
 gnitatem, & Regalis dignitas Eccleſiaſti-
 cam conſeruare potius conſuevit, quàm
 tollere libertatem. Etenim quaſi quibuſ-
 dam ſibi inuicem complexibus dignitas
 Eccleſiaſtica & Regalis occurrunt, cum
 nec Reges ſalutem ſine Eccleſia, nec Ec-
 cleſia pacem ſine protectione Regia con-
 ſequatur. Genibus itaque pietatis veſtræ
 quanta deuotione poſſumus aduoluti ſup-
 pliciter obnixéque depoſcimus, ne ſa-
 pientia veſtra quaſi literarum apices & cō-
 ceptiones verborum, potius quàm rem
 ipſam duxerit amplectenda, ſed ſecun-
 dum datum à Deo vobis ſpiritum diſcre-
 tionis id agite, ne cauſa vnius in multorum
 & ferè innumerabilium perniciem con-
 uertatur, quia ad bonum pacis quādoque
 magis proficit manſuetudo gratiæ, quàm
 ſeueritas diſciplinæ.

Ad

Vot scādala, quæ detrimen-
ta domui tuæ ex causa absen-
tiarum tuarum prouenerint;
tua fraternitas non ignorat.
Super quo cū rem ad no-
stram certum sit diligētiā pertinere, præ-
cepimus te vagos cohibere discursus, &
debitas super gregem tibi cōmissum vigi-
lias vigilare: nec ad remotas discedere re-
giones, nisi prius disposita domo personas
nobis assignasses idoneas, quæ curā domus
interim gerere possent, eiq; in spiritualibus
& temporalibus vtiliter prouidere. Tu ve-
rò neglecta Episcopalis auctoritate māda-
ti, immò tua & animarum tibi cōmissa-
rum salute postposita, sine nostra cōscien-
tia discessisti, nemine domi relicto: cuius
res aut prouidentia dirigi posset aut dili-
gentia gubernari. Vnde sicut ad tuam cre-
dimus notitiā peruenisse, tot in eodem
loco postmodum probra cōmissa sunt, vt
& regionem nostram scandalizatā esse
constet, & monasterium turpiter infama-
tum. Per præsētia itaque scripta tibi mā-
damus, vt infra vicesimā diē post acce-

N

ARNVLPHI EPISCOPI

ptionem præsentium literarum , remota
omni occasione redeas , nisi aut maris in-
clementia, aut corporali, quob absit, fueris
infirmirate detētus. Alioquin ex ea die ab
officio altaris & introitu omnium Eccle-
siarum, ea qua tibi præminemus, te noue-
ris auctoritate suspensum.

Ad monachos Bernacenses.

Icut electionem vestram in-
dulgentiore gratia præuenire
curauimus, ita factam, quan-
tū in nobis est, approbamus,
& personam electam plurimę
dilectionis brachiis amplexamur. Quòd
autem ad assignandam vobis diem bene-
dictionis nūtiū destinastis, miror admo-
dum quod id quod per Priorem & maio-
rum personarum numerum competētem
fuerat implorandum, personam, ipsam-
que solam & sine literis, nec moribus gra-
uem, nec ætate misistis, qui me benigne sa-
tis & vtiliter ad omnia respondentem su-
perbis non timuit irritare sermonibus, nec
superba ad magnum animi motum auda-
cia prouocare. Stulto itaque secundum

stultitiam suam responso quod oportuit dato, vobis tāquam dilectis in Christo fratribus, per proprium nūtiū & literas duximus respondendum, ne quis vos, quod absit, de benignitate & gratia nostra fallaci malignitate desperare compellat. Sciatis itaque me infra decimum aut duodecimū diem, ad Ecclesiam vestram, volente Domino, rediturum, & tunc Priorem ad nos cum numero fratrum competēte & electa persona venire volumus, vt per eos nobis, sicut ordo Canonicus exigit, repræsentetur electio, & auctoritatis nostræ munimine roboretur. Tunc communicato nimirum vestro nostrorūque consilio, ad benedictionem dies opportunus poterit assignari, & nos si quid obstaculi videbitur apparere, modis omnibus amouere curabimus, & dare suū negotio præeunte semper diuina gratia complementum.

Ad dominum Papam Alexandrum.

Ausam quæ inter Hermerium sacerdotē & Abbatem de Cultura, super diminutione presbyteratus Ecclesiæ de Brussum vertebatur, maiestas

N ij

ARNVLPHI EPISCOPI

vestra paruitati nostrę delegauit ordine iudiciario decidendā. Proposuit itaque Hermerius presbyter presbyteratum prædictę Ecclesię, quę gerebat ab Abbate, per violentiam decurtari, sibi que integritatem eius restitui, sicut antecessores eius possederunt instanter exegit: proposita ad probationem testium multitudine, in quibus necessitas aut ratio postularet. Abbas verò inter antecessorem suū & Geruasium prædecessorem Hermerij super eadem re cōtrouersiam extitisse respondit, causamque à præsentia domini Cenomanensis ad audientiam Turonensis Archiepiscopi per appellationem fuisse translatum, ibique litigium omne compositione amicabili difinitum. Super quo literas domini Archiepiscopi exhibuit, formam transactionis plenius continentes. donationis nomine non mercat. *Videntur multa deesse.*

Ad Henricum Fiscanens. Abbatem.

AMici nostri qui diebus istis Ierosolymam profecti sunt, ex equite me peditem reddiderunt. Et quia indignum est hominem opinionis meę

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 99

per manus humiliū in equitē reformari, in
vestram id duxi gloriam cōferendum, quē
non solūm equestris ordinis dignitas, sed
etiam regij sanguinis excellentia sublima-
uit. Hoc etiam eō studiosius vestris censui
meritis reseruandum, quia eos quibus tri-
buit vestra reddit industria cautiore, cū
ita viris prudētibus amicam parsimoniam
in ipsa largiendi liberalitate seruetis, vt &
amicus semper apud vos possit inuenire
quod placeat, & vobis opportuna nō desit
materia largiendi. Inde est quod vos vtili-
ter & doctrina quæritur & prouētus, vt &
ditiores copia faciat, & prudentia doctio-
res. Sic enim vestra operatur inter vtrun-
que discretio, vt quod virtutis est vtrinque
reducens, quod vitij est separet ac repel-
lat, ne vel sobrietatē tollat effusio, vel par-
citas quandoque manus cōtrahat affluen-
tes. Si tamen in alterutro peccadū est, ma-
lim facilis quàm difficilis, promptior ali-
quando quàm tardior inueniri. Porro in-
ter omnia quæ donātur, equus est id quod
donatorem pluribus occasionibus reddit
obnoxium, quia si quid à laude minus est,
ij quibus datur statim culpæ donatoris at-

N iij

ine in-
Her-
edide
r vio-
tatem
s posse-
a ad pro-
n quibus
bas verò
um pra-
m re cō-
sāmque
s ad u-
opi pa-
ūqueli-
bili dif-
Archi-
ctionis
omine
deesse.
m.
tis Iero-
ex equite
t. Et quia
nis me-

ARNVLPHI EPISCOPI

tribuunt, rei que imperfectionem, licet de inopia quandoque proueniat, imperfectioni voluntatis ascribunt. Si durius ambulat, cōcussionis arguunt donatorem; seque ruinæ destinatos prædicant, si pes vnam fortuitum cespitem retusus offendat. Si durus est, aiunt ipsum de veteri domino traxisse duritiam, qui amicos segenius audire consueuerit, quàm equus calcaribus obedire. Si minus elegantis formæ, si minus habeat venustatis, asserunt rem * formem nō satis dignitati donatoris vel donatarij cōuenire. Interea si quid imprecandum est, non equo, sed auctori potius imprecantur, qui tot scandalis iniuriam magis irrogasse videatur, quàm beneficium contulisse. Palam esse nolle, eum à se quicquam vltius implorari, qui id dederit quod negasse satius fuerat, quàm adiuncto maleficio præstitisse. Certum est etiam quosdam non tantum calumniatores, sed ingratos etiam inueniri, falsa rei donatæ vitia confingentes, vt omni gratiarum debito videantur absolui. Quisquis tamen accipit, ipsa statim susceptione redditur obligatus, & si penes eum res donata

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 100
resederit, alleganti vitia ratio quasi cuius-
dam legitimæ præscriptionis occurrit. Si-
quidem in rebus donatis nec quantò mi-
noris, nec redditoria locum habet, sed
omnem actionem exceptio spontaneæ li-
beralitatis elidit. Quòd si aliena bene me-
rentibus gratia non responderet, merces ta-
men sua virtuti non deerit, quæ potius in-
terioris fructus lucra considerans, satis
habet simpliciter apud se de bono felices
conscientiæ testimonio gloriari. Nec enim
subiecta est externæ dispositionis arbitrio,
sed in sua propriæ puritatis maiestate con-
sistens, ab indignioribus præmia non in-
quirit: ita tamen ut neque ex eis honestè
provenientia respuat, nec pro desiderio
eorum vel usu si qua nouit potiora dimit-
tat. Quòd si quem fructus trahit exterior,
is, sicut ait sapiens ille, non potest nisi si-
milem materiæ sperare sententiam, quo-
niam fortuitis intentus nõ nisi fortuitos ex-
perietur euentus.

N iiij

De natiuitate Domini.

Semper ab æterno nascēs ex tēpore nasci
Sustinet humana conditione Deus:
Virgineūq; vterū virtus sacra patris obumbrat,
Qua verbum fieret conciliante caro.
Conformi soboles patrem matrēque figura
Exprimit, & speciem reddit vtrique suam.
Sic eius species speciem est imitata paternam,
Vt sit eo viso visus & ipse pater.
Virgineóque sibi fabricans de corpore corpus,
Humanam ex homine contrahit effigiem.
Exhibet vna duas species persona, Deusque
Factus homo proprium seruat vtriq; genus:
Seruat enim propriam naturę simplicitatem
Hic in carne Deus, cum Deitate caro.
Non commiscentur, nec enim confusa resoluit
Vel carnem Deitas, vel caro mixta Deum.
Regnat in assumpta Deitatis gloria carne,
Nec maiestatem carnea vela grauant.
Virgineaque fide veterem purgante reatum
Numinis aduentu est sanctificata caro.
Credit & exhibuit mundam deuotio matrem,
Magnificatque Deum, magnificata Deo.
Virginis integritas saluo foecunda pudore
Concipit, atque virum parturit absque viro.
Nec referat partus signati claustra pudoris
Absque viro genitus, editus absque via.
Ergo alterna nouum foedus cōmercia miscent,
Et vetus in pacem vertitur ira nouam.

Humanis siquidem blando diuina fauore
 Occurrunt stabili conciliata fide.
 Seruus adoptatur, redit exul, carcere clausus
 Exit, & eiecto porta negata patet.

Ad Henricum Wintoniens. Episcopum.

Quod per multiplices dispensat gratia
 formas,

Hoc in te totum contulit illa simul:
 Contulit illa simul quicquid virtutis habere
 Humanum corpus, mēnsque moderna potest:
 Non aliud corpus hac dignum mente, nec ista
 Mens alio fuerat corpore digna tegi.
 Sic animus membris animo se mēbra coaptant,
 Vt nulla sese disparitate grauent.
 Namque in regali mens regia corpore regnat,
 Magnanimūque decēt fortia mēbra virum.
 Cōpositi mores habitum faciēque venustāt,
 Et facit ad mores forma decora tuos.
 Sublimes oculos & acuti luminis ignit
 Excellens sensus ingeniūque vigor.
 Informat mentem ratio, facundia linguam,
 Fœcundāmq; probat riuulus vber aquam.
 Fulget Rhetorico celebris sententia cultu,
 Allicit hęc animos, auribus ille placet.
 Res precium verbis, rebus dant verba decorem,
 Nescio plus placeas proficiāsve magis.

De innouatione vernali.

Vicquid hyems tāquam veteri deforme
feneſta
Abſque decore diu fecerat eſſe ſuo,
Ver nouat, atque nouo compubefcentia flore
Imperat ad ternos cuncta redire dies.
Rupta videbantur antiqui fœdera nexus,
Conuulſuſque odiis cedere ſanctus amor.
Viſa Elementorum communio ſacra reuelli,
Et fœtus eadem velle vorare ſuos.
In veteremque pari cōuerſa furore tumultum,
Inuiſam rebus accelerare necem.
Autumnus ſenior gelidè poſt credita ſpectans
Semina, crediderat fœnus obiſſe ſuum.
Nunc ea ſecretus mouet ignis & abdita virtus
Naturæ, ſancti conſcia conſilij:
Seminibùſq; adhibens cauſas, & ſemina cauſis,
Ad celeſte ſuum docta figurat opus.
Sol oriens hilari perlucidus ore redemptis
Ignibus, aſtriſtam frigore ſoluit humum:
Aëriamque nouo faciem ſplendore ſerenans,
Purgatum exhilarat lenior aura diem.
Vndique ſollicitat iuuenem laſciuia mundum,
Fœcundòſque aperit prodiga terra ſinus.
Gramine veſtitur humus, arbor frōdibus, offert
Gemmam vitis, ager lilia, ſpina roſam.
Alternant & opus & opes Elementa viciffim,
Sèque fauore pari materiâque iuuant.
Ergo vetuſtatem mundi natura reformans,
Aupiciis fertur in ſua vota ſuis:

Námque voluntatē comitata potentia semper
 Num patitur frustra quid voluisse Deam.
 Assurgit lætus speranti mundus & audax
 In faciem pueri cogitat ire senex.
 Nec reditum metuit veteris tristisque figuræ
 Prorsus obisse hyemem, non abiisse putans.
 Elatusque nouæ successu prosperitatis,
 Ad votum dictat sæcla futura suum.
 Ergo sibi quarta breuiandos destinat annos,
 Vt tribus exultent omnia temporibus.
 Ne soluatur aquis vel frigore torpeat annus
 Perpetuâque fluant tempora temperie.

De alterna temporum successionē.

Empora circuitu veteri reuoluta vicif-
 sim,
 Effectus variant restituuntque suos,
 Mater hyems patris autumnī semina seruat,
 Vere nouo stabili restituenda fide,
 Ver mundi sterilis gelida præeunte senecta
 Soluitur in fœtus, luxuriatque novos.
 Productosque fouens blando natura fauore,
 AEstiuo in formam prouehit auspicio:
 Autumnī demum prouentibus omnia cedunt,
 Cui totas reliquas congerit annus opes.
 Quod cōcepit hyems, peperit ver, nutrit æstas,
 Hic metit atque suo conficit arbitrio.
 Sola referuantur conceptibus apta futuris
 Semina, dispositas nata nouare vires.
 Sic abit vt redeat, redit vt retranscat annus,
 Præcipitem reuocans præcipitansque rotam.

Sic rata perpetuos agit alternatio menses,
Et veteres renouat inueterátque nouos.
Hunc diuina frequens ludit sapientia ludum,
Et varianda mouens inuariata manet.

Ad Poetam mendicum.

Versus médicos & Musæ pauperis ausum,
Compositásque odi Cæciliane preces,
Importuna grâues exactio suscitât iras,
Et geminæ stimulos improbitatis habet.
Qui petit, hoc ipso statim incipit esse molestus:
Si petat adiuncta qualibet arte, magis.
Artis enim studiis formata precatio quandam
Contrahit ex fraudis suspitione notam.
Et permixta dolis exactio lædit utroque,
Fallit & emungit insidiosa rapax.
Inuisos igitur geminata molestia versus
Reddit, nílque sui metra fauoris habent.
Si vis ergo suum Musæ seruare fauorem,
Gratuitis aures mulceat alloquiis.
Importunus enim est quisquis sibi postulat aurē
Laudibus impleri, muneribúsque manum.

Ad Scenam de anu non reformanda.

Scæua senescentis dominæ marcere de-
corem,
Et teneros queritur consenuisse dies.
Ergo peregrinas explorat sedulus artes,
Et species multo comparat ære nouas,

Nílque redempturo faciem medicamine vexás,
 Deplorat medicas nil potuisse manus.
 Non hac Scæua potest naturam fallere cura,
 Ars deformatam nulla reformat anum.
 Si vis in lucem faciem reuocare sepultam,
 Et speciem dominæ reddere, tolle dies:
 Tolle dies, annosa creant dispendia rugas,
 Multiplicátque cutem multiplicata dies.

*Ad iuuenem & puellam affectuosius
 se inuicem intuentes.*

 Currút bládo sibi lumina vestra fauore,
 Et voto arrident intima corda pari:
 Alternò facies sibi dant responsa rubore:
 Et tener affectum prodit vtrinque pudor.
 Mutua discurrens vltro citróque voluntas
 Lascium mentes fœdus inire facit.
 Alternis radiis oculorum flamma refulget,
 Perplexúsque oculos fœderat intuitus.
 Ipsæ animæ proprias quasi permutasse vidētur
 Sedes, inque nouis degere corporibus.
 Complexus tacitos animorum gratia nectit,
 Corporeisq̃ue parat nexibus auspicium:
 Procedet felix duplicato copula nexu,
 Concurrentque suis corpora spiritibus.
 Vtilis optatos dabit expectatio fructus,
 Et lætos parient anxía vota dies.

Ad lasciuos sodales.

Mens mea virtutum studiis à tempore pri-
mo
Institit infames docta cauere vias,
Sed quò vita mihi securior esset apud vos;
Cautus honestatis dissimulator eram.
Optabam credi similis non esse fauorem,
Non mihi vera dabat, sed simulata Venus.
Seruiuit vobis nutu solertia solo,
Præstringens equidem sed meliore dolo.
Mens studiosa sua se clauserat integritate,
Ne virtus faceret disparitasque grauem.
Ast vbi non potuit perfectio dissimulari,
Sèque suis virtus prodidit indicis:
Inuidiæ stimulis angi stillare veneno
In populos cœpit lingua maligna suo.
Confiteor placuisse, pudet: quoniam placuisse
Turpibus, aut propter turpia, turpe bono.
Debueram clarè rupisse silentia, non me
Defunctis tacito consepelisse metu.
Seruit enim scelerei virtus taciturna, reosque
Absoluit, si non indicat esse reos.
Pars vitij est vitium quouis palpare fauore,
Nam palpando foues atque fouendo facis.
Præstat opem tacitam virēsque ministrat agēdi
Qui tacet, & poterat obuius isse malo.
Nam virtus vitij nec amat, nec sustinet umbrā,
Nec luci tenebras contrahit ipsa suæ.

*Super sepulchrum Regis Henrici, in quo cerebrum
& cor eius sepulta sunt.*

Henrici cuius celebrat vox publica nomē,
Hoc pro parte iacent membra sepulta
loco.

Quem neque viuētem capiebat terra, nec vnus
Defunctum potuit consēpelire locus.

In tria partitus sua iura quibusque resignat

Partibus, illustrans sic tria regna tribus.

Spiritui cælum, cordi cerebróque dicata est

Neustria, quod dederat Anglia corpus habet.

Hinc patres animúmque trahēs, sed fortè apud
illos

Editus, híc gladium, sceptrá gerebat ibi:

Quem decedētem cūm nox extrema Nouēbris
Soluisset, secuit prima Decembris eum.

Quomodo pauperi vel diuiti sit dandum.

Res simplex triplici vitio damnata datoris
Expresit mentem rupta pusilla vetus.

Si quis fortè aliquid largiri curat egeno,

Ad paupertatis respiciatur onus.

Non Elephantis ei dādus, non Parthica tigris,

Non quicquam quod eum cogat egere ma-
gis:

Non volo quod faciat de paupere pauperiorē,

Id volo quod potius utilitate probem.

Quid mihi si munus honor illustrauit inanis,

Cūm meus extincto frigeat igne focus?

Pane cibandus inops, nō illudēdus honore est,
Frigida de vacuo gratia ventre venit.
Contrā diuitibus munus quod quilibet offert,
Formet honore magis, vtilitate minus.
Illustret non subueniat, ne quando probetur
Munus quod tantum, sed quia tale fuit.
Cūmque datis insit animi donantis imago,
Nec dator affectum dissimulare queat.
Id des quod semper videre dedisse libenter,
Ne parcam prodant dona recisa manum.

*Epitaphium Matildis Imperatricis, Regis Henrici
filia, & alterius Regis Henrici matris.*

Regia progenies, stirps Regia, Cæsaris vxor;
Hic est magna breui clausa Matilde lo-
co.

Virtutum titulis humani culmen honoris
Excessit mulier, nil mulieris habens:
Septembris decima regno post regna recepto,
Creditor æternum continuasse diem.

De eadem.

Regis mater erat, & Regibus orta Matildis;
Extuleratque thoro nobiliore genus:
Sed magis egregia virtutum laude coruscans,
Fortunam generis vicerat atque thori.
Septembris decimo sub prima transit hora,
De nostra ad verum nocte reuēcta diem.

sub

Sub cruce ex persona Crucifixi.

Sic cruce tollo crucem, moriens de morte
triumpho,

Vivificans hominem mortificatus homo.
Gratia mandato præscribit, forma figuræ,
Res signo, morti vita, coronâ iugo.

Ad nepotem suum, cum esset adolescens.

Lim me celebrê Normania tota Poëtam
Duxit, vixque dabat Gallia tota parem.

Altera de primis me credidit, altera primum

Dêque suis dixit illa, sed ista suum.

Magnus ubique tamê vario celebrabar honore,

Illust: i peregrê, præcipuôque domi.

Nûc noua fortê nouum vatem te protulit ætas

Ad formam rudibus, inuidiâque bonis.

De puerôque senem formâs doctrina Poëtam,

Indidit ætati non sua verba tuæ.

Verba senê sapiunt, ipsûmque professa Maronê

Imberbi floret pagina canicie.

Ipsa tuos mirata dies & verba dierum

Palluit ad versus & mea Musa tuos.

Cûmq; meas solito sumplissem mōre tabellas,

Priauit linguam voce, manûmq; stilo.

Ergo tibi Musas sanctûmq; Heliconâ religno,

Et dulces sacri defero fontis aquas:

Tu cole quas nosti, quarum retinere fauorem

Non nisi sollerti sedulitate potes.

○

*Epitaphium Algari Constantiensis
Episcopi.*

Ræfulis Algari cineri natura sepulto
Non potuit meritum consepelire viri:
Nam terram titulis, cælum virtutibus implens,
Dum nobis moritur, vt sibi viuat, obit.
Ipsū igitur quia terra virū cæliq; loquuntur,
Consignasse breui sufficit elogio.
Hunc & Martinum meritorum conscia terris
Abstulit, & cælo reddidit vna dies.

*Epitaphium Hugonis Rothomagi
Archiepiscopi.*

Inter Pontifices speciali dignus honore
Hic nostrę carnis Hugo resignat onus,
Consignata breui clauduntur mēbra sepulchro,
Non tamen acta viri claudit vterque polus.
Quicquid dispensat & compartitur in omnes,
Gratia contulerat præstiteratque viro.
Fœcundos igitur virtutum copia fructus
Fecit, & vltra hominē est magnificatus homo.
Tandem post celebris felicia tempora vitę
Sustulit emeritum flebilis hora senem.
Par Martine tibi consorsque futurus eandem
Sortitus tecum est commoriendo diem.

*Ad Ricardum Pictaviensem
Archidiaconum.*

Librum de Ecclesiasticis officiis eo libentiùs vobis censui transmittendum, quia vellem vos exemptum secularibus, diuinis officiis toto studio mancipari. Quòd si vos ad illa quandoque necessitas, aut prouentus, aut superior gratia pertrahit, ordinis vestri semper habete memoriam; nec eis vos immisceatis, quorum executio professioni vestræ non congruit, sed eis dimittatis per quos ea specialius cõuenit expediti. Porro quædã sunt quibus vestram vos oportet omnino negare præsentiam, vbi scilicet corporalis pœna vel iudicium sanguinis fuerit irrogandum, quia forensium legum seueritas in plerisque mansuetudini miserationis Ecclesiasticæ non cõcordat.

Ad legatos Albertum & Theodinum.

Ator præsentium Roal. literas mihi vestræ sublimitatis attulit, quas ego inspectas diligentius de falsitate suspectas habui, quia in parte solœcif-

O ij

ARNVLPHI EPISCOPI

num habere, in parte contra consuetudinem vestram aliquid præcipere videbantur. Ipsum itaque cum eisdem literis ad vos censui remittendum, ne circa executionem mandati vestri negligentia vel temeritatis argui possim, sed quid fieri velitis planius me & plenius instruatis. Utile autem esset huic ad alium iudicem mitti, apud quem de proximo posset commodius experiri, quia ego propter quasdam necessarias causas in locis remotioribus his diebus longiorem moram habere disposui, atque ei difficile & nimis sumptuosum esset ibi necessariae instructionis copiam exhibere.

*Ad Nicolaum Monachum de
monasterio Arramato.*

Literas discretionis vestrae non sine magna admiratione perlegi, prudentiamque Principis & religionem vestram impudici adolescentis fallacia dolui circumuentam. De eo autem quod scripsistis, ipsum vos pro intercessione mea in ulteriorem gratiam recepisse, meque id à vobis extorsisse literis frequentibus, sciatis me nunquam pro

LE
eo vobis
preces
pore po
gnation
meritis
mò ran
mit off
famia
confe
Com
tener
nihil
velan
ligen
illæ st
celsu
recepti
diciis p
tem qu
dicitis,
mine C
ritis ei
ne iud
tem, &
bationu
stium d
stemfor

eo vobis aut alij literas destinasse, nec vllas preces cuiquam pro eo vllō vnquam tempore porrexisse. Siquidem mihi nulla cognatione coniunctus est, nullis acceptus meritis, nulla familiaritate deuinctus, immò rarissimè nostro se conspectui præsumit offerre, quoniam celebri respersus infamia, etiam in publicum prodire nocente conscientia reformidat. Ego autem literas Comitis ab eo iam secundas accepi, quas tenerrima dictasse videbatur affectio, quia nihil literarum continentia defuit, quod vel amor imperare voluerit, vel curiosa diligentia potuerit inuenire. Porro literæ illæ stilum vestrae peritiæ redolebant, apicēque his quos nouiter à vestra sanctitate recepi, identitatem manus mihi certis indiciiis penitus expresse-
runt. Super eo autem quod sigillum Comitis ipsum falsasse dicitis, mutuamque falsitatē literarum nomine Comitis pecuniam accepisse, si meritis eius non ducitis indulgendum, ordine iudiciario oportebit arguere diffidentem, & fortassis ad peragendum reum probationum vobis copia deerit: & si ad testium depositionem causa peruenerit, tristem fortassis in ipsa examinatione sortien-

O iij

ARNVLPHI EPISCOPI

tur defectum. Sed & si tenuerit actio, ipsam proculdubio inopia debitoris elider, nisi vestra bonitas in hoc casu solita velit ei munificentia subuenire, meritisque eius in oportunitate sua compassio vestra debitas gratiarum referat actiones. Inhumanum etiam forte reputaretur à pluribus, si adolescentem ingenuum liberalitas vestra traheret in discrimen, si vni saltem delicto post tot collata beneficia personæ id ætatis vestra beniuolentia non ignoscat. Si tamen iniuriam hanc acriore instantia persequi destinatis, ego seruum alienum iudicare non debeo, domino suo stet aut cadat: nec ego eum carceris ergastulo claudere, vel ferreis vellem arctare compedibus, neque bonitas vestra velle debet pro tam modicæ summa ipsum durioribus vinculis alligari. Vester est, quia vos eum vestrum beneficiis & doctrina fecistis, dominique Comitis Canonicus est, ut scripsistis, ideoque apud eum conueniendus est, & forum illud cui obnoxius est teneatur agnoscere, iudicisque sui sententiis obedire. Sed & accipitur quem quarto mutatum, sicut scribitis, vestra per eum mihi magnificentia misit, tanquam alas

LE
habens,
ad long
censuit
etior m

L

retur
posse
cofra
lertia
spem l
iuncto
ceinter
nem po
mouet
sua, ac
est, ad
subleua
promou
partes t

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. 108
habens, forsitan auolauit, aut ipsum adhu
ad longinquiora tempora reseruandum
censuit, quo ipsum magis faciat proue-
ctior mutatio gratiosum.

*Ad Bartholomæum Exoniensem
Episcopum.*

Lator præsentii Ior. vester apud
nos pluribus adolescentiæ suæ
diebus commoratus est, vt in
Ecclesia nostra diuinis informa-
retur officiis, & inter scholares liberalibus
posset instrui disciplinis. Complacuit in
eo fratribus nostris & nobis verecunda so-
lertia, & quod primæ rudimenta virtutis
spem bonam de reliquo promittebant, ad-
iuncto quod suauis quadam & iocunda vo-
ce inter psallentes in Ecclesia, ad deuotio-
nem posset indurata etiam viscera com-
mouere. Reuersus ad terram natiuitatis
suæ, acceptum se vobis extitisse gauisus
est, aded vt vestra cum beneficiis gratia
subleuaret, & ad subdiaconatus ordinem
promoueret. Postmodum ad cismarinas
partes trahente eum nescio qua oppor-

O iiij

381 ARNVLPHI EPISCOPI

tunitate regressus reliquos ordines sine vestra licentia & concessione percepit. Ratus super eo quod non de præsumptione sed simplicitate commissum est, benignitatem vestram non adeo commouēdam. Vestra verò seueritas ipsum à minus cautè perceptorum ordinū administratione suspendit, adiecta, sicut asserit, terribili comminatione; quod à vobis scilicet restituendus non sit, nisi hoc ei à maiori fuerit auctoritate concessum: ad Cardinales igitur per labores multos & pericula magna peruenit, sed ipsi nihil ei indulgere voluerunt, nisi prius de veritate facti vestrarum docerentur testimonio literarum. Dicūt etiam se nihil scripturos in Angliam, nisi prius cum domino Rege fuerint collocuti, quod qua consideratione decreuerint, nos nescimus. Supplicamus nos interim & antiquiore præuentum gratia, gratia perseuerante prosequimur, vt ei apud vos nostra profit oratio, quatenus aut ratio sustinere debuerit, aut misericordia subuenire.

LEX

obedi
huc f
ti, &
in ha
quico
proce
milit
ceris
insti
tua &
re. Ne
fo, & c
special
ternita
sirate,
præsen
Lexou
tes, vt a
persona
fuerit a

Vper his pro quibus in sentē-
tiam cōmisisti, à memoria tua
non credimus excidisse quo-
modo mandato nostro stare
promiseris, & præceptionibus
obedire. Nos verò quibusdā ex causis ad-
huc formam distulimus assignare manda-
ti, & modum satisfactionis imponere, quia
in hac re ea temperantia vti volumus, vt
quicquid fecerimus, ex sincera videatur
procedere charitate, & tu ad debitam hu-
militatem & obedientiam nostro prouo-
ceris exemplo, dum ramen Ecclesiasticæ
institutionis disciplina seruetur, quantum
tuæ & nostræ saluti crediderimus expedi-
re. Ne ira que res diutiùs hæreat in suspen-
so, & quadragesimale tempus quod extat
specialius est pœnitentiæ dedicatum fra-
ternitati tuæ, ea qua teneris astrictus neces-
sitate, mandamus vt proxima iiii. feria nō
præsens, sed sequentis hebdomadæ apud
Lexoueuum nostro te cōspectui repræsen-
tes, vt adhibito religiosarum & prudētium
personarum consilio, quod tibi mandandū
fuerit auctore Domino disponatur. Siqui-

ARNVLPHI EPISCOPI

dem oportet nos conscientias nostras ad
festa preparare Paschalia, vt Dominicę re-
surrectionis esse participes per condignos
fructus pœnitentię debeamus.

Ad Abbatem de Curia-Dei.

Ro filio vestro F. paternitati
vestrę gratias tota deuotione
referimus, quod ita circa eum
copiosę charitatis visceribus
abundatis, vt ipsum tota dili-
gentia religio vestra dirigat ad salutem, &
in opportunitatibus suis paternum indul-
gentia largiatur affectum. Elegit apud vos
abiectus esse in domo dei sui, magis quàm
apud suos habitare in tabernaculis pecca-
torum: sed affectati ordinis austeritatē be-
nignitatis vestrę gratia releuat, & humili-
tatem abiectionis dignatio recompensat.
Certum est cuius & in hoc & in aliis quæ-
ratis gratiam promereri, sed licet salua sint
vobis præmia vestra, nostrę tamen ad gra-
tiarum actiones affectio deuotionis acce-
dit. Felicem ergo me, inquam, si vnquam
inueniar accepisse non ingrati, si datū mihi
fuerit aliquid quandoque rependere ve-
strorum excellentię meritorum.

LE

fratris
ad ve
Abb
man
& su
runt
bito
lasci
sua
uin
tera
niam
diffic
mona
facult
ros &
dum
tionem
Pinu
cuius
terar,

DVo sacerdotes Episcopatus nostri Arn. videlicet & Ric. sæculo renunciare disponentes, admonitione frequenti & studio fratris nostri Will. nunc Abbatis de Pinu, ad venerabilem & religiosum virum Ric. Abbatem de Valascia refutatis prius in manu nostra quas possederant Ecclesiis, se & sua deuotione promptissima contulerunt. Quorum nos deuotionem fauore debito prosequentes, intuitu Abbatis de Valascia, qui ob sincerę religionis & industrie suę meritum plurima nobis charitate deuinctus est, rationum obligationes, & cætera quibus nobis tenebatur obnoxij, quoniam Officiales nostri fuerant, sine omni difficultate remisimus, & eos in prædicto monasterio Deo perpetuò seruituros cum facultatibus suis in manum Abbatis liberos & absolutos consignauimus. Post modum verò cū deuoti monasterij probationem ingressuri sperarentur, Abbas de Pinu ad aliud voluntate deuocata, opus cuius auctor prius vehementissimus extiterat, vehementiore studio dissuasit, obii-

ARNVLPHI EPISCOPI

ciens quod vnus eorum antequam etiam
pubertatis annos attigisset, sua persuasione
in monasterio de Chaelix publicum reli-
gionis votum solenniter nuncupauerat,
promissione quoq; adiecta quod eam non
mutaret, nec reuocaret in posterum volu-
tatem. Qua occasione prudentibus & re-
ligiosis viris plurimum admirantibus, de-
uotum pariter & indeuotum abduxit cum
ea proculdubio ratione, qua alterum
extrahere nitebatur alter in deuotionis
sue monasterio perpetuo permittendus
fuerat commorari. Porro Abbas de Vala-
scia, utpote vir longanimis & multae man-
suetudinis, suas & monasterij sui vsque ad
secundum vniuersitatis vestrae couentum
prosequi distulit iniurias, sperans profecto
siquid perperam actum est, sine subterfu-
gio reformandum, ubi nec excusatio veri-
tatem impedit, nec cupiditas æquitatem.
Ego vero, quod ad Ecclesiam meam per-
tinet, nulla dissimulare valeo ratione, quo-
niam vnus eorum de quorum reuocatio-
ne tractatur, Arn. videlicet, librum quondã
quem Ecclesie sue parrochianorum col-
latio deuota contulerat, consilio & mini-
sterio Abbatis de Pinu pignori pro IIII. li-

LE
bris An
sub anat
faceret
sine con
re. Qu
requisi
tuit, e
sacerd
done
emig

A

batur,
commi
dilectæ
niusex
vobisc
Et vt m
ciperet,
volunta
bilibus
placitur

LEXOVIENS. EPISTOLÆ. III

bris Andegauen. obligauit, quamuis ego sub anathemate prohibuissem ne id ipsum faceret, vel quicquam de rebus Ecclesiæ sine conscientia mea præsumeret asportare. Quoniam ergo sæpius commonitus & requisitus, librum Ecclesiæ suæ non restituit, eum excommunicatum, & ab omni sacerdotalis officij ministerio suspensum, donec de sacrilegio satisfecerit, noueritis emigrasse.

Ad Henricum Fiscanensem Abbatem.

 Redimus prudētiam vestram fidei memoria retinere causam quæ inter vos & latorem præsentium pauperem vertebatur, Apostolica nobis olim auctoritate commissam. Nos verò in hoc, sicut in aliis, dilectæ nobis gratiæ vestræ obsequiū prouius exhibentes, ipsum de magna summa vobiscum pro modico transigere fecimus. Et vt modicum illud utilius in futuro perciperet, ad vestram per omnia descendere voluntatem. Ipse verò iam dudum miserabilibus nos lamentis infestat, asserēs quod placitum transactionis vestra ei magnificē-

III ARNVLPHI EPISCOPI

tia subtrahat, nec sanctitatem vestram in aliquo moueat vel miseria pauperis, vel veritas pactionis. Quòd si quid aliquando forte solutum est, post multas fatigationes & tempora semper, vel specie vilius fuit, vel deterius qualitate: super quo rogamus vos, & obnixis precibus obsecramus, quatenus in hoc honori suo, & iustitiæ pauperis, & molestiæ nostræ gratia vestra prouideat, eique quod sub tanta venerabilium personarum celebritate promissum est, nò solum fideliter, sed etiam liberaliter tribui faciatis, ne fortè homo vagus & pertinax ad subsidium maiestatis Apostolicæ recurrere compellatur, communem de nobis & vobis querimoniam portans, scilicet quod mandatum eius à nobis minus fideliter adimpletū sit, & à vobis fides transactionis minus veraciter obseruata.

Ad dominum Papam Alexandrum.

Ausam quæ inter Willelmum sacerdotem & Matthæum clericū vertebatur, super Ecclesia de Godaruilla, maiestas vestra paruitati nostræ delegauit sine appellatio-

LE
nis ob
que itaq
stitura,
fiam leg
per viol
liatum
cum n
Ad pr
peteb
rum
des in
thæu
stanti
deleg
mino
Ebroi
Egidio
magēli
officio,
mouisse
ni cora
dem E
recomp
rat acce
colitum
proban
cordes i

nis obstaculo canonicè decidendam. Viraque itaque parte in nostra præsentia constituta, proposuit will. se prædictam Ecclesiam legitimè possedisse, & post modum se per violentiam absque omni iudicio spoliatum, & ideo restitutionem possessionis cum magna à nobis instantia postulabat. Ad probationem verò possessionis quam petebat quatuor deposuit sacerdotes, quorum vnus inutilis, tres reliqui satis concordēs in examinatione reperti sunt. At Matthæum ipsum aliquando possedisse constantissimè pernegauit, ipsumque coram delegatis à sublimitate vestra iudicibus, domino scilicet Rothomagensi, qui tunc Ebroicensi Ecclesiæ præerat, & domino Egidio nunc Ebroicēsi qui tūc in Rothomagēsi Ecclesia Archidiaconiungebatur officio, super eadem Ecclesia quæstionem mouisse dixit & nouissimè eidem quæstioni coram eis abrenunciassē publicè, & eandem Ecclesiam abiurassē, & xl. solidos pro recompensatione expensarum quas fecerat accepisse. Super quo sacerdotem & acolitum & laicum quendam proposuit ad probandū, qui & ipsi in examinatione concordēs inuenti sunt, idque prædictis iudi-

ARNVLPHI EPISCOPI

cibus & toti Ecclesiæ Rothomagensi notissimū, quia hoc coram tota fere vniuersitate fuerat celebratum Quia ergo præiudicare videbatur abiurationis exceptio, neque nobis satis certam fidem eorum qui producti erant testificatio faciebat, duximus differendū, donec per iudices, quibus causa delegata fuisse dicebatur, & venerabiles personas quæ asserebantur nihilominus attuisse veritatis nobis posset innotescere plenitudo. Porro cū ipsi mecum ad domini Archiepiscopi præsentiam conuenissent, & ego ab eo veritatis testimoniū diligenter exigere, willelmus non expectato testimonio eius, ad primam Dominicam Aduetus Domini vestram audientiam appellauit. Ego verò quia nolens agere cogi non poterat, & ad preces eius ipsiusque fauore videbatur sublatum appellationis obstaculum, ad læsionem eius retorquere non debui, sed alio sicut fuerat in possessione demisso, literas vtrique requisitas tradidi, per quas eorum quæ apud nos acta sunt veritas vestræ possit innotescere maiestati.

Ad

LE
A

anim
gnat
hibi
inqu
ingra
gratu
se red
rim ad
per op
apud e
tiæ nec
incurr
gister
quib
ut hab
tum, v
tus aux
tat mer

*Ad dominum Willelmum de Papia
Cardinalem.*

Vantam mihi gratiā in oculis vestris ab antiquo bonitas diuina cōtulerit, prāstita frequentius beneficia comprobant. Et ego quidem toto animo gratus extiti, sed maiestatem dignationis vestrę nō potuit debiti operis exhibitio compensare. Felicem tamen me, inquam, si vnquā inueniar accepisse non ingrātē quod vos tanta semper hilaritate gratuito contulistis, si mea signo quolibet se redemptam deuotio recognoscat. Interim ad eandem experientiam in omni semper opportunitate conuertor, certus quod apud excellentiam vestram veritas amicitiae nec defectum pati, nec aliquam potest incurrere senectutem. Inde est quod magister G. quem ad dominum Papam pro quibusdam negotiis mitto, precor attētiūs vt habeat vestra beneuolentia commēdatum, vt tam cōsilio vestro doctus quā fretus auxilio, optatum in negotiis quæ portat mereatur effectum.

ARNVLPHI EPISCOPI
Adlegatos Albertum & Theodinum.

Andatum vestre sublimitatis accepi, vt Ric. Vrselli prope diem Dominicæ Circumcisionis vestro submouerem conspectui præsentari, responsurum Rob. cuidam super Ecclesia de Cormorlem, quam ille sibi dicit legitimè pertinere. Feci itaque quod mādastis, quia propositum meum est cum omni humilitate & diligentia vestris per omnia præceptionibus obedire. Is verò qui vocatur, de nimia tēporis assignati breuitate conqueritur, quia tam modico tempore non poterit necessariam instructionem cum multo labore & plurimo etiam dispendio comparare. Si quidem homo grauis est, & oportet eum deremotis & dispersis locis subsidia petere, & postmodum ad vos in aliam transire prouinciam, cū ei ad omnimodam præparationem nō fuerit spacium xv. dierum indultum. Quod sanè ab aduersario suo callidè patet esse quæsitum, quia nullam concepit de iustitia & veritate fiduciam, sed propter impotentiam personæ sperat aliquid vexationibus & transactione qua-

L
libet ex
Episcopi
causa
nit exa
sede lit
ocensu
num f
xit E
velle
nus
dens
uit F
disse
sona
Con
cerdo
clesia
sibi ad
parasse
suum
cōting
suis q
milia
susig
fa, ad
Kalen
respon

libet extorquere. Porro Ecclesia illa in
Episcopatu Baiocensi cōstituta est, neque
causa ullo tempore ad Episcopi sui perue-
nit examen: sed ille quæsitus ab Apostolica
fede literis, quia rei veritas in Ecclesia Bai-
ocensi publicè nota erat, causam ad alien-
um scilicet & ad Abrincensem transdu-
xit Episcopum, ut ibi liceret ei quicquid
vellet audaciùs affirmare. Verùm domi-
nus Abrincensis, vir sanè religiosus & pru-
dens, veritate diligentius inquisita, cognouit Ric. plus xxx. annis continuè posse-
disse, & per vicarias semper deseruisse per-
sonas, suoque iure beneficia percepisse.
Constitit etiam Robertum esse filium sa-
cerdotis, quem certum erat eiusdem Ec-
clesiæ vicarium extitisse, atque ipsum inde
sibi ad petitionem possessionis fraudis præ-
parasse materiam, quod ibi quæ patrem
suum pro executione parrochialis officij
cōtingebant, aliquando perceperat, & tam
suis quàm matris & reliquæ paternæ fa-
miliæ necessitatibus impendebat. Repul-
sus igitur, & Ricardo litigij quiete concef-
sa, ad audientiam Romani Pontificis ad
Kalend. Februa. appellauit. Misit iste, &
respondum Apostolicæ maiestatis expe-

ARNVLPHI EPISCOPI

Etat, sperans quod de mandato eius à religioso Episcopo tam sanctè factū est, ipsius nimirum auctoritate firmandum. Neque enim expedit prouinciæ nostræ, in qua quotidie tam impudēter impudicitia conualescit, filios sacerdotum paternis altaribus adhiberi, ne incestuosi concubinatus crimen ab ipso vel à vobis profusa benignitate videatur indultum, nec spurcitæ soboles sanctuarium Domini exemplo paternæ prauitatis incestet. Oculi itaque vestri videant æquitatem, si ad recognitionem iam cognitæ veritatis, Episcopus ad quem ab initio causa suo ordine pertinebat, de ea legatione quam de vestra voluntate suscepit, debeat expectari; si appellationi sedis Apostolicæ deferendum est, si religioso Episcopo qui cognouit ex delegatione credendum, si denique spatium maius indulgendum est, vt perspectis etiam omnibus filio nostro in iure suo nostra videatur intercessio profuisse.

L
A
R
na pe
vultu
tem
dior
prou
ince
dista
das r
pote
terin
semp
assiti
pacen
renda
casio
in om
forun
tia de
quàm
tas gra
quato

Relicem me & omni donatum beatitudine iudicarem, si vel semel adhuc me ad videndam faciem vestram bonitas diuina perduceret, ut desiderantibus oculis vultus vestri serenitas illuceret, & ariditatem meam copiosior de proximo benedictionis vestræ rigaret vbertas. Sed me cum prouectior ætas, tum fortuitæ debilitatis incommodum, tum ipsa reddit locorum distantia desperatum: quia ad tot peragrandas regiones fortè nec tēpus spatium, nec potentiam debilitas indulgeret. Facio interim quod possum, & remoto corpore semper vobis instantia sollicitæ deuotionis assistit, & ad status vestri prosperitatem & pacem sanctæ Romanæ Ecclesiæ perquirendam in omni loco quotiēs refulget occasio promptus & fidelis occurro. Siquidē in omnibus vestra me semper & prædecessorum vestrorum gratia fecit & beneficentia debitorē, nihilque mihi molestius est, quàm quod omne quod possum ad debitas gratiarum nō sufficit actiones. Verūm quāto merita mea minora sunt, tantò ani-

ARNVLPHI EPISCOPI

mus ad obsequendum propensior est, tan-
 dō obnixior ad agendum, vt scilicet impo-
 tentiæ defectū deuotio suppleat, quæ ubi-
 cunq; sincera est rectiore iudicio quolibet
 opere debet acceptior æstimari. Viderunt
 hoc legati vestri quoscunque ab initio ad
 partes nostras vestra destinauit auctoritas,
 fidemque & diligētiam meam euidenti-
 bus rerum argumentis experti sunt, sicut
 etiam literis eorū qui nouissimè venerunt,
 vestræ potuit innotescere maiestati. Siqui-
 dem cum ea propter quæ venerant ad mi-
 serabilem scissuram negotia declinassent,
 & omnes qui intercesserāt desperata con-
 cordia discessissent, ego tandē feruore cha-
 ritatis vltro solus accessi, omnibūque cū
 legatis vestris vtili examinatione & proui-
 da pertractatis, Principem nostrum iam re-
 uertentem in Angliam, de ipso itinere re-
 uocaui, ipsūque ad bonum pacis per mi-
 nisterium meum diuina benignitas incli-
 nauit. In quo visa est omnibus insperatum
 diuina pietas operata miraculum, quod
 tantus Princeps à tanto indignationis &
 iracundiæ motu ad opera pacis humilita-
 tisque conuersus est, seque legatis vestris
 pro reuerentia Dei & gratia vestra tracta-

LE
 bitem e
 sicut de
 rientia
 ibi fact
 strum
 dum;
 fecisti
 esse d
 iam
 oper
 tanta
 nis a
 possi
 iacta
 dicar
 vt stu
 ciis, a
 stina
 gratia
 meis,
 diola
 portu
 afflita
 concu
 te qua
 dari, v
 leam, a

bilem exhibuit, & præstitit obsequentem, sicut de literis ipsius & eorum vestra experientia recognovit. Profectò si in eo quod ibi factum est honorem Ecclesiæ Dei vestrumque vobis placuerit æstimare profectum; magnum est, immò maximū quod fecistis, si fuerit qui executioni mandare, & effectui mancipare procuret. Quod sanè iam non erit difficile reputandum, quia operante pro Ecclesia sua Spiritu sancto tantæ tunc Principem sinceritas deuotionis astrinxit, vt nulla eum penitentia, nulla possit impudètia reuocare. Nec ego hæc ad iactantiam, vel vt mea videar merita prædicare recenseo, sed desiderabile mihi est, vt studium meum tot approbatum indicis, à memoria vestra non excidat, sed pristina mihi semper apud maiestatem vestrā gratia perseueret, vt in nouissimis diebus meis, ad quos me senectutis necessitas odiosa perducit, fortiùs mihi semper in opportunitatibus manus vestræ protectionis assistat, nec quietem meam vexationibus concuti, nec Ecclesiam meam malignitate qualibet suā patiamini iustitia defraudari, vt ego eam in eo statu conseruare valeam, ad quē ipsam per merita vestra Deo

ARNVLPHI EPISCOPI

cooperante perduxit, vt moriens de paupere diuitem, de obscura possim relinquere gloriosam. Ad quod sanè complendum quia per me non valeo temporis obstantis malitia peruenire, ad solitum vestræ benignitatis auxilium, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ præsidium singulare in omni semper opportunitate conuertor, quia vos expertus sum in omni semper petitione propitium, & in expugnâdis difficultatibus meis penitus efficacem. Latorem ergo præsentium, Magistrū Gislebertum, quem mihi cū honestas, tum scientia, tum etiā beati Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi vltior qua eum complectebatur gratia cōmendauit, ad pedes vestræ dirigo sanctitatis, vt per eū vobis veritas & iustitia negotiorum nostrorum plenius innotescat, & epistolæ breuitatem commodiūs sermo vnius instauret. Rogo itaque vt ipsum bonitas vestra ea qua me & meos semper cōsueuistis benignitate suscipiat, & diuturnitati negotiorum nostrorum finem curetis imponere, super quibus à vobis primos, secundos, & terrios iudices iam accepi: sed tam spes mea, quam eorum cognitio multis artibus est elusa, ne possem vsque ad au-

L
dientia
ex part
dubita
maius
quo fa

mon
secu
prim
trah
raris
ficiis
libet
his er
Episc
catis
rios i
cerde
onera
opilio
hoc,

dientiam etiam peruenire. His autem quæ ex parte mea vobis iste dixerit, fidem indubitatā habere poteritis, quia sacrilegio maius est attentare etiam vestram in aliquo fallere sanctitatem.

Ad eundem.

Est quiddam quod tam meam quàm alias vehementer angit Ecclesias, quorumdam scilicet rapax & intemperans audacia monachorum, qui quo liberiùs effluant, sæcularis potentia præsidia redimentes, primò Episcopis omnem obediētiam subtrahunt, & parrochiales Ecclesias cum altariis & decimationibus, cæterisque beneficiis de manu laica recipere pactis quibuslibet sacrilega temeritate præsumunt. In his ergo ab eis nec Canonicus ordo, nec Episcopalis assensus exigitur; sed deuocatis ad proprietatem omnibus, mercenarios in tanta paupertate ibi constituunt sacerdotes, vt ad exhibitionem suam & ad onera Ecclesiæ portanda non habeāt quod opilioni sufficeret aut cursori. Generale est hoc, sed in Episcopatu meo vehementius

ARNVLPHI EPISCOPI

hæc est grassata malignitas, nec iam nobis
cuiuslibet rationis obtentu, sed fallaciis ac
muneribus nobis præsidioque violentiæ
sæcularis obfistunt. Ad quod secundum
ordinem institutionis Ecclesiasticæ refor-
mandû, cum ego aduersus Abbatem quæ-
dam & monachos monasterij cuiusdam in
Episcopatu nostro, scilicet sancti Ebrulsi, à
sublimitate vestra primos, secundos, & ter-
tios iudices imperrauerim, Abbate sem-
per multis artibus obfistente, nihil est ad-
huc effectui mancipatum, cum sacerdotes
nostri in executione causæ apud iudices
assignatos multis attenuati sumptib⁹, mul-
tis laboribus sint affecti. Habemus autem
& alias causas aduersuseundem Abbatem
de multiplici & cõtumaci inobedientia, cū
tamen ad exhibendā nobis obediētiam &
reuerētiam vinculo iuratæ professionis te-
neatur astrictus. De alio quoque periurio,
quod post præstitū corporaliter iuramentū
de exhibēda ad mādātū nostrū satisfactio-
ne, coram multis venerabilibus personis
manifestè cōtraxit, in eo scilicet quod post
sententiam suspensionis & anathematis,
per quinquennium & eo amplius Missas
& cætera præsumpsit diuina officia cele-

LE
brare, d
veritate
gis, qu
absolu
mādāt
staret
satisfac
que à
Abb
obno
vos
falsit
quæ
gular
à præ
lation
& ali
stræ in
cij nob

R
reddid

brare, donec cognita coram legatis vestris
 veritate quam dicimus de necessitate ma-
 gis, quàm de pœnitentia nobis se præstitit
 absolendum, iurato nimirum quod ad
 mādatum nostrum super tribus expressim
 stare excessibus, & modum impositæ ūbi
 satisfactionis impleret. De priuilegio quo-
 que à vobis per subreptionē elcito idem
 Abbas vobis & Ecclesiæ nostræ tenetur
 obnoxius, super quo iam tertio ipsum ad
 vos cum priuilegio mitti inuenta nimirum
 falsitate iussistis. De heremo etiam quadā
 quæ à nobis & fundatore quibusdam re-
 gularibus & religiosis fratribus collata est,
 à prædicto Abbate & monachis post appel-
 lationem ad vos factam nouiter occupata,
 & alijs quibusdam quam reuerentiæ ve-
 stræ in omni veritate fides & sedulitas nū-
 cij nostri plenius explicabit.

*Ad Dominum Henricum Re-
 mensem Archiepiscopum.*

Philippum vestrum de Chau-
 mont cū apud nos in Rotho-
 magensi moraretur Ecclesia, ho-
 nestā conuersatio notum nobis
 reddidit & acceptum. Accedebat ad gra-

ARNVLPHI EPISCOPI

tiam quòd in actibus eius Regij sanguinis
 excellentia refulgebat, dignamque tanta
 nobilitate liberalis prudētia formabat in-
 dustriam, vt alios sicut genere, sic moribus
 excedere videretur. Traxit eum & deside-
 riis nostris abstulit magnitudo vestra, vt
 propinquis genere fieret conuersatione
 propinquior, vestrisque cuius totus est
 mancipatus obsequiis, apud magnificen-
 tiam vestram doctrinæ prouentum faceret
 & fortunæ. Exultauit igitur, & se in multis
 beneficētiā vestram sensisse gauisus est,
 tantò sane alacrior, quantò de primiciis
 gratiæ vestræ maior poterat de futuro fi-
 ducia provenire. Interim tamen, sicut ipse
 lachrymosè conqueritur, mora est aduer-
 sus innocentiam eius vestra serenitas, & à
 concepta spe elongatus est aliquantulum
 amicus & proximus, nisi quia desperatio-
 nem excludit sinceritas conscientiæ, & ve-
 stræ si quid admissum est humilis & deuo-
 ta patiētia disciplinæ. Prælegit enim apud
 misericordiam vestrā deprecationis par-
 tibus vt magis quàm contentiosis excusa-
 tionem litigiis instaurare, quia sicut ma-
 gnanimitas vestra superbiæ cedere nescit,
 sic humilitati non sustinet obuiare. Sanè

L
 dum ne
 plurim
 bonita
 dicabil
 animi
 que n
 fuit, v
 prab
 culp
 ma
 tis in
 bis e
 tiam
 etian
 vesti

M
 cabar
 dafeu
 pus,

dum nobiscū esset, intellexit sapius quod plurimam nobis in oculis vestris gratiam bonitas liuina contulerat, quæ tantò prædicabilior est, quantò de gratuita liberalis animi vestri bonitate procedit. Preces itaque nostras te longinquo quærendas censuit, vt eas possit nobis velut aliquod acceptabile munus offerre, quatenus nostra culpam ipsius, à qua est intercessio, redimat, & ad indulgentiam motum seueritatis inclinet. Siquidem gloriosum erit vobis tantam apud maiestatem vestram gratiam gratiæ plenitudinem inuenisse, vt etiam à nobis in alios copiosæ dilectionis vestræ redundet vbertas.

Ad Henricum Baiocensem Episcopum

Emini me pro latore præsentium olim vestræ excellentiæ supplicasse, quia mihi pro eo quorundam quibus ego deesse non poteram instantia supplicabat. Exaudistis ex parte, quia ab irroganda seueriore sententia temperastis ad tempus, nondum tamen ei optatum benefi-

ARNVL. EPISC. EPIST.

cium perfectæ liberationis arrisit. Instans
igitur qui ab initio profusis precibus insti-
terunt, eoque obnixius quia nouerunt quod
dilectio vestra preces meas consueuerit
exaudire. Preces igitur iterare compellit
iterata precatio, & me genibus vestrae cha-
ritatis aduoluit, ut hic se multiplicatis pre-
cibus vberioris remedium gratiæ gaudeat
inuenisse. Audiui etiam dominum Archi-
episcopum, & dominum Abrincensem
scripsisse pro eo, eosque culpæ quam con-
traxit clementer ignorere, quia ad inqui-
sitionem vestram inluit humiliter confi-
teri quod fecerat, quàm duplicata culpa
conscientiam suam obfuscare mendaciis,
aut de vestra misericordia desperare. Pre-
ces itaque precibus & consilio eorum cen-
sui fiducialius adiungendas, ut si maiestas
vestra admonitioni eorum duxerit obse-
quendum, mea quoque tantæ auctoritati
intercessio suffragetur.

SV

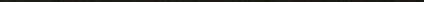
Ep
Io
Arnulp
sex imp
gionib
easdem
pœna
aduer
est in
rum p
cio
fenten

SVMMA PRIVILEGII.

Regiae Maiestatis privilegio cautum est
Ioanni Richerio librario, ne quis alius
Arnulphi Episcopi Lexovienſis Epistolae, ante annos
sex impressionis absolutae in suae Maiestatis re-
gionibus possit imprimere, alibiue impressas in
easdem regiones importare, aut venales habere:
poena confiscationis librorum & alia illi qui
aduersus ea fecerit, indicta: quod latius videre
est in Regio diplomate, dato Lutetiae Parisio-
rum pridie Idus Aprilis: Anno salutis humanae
CIC ID XXCV. Et signato de Regij Consilij
sententia.

POYSSE-MOTTE.

und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt

1544021

21.
hoc,
siuc
cæ.
l 12.
Be.
fol.
uter
uen-
pro
elli-
s ab
sa

M. V. 40.

edire

colorchecker CLASSIC

